

Escola Universitaria de Enfermería Povisa

ORGANIZACIÓN

A Escola Universitaria de Enfermería de Povisa, adscrita á Universidade de Vigo, naceu oficialmente no ano 1991, baixo o patronazgo do Hospital Povisa coa idea de desenvolver unha función docente que consideraba adecuada e beneficiosa para un centro das súas características, formando profesionais de Enfermería que cando terminasen os seus estudos, puidesen pasar a formar parte da División de Enfermería do Hospital, estendendo na actualidade dita filosofía a todos os estamentos sanitarios tanto españois como estranxeiros.

A filosofía do Centro Estudos Povisa é formar profesionais capaces de exercer as funcións específicas de cada unha das titulacións que imparte, así como fomentar o traballo mediante a colaboración con outros profesionais da saúde e chegar a conseguir obxectivos comúns.

E para chegar a esta meta, a formación do alumnado apóiase en tres alicerces fundamentais: O desenvolvemento de clases teórico-prácticas enfocadas á resolución de problemas, impartidas por especialistas en cada unha das materias, o fomento da aplicación práctica dos conceptos teóricos, mediante a avaliación continuada do alumno por medio de tutorías, o que ten especial interese sobre todo nos créditos prácticos clínicos, avaliación que se realiza en colaboración cos profesionais das diferentes unidades onde o alumno realiza estes créditos.

ÓRGANOS DE GOBIERNO

Director: ALFONSO GARCÍA SUÁREZ

Subdirectora: MARÍA GIRÁLDEZ MIRANDA

Secretaria: MARÍA MUIÑOS ÁLVAREZ

Delegado U. VIGO : RAÚL IGLESIAS BLANCO

ESTRUCTURAS

INFRAESTRUTURAS: Situada na rúa Romil 75 / 77 da cidade de Vigo, a escola conta cunha superficie aproximada aos 2.500 m2, distribuídos en catro plantas que compoñen a estrutura do Centro. A entrada á Escola conta cunha rampla especialmente para acceso a discapacitados.

As aulas destinadas a docencia son as seguintes :

- AULA 11 □ 1º CURSO
- AULA 21 □ 2º CURSO
- AULA 23 □ 3º CURSO
- AULA 1 □ 4º CURSO
- AULA S1, S2, S4, S5 Y S7 □ todos os cursos.

EQUIPO DIRECTIVO

Director: ALFONSO GARCÍA SUÁREZ

Subdirectora: E. MARÍA GIRÁLDEZ MIRANDA

Secretaria: ALICIA MUÍÑOS ÁLVAREZ

Delegado da Universidade de Vigo: RAUL IGLESIAS BLANCO

OS DOCENTES

<http://cepovisa.com/escuela-universitaria/docencia/profesorado/>

INGRESO E ADMISIÓN

Enfermería é unha profesión regulada, é dicir aquela cuxa actividade profesional está subordinada a disposicións legais e á posesión dunha determinada cualificación profesional, polo que o Grao en Enfermería capacita para o exercicio da profesión de Enfermería, baseado na ORDE CIN/2134/2008, do 3 de xullo, que establece os requisitos para a verificación dos títulos universitarios oficiais que habiliten para o exercicio da profesión de Enfermería.

O Título planificouse unha formación total de 240 créditos ECTS, dividida en oito cuatrimestres, cunha duración de catro anos lectivos e cun tipo de ensino de carácter presencial.

Número de prazas máximas de novo ingreso ofertadas no primeiro curso de implantación por modalidade de ensino: 70 prazas.

Non se establecen probas adicionais para o acceso ao título de Grao en Enfermería, aténdose unicamente ao establecido pola CIUG e pola normativa vixente de Universidade de Vigo.

Recoméndase unha actitude de axuda ás persoas e unha visión integral capaz de relacionar e relacionarse con todas as dimensións do ser humano. Ademais, debería demostrar unha adecuada disposición para o traballo en equipo, o estudo continuado, reflexivo e crítico, a capacidade de adaptación continua ao cambio e o manexo de situacións con gran carga física e emocional. Igualmente requírese responsabilidade, equilibrio, madurez persoal e boa saúde.

METODOLOXÍA DOCENTES

A metodoloxía docente a nivel xeral varía segundo o tipo de materia a impartir, as máis utilizadas son:

Clase expositivas.

Sesións en sala de demostracións.

Talleres.

Estudos de casos, análises diagnósticos, aprendizaxe baseada en problemas.

Traballos individuais e grupais relacionados cos contidos da materia.

Resolución de problemas.

Manexo da tecnoloxía da información e a comunicación.

Tanto o tipo de metodoloxía como o sistema de avaliación de todas as materias están perfectamente deseñados na Guías Docnet e ditas guías renóvanse curso a curso.

APOIO E SEGUIMIENTO

O estudante matriculado conta cun sistema de apoio e seguimento, primeiramente a través da Universidade de Vigo e mediante o Plan de Acción Titorial (PATEUE) do Centro.

Esta titulación posibilita o acceso ao segundo e terceiro grao de desenvolvemento académico (Máster e Doutoramento) e ás especialidades específicas da titulación definidas polo Ministerio de Sanidade.

Grao en Enfermaría

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuatrimestre	Cr.totais
--------	------	--------------	-----------

V53G140V01101	Anatomía humana: Anatomía humana	1c	9
V53G140V01102	Psicoloxía: Psicoloxía	1c	9
V53G140V01103	Bioquímica: Bioquímica	1c	6
V53G140V01104	Enfermaría comunitaria I	1c	6
V53G140V01105	Fisioloxía: Fisioloxía	2c	9
V53G140V01106	Estatística: Estatística	2c	6
V53G140V01107	Fundamentos de enfermaría	2c	9
V53G140V01108	Idioma moderno: Inglés técnico	2c	6

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01201	Introdución á enfermaría clínica	1c	6
V53G140V01202	Ética e lexislación	1c	6
V53G140V01203	Farmacoloxía e dietética	1c	9
V53G140V01204	Enfermaría clínica I	1c	9
V53G140V01205	Enfermaría clínica II	2c	6
V53G140V01206	Enfermaría comunitaria II	2c	9
V53G140V01207	Xestión de enfermaría	2c	6
V53G140V01208	Prácticas clínicas I	2c	9

Curso 3

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01301	Enfermaría clínica III	1c	6
V53G140V01302	Enfermaría materno-infantil	1c	9
V53G140V01303	Prácticas clínicas II	1c	15
V53G140V01304	Enfermaría xeriátrica e coidados paliativos	2c	6
V53G140V01305	Enfermaría en saúde mental	2c	6
V53G140V01306	Prácticas clínicas III	2c	18

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
V53G140V01405	Prácticas clínicas IV	1c	18
V53G140V01406	Prácticas clínicas V	2c	18
V53G140V01407	Traballo de Fin de Grao	2c	12
V53G140V01413	Atención de enfermaría nas emerxencias e catástrofes	1c	6
V53G140V01414	Enfermaría de urxencias e coidados críticos	1c	6
V53G140V01415	Introdución á enfermaría avanzada	1c	6
V53G140V01416	Antropoloxía da saúde	1c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Anatomía humana: Anatomía humana				
Materia	Anatomía humana: Anatomía humana			
Código	V53G140V01101			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Antón Badiola, Jesús María			
Profesorado	Antón Badiola, Jesús María Ortiz Rey, José Antonio Pesqueira Santiago, Daniel			
Correo-e	ianton@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Descríbese a anatomía macro e microscópica normais do corpo humano, para que os alumnos poidan recoñecer as súas alteracións, con especial interese na anatomía funcional, de forma que integrando este coñecemento coa Fisioloxía e a Bioquímica, os alumnos poidan recoñecer as diferentes formas de enfermarse e posteriormente as enfermidades derivadas das mesmas.			

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostran posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de comprender a anatomía descritiva e topográfica aplicada aos diversos sistemas que integran ao ser humano.	CB1	CG3	CE1	CT1 CT7
Ser capaz de utilizar, de forma apropiada, os conceptos básicos adquiridos sobre as estruturas dos diversos órganos e sistemas que compoñen el corpo humano.	CB1		CE1	CT1 CT7 CT8

Contidos

Tema	
Citología e Histología	Concepto. A célula epitelial e o tecido epitelial: tipos, características, localización e funcións. A pel. As células do tecido conxuntivo. O tecido conxuntivo: tipos, características, localización e funcións. Os tecidos de sostén: Óso e cartílago: características, localización e funcións. A célula muscular e o tecido muscular: características, localización e funcións. As células do tecido nervioso, e o tecido nervioso: características, localización e funcións. A sustancia gris e a sustancia branca. Médula ósea. O sangue. Tecido linfóide. órganos linfoides
Concepto de Anatomía Humana. Posición anatómica e puntos de referencia.	Xeneralidades de Anatomía A anatomía. Terminoloxía anatómica. Posición anatómica. Termos de relación, comparación e movementos. Planos anatómicos. Cavidades orgánicas. Mediastino e peritoneo Órganos, aparellos e sistemas.

Aparello locomotor	Osteoloxía do esqueleto axial. Osteoloxía do esqueleto apendicular. Artroloxía. Mioloxía.
Sistema Nervioso	Organización: Sistema Nervioso Central e Periférico. Órganos do sistema nervioso central: organización anatómica e localización; as súas estruturas e os seus compoñentes; as súas funcións. Órganos do sistema nervioso periférico: organización anatómica e localización; as súas estruturas e os seus compoñentes; as súas funcións. Vías nerviosas do sistema nervioso central e nervios periféricos (craniais e raquídeos), sensitivos e motores máis importantes. Plexos nerviosos. Sistema nervioso autónomo ou vexetativo. Os reflexos: concepto, clasificación e características dos reflexos máis importantes Meninges e líquido cefalorraquídeo
Sistema endocrino	Organización do sistema endócrino. Localización e características anatómicas das glándulas endócrinas. Anatomía do eixo hipotálamo-hipofisario.
Sistema cardiocirculatorio	Anatomía do corazón. Anatomía do sistema circulatorio. Organización do sistema cardiocirculatorio.
Aparello respiratorio	Vías respiratorias superiores (nariz, faringe, laringe). Vías respiratorias inferiores (traquea e bronquios principais). Pulmón e pleura.
Aparello dixestivo	A boca e as glándulas salivais. Faringe. Esófago. Estómago. Intestino delgado e groso. Fígado, vesícula biliar e páncreas.
Aparello genitourinario	Anatomía dos principais órganos (riles, uréteres, vejiga, uretra). Organización do sistema urinario. Órganos reprodutores masculinos (próstata, vesículas seminales, testículos, pene). Organización do sistema reprodutor masculino e vía seminal. Órganos reprodutores femininos (vulva, vagina, útero, ovarios, trompas de falopio). Organización do sistema reprodutor feminino.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	0	3
Presentación	3	0	3
Lección maxistral	220	0	220
Obradoiro	4	0	4
Exame de preguntas obxectivas	3	0	3
Traballo	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directoras dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Obradoiro	Obradoiro de ósos

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Aténdese a todo tipo de consultas xa sexa dentro da propia hora de clase, en entrevista individual, xa sexa en aula ou en corredores entre horas de clase, ou mediante correo electrónico
Obradoiro	O estudo anatómico detallado das diferentes partes que conforman os ósos realízase nun obradoiro práctico para grupos de 4 alumnos.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas obxectivas	Realización de probas con preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...).	100	CE1
Traballo	Serán sempre voluntarios e levarán a cabo si as circunstancias permíteno. O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita A valoración do traballo realizaraa o profesor responsable desa parte da materia. Esta valoración servirá para redondear a nota do alumno en circunstancias especiais, particularmente en casos nos que a nota do exame estivo por encima de 4 e por baixo de 5, redondeándose a mesma a 5, ou en circunstancias nas que dous alumnos opten a matrícula de honra tendo ambos a mesma nota de exame por exemplo. Tamén se valora a asistencia, a actitude e a participación activa en clases. Todo isto dará valor engadido á nota obtida no exame coa función única de redondear a cualificación á alza e nunca terá valor negativo	0	CE1

Outros comentarios sobre a Avaliación

Datas de exame:

Publicaránse na web do centro.

AULAS: 21 y 23.

O libro de respostas da exame, indicará a nota correspondente ó número de preguntas ca resposta correcta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Gerard J. Tortora / Bryan Derrickson, **Principios de anatomía y fisiología**, 13ª edición, Panamericana, 2013

GARY A. THIBODEAU, KEVIN T. PATTON, **ANATOMÍA Y FISIOLÓGÍA**, 6ª edición, Elsevier España, 2007

DR. POSEL Y DR. SCHULTE, **ANATOMÍA. HISTOLOGÍA. EMBRIOLOGÍA. SOBOTTA MINI**, Marbán, 2014

Richard L. Drake, Adam M.W. Mitchell and A. Wayne Vogl, PhD, FAAA, **GRAY. Anatomía para estudiantes**, 2ª edición, Elsevier Churchill Livingstone, 2010

MA Alonso Fuentes, N Morales Delgado, MP Aroca Tejedor, **Anatomía humana adaptada al grado de enfermería.**, Universidad de Murcia, 2016

Frank H. Netter, **NETTER. ATLAS DE ANATOMÍA HUMANA (7ª ED.)**, 7ª edición, Elsevier España, S.L.U., 2019

Bibliografía Complementaria

DR. LIPPERT, **ANATOMÍA. ESTRUCTURA Y MORFOLOGÍA DEL CUERPO HUMANO**, 2ª edición, Marbán, 2000

B.Montejo Maíllo y JA Juanes Méndez, **anatomía humana básica en enfermería con orientación clínica**, Universidad Pontificia de Salamanca, 2014

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Psicología: Psicología				
Materia	Psicología: Psicología			
Código	V53G140V01102			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Suárez González, Vicente			
Profesorado	Suárez González, Vicente			
Correo-e	vicentesuarezgonzalez@hotmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Tratase de unha materia teórico practica con participación activa do alumnado a través de traballos individuais e colectivos. Fanse grupos de traballo, exposicións en clase, traballos individuais e clases maxistras do profesor. Trátanse temas relacionados con emocións, aprendizaxe, etapas vitais, saúde, enfermidade, apoio psicolóxico, terapias e sobre todo preténdese sensibilizar a o estudante que o seu papel como profesional de enfermaría vai máis lonxe que o cumprimento de protocolos, en psicoloxía tratamos de que cada estudante sea coñecedor dos seus recursos cognitivos e psicolóxicos para axudar e axudarse.			

Competencias	
Código	
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CE14	Coñecer e identificar os problemas psicolóxicos e físicos derivados da violencia de xénero para capacitar ao estudante na prevención, a detección precoz, a asistencia e a rehabilitación das vítimas desta forma de violencia.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT7	Razoamento crítico.

Resultados de aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias		
Saber entender as bases psicolóxicas clásicas e as súas relacións coa enfermaría.	CG4 CG7	CE14	CT1 CT3 CT7
Ser capaz de aplicar o pensamento científico a vida cotidia e laboral.	CB2 CB3	CE50	CT1 CT3 CT7

Contidos	
Tema	
Descrición e marco conceptual da enfermaría psicosocial.	Principais escolas de psicoloxía. A psicoloxía no entorno da enfermaría. Multiculturalidade e enfoque de saúde - enfermidade.
Actitudes e coñecementos básicos para unha relación terapéutica axeitada	Emoción, tipos, modelos. Intelixencia emocional. Autoconexamento. Enseñanza y educación al paciente. Concepto de relación terapéutica, finalidade, fases, obxectivos.Terapia Cognitiva. Gestalt. Terapia de Conducta. Psicoanálise. Implicación emocional do persoal de enfermaría e prevención das consecuencias negativas para a súa saúde.Técnicas de relaxación.Relaxación progresiva de Jacobson. Método de Schultz.Cuidados ao cuidador. Burnout.

Fases no desenvolvemento evolutivo	Conceptos básicos en psicoloxía evolutiva. Principais autores. Etapas na infancia. Adolescencia riscos. Trastornos da alimentación. Adolescencia e outras alteracións. Idade adulta. Estrés, depresión e outras patoloxías asociadas as distintas fases do desenvolvemento evolutivo.
Aspectos psicolóxicos do usuario en os cuidados de saúde.	A enfermidade é o seu impacto na vida da persoa. Representación mental da enfermidade. Enfermidade crónica e aguda. Ansiedade, emocións, imaxe corporal, medo a morte. Estratexias de afrontamento. Papel de enfermaría no abordaxe correcto a o paciente. Hospitalización é o seu impacto psicolóxico. O hospital como escenario ameazante. Paciente terminal, oncolóxico, infantil, quirúrxico etc. características que os definen e modo de abordalos.
Identificación de fenómenos psicosociais.	Principales fenómenos psicosociais que aparecen na interacción social :percepción de persoas, actitudes, estereotipos, presión de grupo, ideoloxía, cultura, expectativas, sexismo, xenofobia, racismo, poder.
Manexo de problemas relacionados coa violencia de xénero.	Casos de abuso, acoso, violencia de xénero, violencia familiar. Implicación emocional do persoal de enfermaría e prevención das consecuencias negativas para a súa saúde. Protocolo de actuación
Identificar habilidades básicas de comunicación eficaz	Concepto de comunicación. Elementos. Estilos. Habilidades sociais. A comunicación co paciente. Protocolo de Buckman. Comunicación co paciente difícil. Cuestionarios e probas para autoconocemento en competencia de comunicación. Estrés e comunicación.
Fases del desenvolvemento humano desde el punto de vista psicosocial.	Conceptos básicos: Unidade biopsicosocial, cultura, integración, familia, desenvolvemento. Autores que plantexan etapas de desenvolvemento: Erikson, Vigotsky, Piaget, Freud, Bandura... Papel de enfermaría.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	29	29	58
Seminario	6	24	30
Estudo de casos	7	21	28
Traballo tutelado	24	72	96
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	0	3
Traballo	4	4	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumno deberá responder a exercicios nos que achegará unha visión ampla do tema solicitado, nun tempo determinado, relacionando conceptos, extrapolando aplicacións, etc	60	CB2 CE14 CT1 CE50 CT3

Traballo	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita Realizarase exposición oral	40	CB2 CB3	CE50	CT3
----------	--	----	------------	------	-----

Outros comentarios sobre a Avaliación

Datas de exames: publicaranse na web do centro.AULAS 21 e 23.

Para puntuar o traballo, debe alcanzarse unha nota mínima de 5 no exame

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Amigo Vázquez I. y otros, **Manual de Psicología de la Salud**, Pirámide, 2003

Morrison V., Bennett P., **Psicología de la salud**, Pearson Prentice Hall, 2008

Bibliografía Complementaria

Morris C.G. y Maisto A.A., **Psicología**, Pearson, 2005

Nieto Munuera J., Abad Mateo M.A., Eteban Albert M. y Tejerina Arreal, **Psicología para Ciencias de la Salud**, Síntesis, 2004

Colegio Oficial de Psicólogos, **www.cop.es**,

Fornés, J; Gómez Salgado, J., **Factores mediadores en la Salud Mental. Enfermería**, Colección Linés, 2008

Párraga Sánchez, J. M., **Programa IRIS: Intervención Psicológica para reducir**, Editorial Editorial Académica Española, (2012)

Párraga Sánchez, J. M., **De lo Psicosocial a lo Humano: Manual para**, Editorial Editorial Académica Española, (2012)

Sociedad Española para el Estudios de la Ansiedad y Estrés, **www.ansiedadystres.org/**,

Psicología-online, **www.psicologia-online.com**,

Inteligencia emocional, **www.inteligencia-emocional.org**,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería en saúde mental/V53G140V01305

Enfermería xeriátrica e cuidados paliativos/V53G140V01304

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Bioquímica: Bioquímica				
Materia	Bioquímica: Bioquímica			
Código	V53G140V01103			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descriptores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua impartición				
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Bouza Testa, Pablo			
Profesorado	Bouza Testa, Pablo García Oro, Sabela Villamayor Blanco, Lucía			
Correo-e	pablo-bt@hotmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Bioquímica humana. Estudio descriptivo de las principales biomoléculas del organismo, con atención especial al agua y disoluciones. Repaso de los aspectos geneales del metabolismo , con atención especial al humano. Relación entre el correcto funcionamiento de estos procesos y el estado de salud.			

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT7	Razoamento crítico.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias		
Ser capaz de distinguir os sistemas moleculares e los procesos implicados no almacenamiento, replicacións expresión de la información xenética.	CB1 CB3	CE1	CT1
Saber as propiedades estruturais e funcionais das biomoléculas e o seu metabolismo cara a o exercicio da enfermaría.		CE1	CT1
Saber distinguir o proceso de xeneración, almacenamiento e utilización da enerxía metabólica.		CE1	CT1 CT7
Saber comprender os cambios moleculares asociados a distintas situaciones fisiolóxicas e patolóxicas.		CE1	CT1 CT7

Contidos

Tema	
1.- Introducción a bioquímica	Breve introducción histórica. O mundo da bioquímica: dimensiones, distancias etc... A saúde e a enfermidade dende o punto de vista da Bioquímica. Relación da bioquímica con outras ciencias
2.-Bases da bioquímica: bioelementos, biomoléculas, auga e disolucións, ácidos e bases	Bioelementos: abundancia e distribución. Biomoléculas : enlaces, características.. Auga: balance hídrico e distribución . Auga intracelular e extracelular. Disolucións e propiedades importantes das mesmas: difusión e osmosis. Ácidos e bases : disolucións amortiguadoras e a súa función. Acidose e alcalose. Eliminación renal da auga. Factores que a regulan

3.-Bioquímica estrutural: glucidos, lípidos, l, proteínas y lipoproteínas

Glucidos:Propiedades xerais.Estereoisomeria. Clasificación.Derivados dos monosacáridos.Enlace glicosídico. Oligosacaridos e polisacaridos de interese biolóxico.Importancia da determinación de glicidos en bioquímica clínica :diabetes,galactosemia fructosuria esencial,intolerancia á lactosa
Lípidos : Diversos criterios de clasificación. Lípidos relacionados con ácidos graxos:Acilgliceridos e eicosanoides.Lípidos de membrana:fosfolípidos e esfingolipidos
Lípidos isoprenoides.Esteroides
Aminoácidos e proteínas:
Aminoácidos e a súa clasificación. Propiedades dos aminoácidos.
Aminoácidos modificados de interese biolóxico Enlace peptídico.Péptidos e proteínas.Clasificación de proteínas.Proteínas plasmáticas.
Enzimas: Clasificación. Cinética. Modulación da actividade

4.- Información xenética-

Bases nitrogenadas, nucleosidos e nucleotidos. Polinucleotidos.
Sustancias de interese biolóxico nas que participan os nucleotidos
Estructura e funcións de ADN e ARN.Replicación,transcripción e traducción.Biosíntese de proteínas.Código xenético.

5.- Metabolismo enerxético: mitocondrias e obtención de enerxía. Metabolismo dos hidratos de carbono. Metabolismo dos lípidos e lipoproteínas. Metabolismo nitrogenado

Metabolismo humano. Procesos de dixestión e absorción.
Estudio dos principais procesos biosintéticos e degradativos

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	34	62	96
Actividades introdutorias	2	0	2
Seminario	24	28	52
Exame de preguntas obxectivas	2	6	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e directrices para a resolución de exercicios,e realización de traballos ou proxectos a desenvolver polo estudante
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia
Seminario	Reunións de carácter periódico con grupos reducidos, co obxecto de poder controlar o progreso na comprensión da materia por parte do alumnado, con cada un dos docentes; axuntará o contido teórico con posibles casos clínicos e a súa patoloxía. Inclúirá a exposición e defensa oral por parte da/o alumna/o.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Seminario	Aclaración de dúbidas do alumnado por vía telemática (campus remoto) ou presencial
-----------	--

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Reunións de carácter periódico con grupos reducidos, co obxecto de poder controlar o progreso na comprensión da materia por parte do alumnado, con cada un dos docentes; axuntará o contido teórico con posibles casos clínicos e a súa patoloxía. Inclúirá a exposición e defensa oral por parte da/o alumna/o.	30	
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades	70	CE1

Outros comentarios sobre a Avaliación

O exame realizarase nas aulas 21 e 23.

As datas publicaranse na web do centro. En 1ª convocatoria, consistirá nunha proba obxectiva con preguntas curtas e tipo test, con 4 ítems de resposta única. Cada resposta errónea, restará 0.25.

É imprescindible obter unha nota mínima de 5,0 sobre 10 no exame e no seminario, para a cualificación final.

En caso de non conseguir un 5 no seminario, exporase no exame de proba escrita, preguntas que permitan completar a cualificación sobre 10.

Na 2ª convocatoria, seguirase a mesma metodoloxía de avaliación.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Lozano e outros, **BIOQUIMICA PARA CIENCIAS DE LA SALUD**, 3ª, Mc Graw-Hill, 2005

Noriega-Borge, **Enfermería, principios de bioquímica**, 3ª, Masson, 2003

Feduchi E., **Bioquímica esencial**, 2ª, Editorial Panamericana, 2015

Bibliografía Complementaria

Devlin TM, **Bioquímica con aplicaciones clínicas**, 4ª, Reverte, 2004

Herrera E., Ramos MP., Roca P., Viana M., **Bioquímica básica**, Editorial Elsevier Saunders., 2014

Berg JM, Tymoczko JL, Stryer L, **Bioquímica**, 5ª, Reverte, 2003

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Outros comentarios

Se recomendarán tamen os textos utilizados en 2º de bacharelato nas materias de química e sobre todo bioloxía xa que neles está a base do que se vai estudar no presente curso, mais ampliado e con enfoque dirixido á bioquímica humana.

Aos alumnos procedentes de FP, se lle ofertaran tutorías de grupo nas que se podran " repasar" aqueles conceptos básicos, cuxos coñecementos se precisan para poder seguir o programa de Bioquímica

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería comunitaria I				
Materia	Enfermería comunitaria I			
Código	V53G140V01104			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Enríquez de Salamanca Holzinger, Ignacio Martín Giráldez Miranda, Esperanza María			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Esta materia introduce aos estudantes nel modelo de la Enfermería Comunitaria, para identificar problemas de saúde, con orixe nolos seus determinantes sociais, culturais e #ambiental.			

Competencias	
Código	
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG5	Diseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.

Resultados de aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias		
Ser capaz de manexar el concepto saúde- enfermidade e de aplicar nocións de Demografía sanitaria.	CG4 CG16	CE24 CE26	CT5
Ser capaz de aplicar el Método epidemiolóxico e os modelos *causales	CG5 CG6	CE23 CE25	

Contidos	
Tema	
Saúde e enfermidade: Concepto ecolóxico.	Historia da saúde pública.
Determinantes de saúde.	Historia da Enfermería Comunitaria.
Niveis de prevención.	Estado e concepto de saúde.
Saúde comunitaria.	Determinantes da saúde.
Enfermería de saúde pública.	
Saúde ambiental e ecolóxica: A saúde en relación coa auga, o aire, o clima.	RESIDUOS
Contaminación ambiental.	Plan de xestión de residuos sanitarios
Tratamento de residuos e pragas.	Manexo de residuos sanitarios: Segregación, almacenamento e tratamento.
	Plans DDD

Microbioloxía.	MICROBIOLOXÍA
Control da infección.	1. Breve taxonomía.
Desinfección e esterilización.	2. Xermes epidemiolóxicamente relevantes nos hospitais.
	3. O problema da resistencia aos antibióticos.
	CONTROL DA INFECCION
	Cadea epidemiolóxica.
	Medidas de prevención da infección: Precaucións estándar e fronte ao mecanismo de transmisión.
	DESINFECCIÓN E ESTERILIZACIÓN
	Asepsia, limpeza, desinfección e esterilización.
Epidemioloxía: Marco conceptual e evolución histórica.	1. Definición.
Método epidemiolóxico. Teoría da causalidade.	2. Causalidade. Teorías e modelos.
Modelos causales.	3. Indicadores epidemiolóxicos.
Medidas de frecuencia: Incidencia e prevalencia.	4. Medidas de frecuencia, asociación e impacto.
Medidas de risco. Risco relativo e atribuíble.	5. Epidemioloxía descritiva, experimental.
Epidemioloxía descritiva e analítica.	6. Vixilancia epidemiolóxica.
Epidemioloxía experimental.	7. Introducción ás enfermidades transmisibles:
Vixilancia epidemiolóxica.	Formas de Presentación: Esporádica, Epidemia, pandemia e endemia.
	Períodos en enfermidades infecciosas: incubación, latencia, transmisibilidade,..
	Parámetro Theta.
	Caso índice, primario, coprimario e secundario.
	Taxa de ataque.
	R0 e proporción crítica de vacinados.
	8. Tipos de estudos epidemiolóxicos:
	Estudos de cohortes.
	Casos controles.
Demografía sanitaria: Composición e dinámica da poboación.	Demografía estática e dinámica.
Mortalidade, natalidade, fecundidade. Migracións.	Indicadores:
	- Mortalidade.
	- Natalidade.
	- Fecundidade.
	- Migración.
	- Componentes de crecemento e desenvolvemento.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	47	70.5	117.5
Estudo de casos	5	7.25	12.25
Traballo tutelado	5	7.25	12.25
Seminario	2	2	4
Actividades introdutorias	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita baixo tutorización do equipo docente.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita baixo *tutorización do equipo docente, mediante concertación de citas presenciais, consulta por correo ou outros medios.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Avaliación					
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas		
Estudo de casos	A determinar polos docentes	10	CG4 CG6		
Traballo tutelado	A determinar polos docentes	10	CG5 CG6 CG16	CE23 CE25	CT5
Seminario	Medidas de precaución estándar e baseadas na transmisión. Colocación e retirada de EPI (Equipo de protección individual).	10	CG6		
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que poderán incluír preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	70	CG4 CG6	CE23 CE24 CE25 CE26	

Outros comentarios sobre a Avaliación

A exame será tipo test con 4 opcións de resposta; cada erro, resta un 0.25 do cómputo total de respostas correctas.

Deberase alcanzar unha nota mínima de 4 sobre 10 no exame test, para contabilizar o 30% restante.

A asistencia e participación activa nas clases, utilizarase como factor moderador na cualificación final, si fose necesario.

As exames realizaranse nas aulas 21 e 23. As datas serán publicadas na web do centro.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

CDC., «**CDC Works 24/7**». **Centers for Disease Control and Prevention**,

Miguel Ángel Royo Bordonada, Javier Damián Moreno, **«Método epidemiológico»**, 2009

Ana Belén Salamanca Castro., **El aeiou de la investigación en enfermería.**, Ed Fuden, 2013

PIÉDROLA GIL, **Medicina preventiva y salud pública.**, II Edición,

Bibliografía Complementaria

Toledo Curbelo, **Fundamentos de salud pública**,

M. Torres, P. Arina, E. Escobar, A. López, M.L. Palos, **Enfermería en los servicios de Medicina Preventiva: funciones, actividades, responsabilidades.**, Vol. 23, Suplemento 2, 2000

J.A. MIRÓN CANELO, M. ALONSO SARDÓN., **MEDIDAS DE FRECUENCIA, ASOCIACIÓN E IMPACTO EN INVESTIGACIÓN APLICADA**, 2008

Miquel Pujol, Enric Limón, **Epidemiología general de las infecciones nosocomiales. Sistemas y programas de vigilancia.** **Enferm Infecc Microbiol Clin.**, 2013

J. Llorca et al., **Fracción atribuible poblacional: cálculo e interpretación.**,

Prevención de las infecciones nosocomiales GUÍA PRÁCTICA, 2ª, 2003

J.A. García-Rodríguez, J.J. Picazo., **Compendio de microbiología médica**, Ed. Harcourt,

Josep Argimon, Josep Jiménez Villa., **Métodos de investigación clínica y epidemiológica.**, 3ª Edición., Elsevier, 2004

Lucía Mazarrasa Alvear, **Salud pública y enfermería comunitaria.**, 2ª Ed., McGraw-Hill Interamericana de España, 2003

Jorge Humberto Blanco Restrepo, **Fundamentos de Salud Pública.**, 2ª Ed., Corporación para Investigaciones Biológicas CIB, 2005

Antonio Frías Osuna, **Salud pública y educación para la salud.**, Elsevier España, 2000

Pedro Maldonado Cruz, **Demografía. Conceptos y técnicas fundamentales.**, Plaza y Valdés, 2005

European Centre for Disease Prevention and Control.,

WHO Library Cataloguing-in-Publication Data, **PLAN DE ACCIÓN MUNDIAL SOBRE LA RESISTENCIA A LOS ANTIMICROBIANOS.**, ISBN 978 92 4 350976 1,

Medwave, **Análisis crítico de la literatura: nociones básicas**,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería comunitaria II/V53G140V01206

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Estatística: Estatística/V53G140V01106

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Fisioloxía: Fisioloxía				
Materia	Fisioloxía: Fisioloxía			
Código	V53G140V01105			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	2c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Pesqueira Santiago, Daniel			
Profesorado	Antón Badiola, Jesús María Ortiz Rey, José Antonio Pesqueira Santiago, Daniel			
Correo-e	dapesqueira@gmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Trátase de aprender os principios físico-químicos que regulan o estado da saúde, de modo que o alumno poida comprender os procesos *fisiopatolóxicos que determinan alteracións da mesma, as formas de enfermar, e as enfermidades.			

Competencias

Código	
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias	
Ser capaz de comprender cal é a función normal dos distintos aparellos e sistemas do organismo normal.	CE1 CE9	CT1 CT2 CT3
Ser capaz de adquirir os coñecementos fundamentais sobre os mecanismos que regulan as funcións dos distintos órganos e sistemas.	CE1 CE9	CT1 CT2 CT3
Nova	CB4 CB5	

Contidos

Tema	
Introdución a fisioloxía.	Introdución. Concepto.
Fisioloxía celular ,histolóxica e sistema inmune.	Conceptos básicos : funcionamento normal das células e dos tecidos. Defensa e inmunidade: Principais órganos e funcións. Fisioloxía da resposta defensiva: a inflamación. Respostas inmunes e autoinmunes. Inmunidade inespecífica e específica.
Fisioloxía renal e líquidos corporais.	Función do ril. A nefrona. Filtración glomerular e mecanismo de formación dos ouriños: secreción e reabsorción tubular. Control do volume de ouriños. Técnica do aclaramiento da función renal. Pelvis renal,uréteres,vexiga e uretra: a micción. Control neurolóxico da micción. Homeostasis. Mecanismos homeostáticos dos principais sistemas funcionais.

Fisioloxía sanguínea e cardiovascular.	Composición do sangue. O plasma. Hematopoyesis prenatal e posnatal. A medula ósea e o sangue periférico. Hematócrito e velocidade de sedimentación globular. Principais valores analíticos dunha análise sanguínea. Células do sangue e as súas funcións. Hemostasia e coagulación. Tipos de sangue. Sistemas AB0 e RH. Transfusión. Defensa e inmunidade: Principais órganos e funcións. Fisioloxía da resposta defensiva: a inflamación. Respostas inmunes e autoinmunes. Inmunidade específica e inespecífica. Funcionamento do corazón. Subministración sanguínea ao músculo cardíaco. Ciclo cardíaco. Sistema de condución. Electrocardiograma. Hemodinámica vascular. Arterias, veas e capilares. Circulación linfática. Circulación sistémica e pulmonar.
Fisioloxía respiratoria.	Mecánica da respiración. Intercambio de gases. Regulación da respiración. Tipos de respiración. Espirometría.
Fisioloxía dixestiva.	Principios xerais. Motilidade intestinal: conceptos de peristaltismo e ton: tipos funcionais de movementos no tubo dixestivo. Control nervioso da función gastrointestinal. Sistema nervioso entérico. Fluxo sanguíneo gastrointestinal. Circulación esplénica. A dixestión: encimas e dixestión química. Dixestión e absorción dos principios inmediatos. Función do aparello dixestivo. Secrecións salivares, esofáxica e gástrica. O páncreas, o fígado e a vesícula biliar: os seus secrecións. Secreción intestinal. Nutrición e metabolismo enerxético. Metabolismo dos principios inmediatos. Vitaminas e minerais.
Fisioloxía *endocrina.	Mecanismo de acción hormonal. Clasificación química e funcional das hormonas. Regulación da secreción hormonal. Sistema hipotálamo-hipofisario: hipotálamo, talo hipofisario, adenohipófise e neurohipófise. Hormonas hipotálamo-hipofisarias: funcións e regulación. ADH e oxitocina. Funcións fisiolóxicas. Hormonas tiroides e calcitonina. Hormonas paratiroides: regulación do calcio e fosfato no organismo. Relación coa calcitonina. Hormonas pancreáticas e regulación da glicemia. Hormonas adrenais: corticais (o cortisol, a aldosterona e os esteroides sexuais) e medulares (catecolaminas). A tensión. Catecolaminas e sistema nervioso vexetativo. As hormonas sexuais masculinas e femininas: O ciclo ovárico. Menarquía. Ciclo menstrual, e menopausa. A placenta. A melatonina. O sistema APUD. As prostaglandinas.
Fisioloxía do aparello locomotor	Fisioloxía muscular: unidade motora. Tipos de contracción.
*Neurofisioloxía.	Fisioloxía do sistema nervioso. O impulso nervioso. Neurotransmisores. Condución do impulso nervioso: potencial de membrana en repouso, potencial local e potencial de acción. Fisioloxía dos órganos dos sentidos xerais e especiais. Fisioloxía da corteza cerebral. Aprendizaxe e memoria. O soño e a vixilia. O electroencefalograma. Vías nerviosas motoras e sensitivas. Os reflexos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	0	3
Lección maxistral	220	0	220
Traballo tutelado	2	2	4
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Exposición oral e visual dos contidos do programa, así como presentación de casos prácticos.
Traballo tutelado	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.

Avaliación					
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas		
Lección maxistral	Se valorarán, ademais de los conocimientos (prueba objetiva) la asistencia y la actitud en clase	1	CB4 CB5	CE1 CE9	CT1 CT2
Traballo tutelado	O profesor avaliará a participación, achegas, documentación, exposición e presentación do traballo/os asignados.	1	CB4 CB5	CE1 CE9	CT1 CT2 CT3
Exame de preguntas obxectivas	Probas para a avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	98	CB4 CB5	CE1 CE9	CT1 CT2

Outros comentarios sobre a Avaliación

EXÁMENES: AULAS 21 y 23. As datas de exame publicaránse na web do centro.

El cuestionario indica siempre, en todos los exámenes, la nota correspondiente al número de preguntas con la respuesta correcta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Gerard J. Tortora, Bryan Derrickson, **Principios de anatomía y fisiología**, 13ª edición, Panamericana, 2013

GARY A. THIBODEAU, KEVIN T. PATTON, **ANATOMÍA Y FISIOLÓGÍA**, 15ª edición, Elsevier, 2016

Bibliografía Complementaria

GUYTON, **TRATADO DE FISIOLÓGÍA MÉDICA**, 13ª, Elsevier, 2016

Guyton, HALL, JOHN E, **COMPENDIO DE FISIOLÓGÍA MÉDICA**, 11ª, Elsevier Churchill Livingstone, 2007

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Enfermaría clínica II/V53G140V01205

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introducción á enfermaría clínica/V53G140V01201

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Estatística: Estatística				
Materia	Estatística: Estatística			
Código	V53G140V01106			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Magdalena López, Pilar			
Profesorado	Magdalena López, Pilar			
Correo-e	pmagdalena@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Estatística			

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT7	Razoamento crítico.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de realizar un análise estadístico de datos que permita describir, resumir y contrastar hipótesis sobre una población.	CB1 CB5	CG6 CE26	CT1 CT2 CT7	
Ser capaz de realizar explotación de datos y presentación e interpretación de resultados.	CB3 CB4		CT9 CT11	

Contidos

Tema	
1. Estadística Descriptiva	Población y Muestra Recogida de Datos: variables, bases de datos Representación gráfica Medidas descriptivas
2. Inferencia Estadística	Probabilidad Estimación de parámetros: intervalos de confianza Pruebas diagnósticas. Contraste de hipótesis
3. Introducción al Análisis Multivariante	Correlación y Regresión Técnicas de análisis multivariante
4. Análisis de Datos	Fundamentos de las TIC en ciencias de la salud Estrategias de Análisis de Datos en ciencias de la salud

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	30	48	78

Seminario	5	0	5
Resolución de problemas de forma autónoma	10	45	55
Seminario	12	0	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Sesiones de clase expositivas de contenidos
Seminario	Manejo de la tecnología de la información y la comunicación
Resolución de problemas de forma autónoma	Resolución de problemas
Seminario	Seguimiento de las actividades de formación del alumnado

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Seminario	Tutorías personalizadas, onde el alumno pode acudir de forma individual o en grupo para plantexar las preguntas/dúbdas que se plantexen.
Seminario	Mensaxería personalizada vía correo electrónico ou chateo no campus remoto

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Actividades desenvolvidas en Seminarios, tanto presenciais como virtuais	30 CB4	CG6 CT9 CT11
Resolución de problemas de forma autónoma	Avaliación de coñecementos prácticos a través de exames e boletíns de exercicios, en formato presencial ou ben de forma virtual ou remota.	70 CB3	CT2 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

As probas de avaliación terán lugar nas aulas 21 e 23, segundo o calendario publicado na web do centro.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

M.A.Martínez, A.Sánchez, F.J.Faulín, **Bioestadística Amigable**, Ed. Díaz de Santos,

Bibliografía Complementaria

J. Sentís, H. Pardell, E. Cobo, J. Canela, **Bioestadística**, Ed. Elsevier Masson,

Gail F. Dawson, MD, MS, Faaep, **Interpretación fácil de la Bioestadística**, Ed. Elsevier Saunders,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

DATOS IDENTIFICATIVOS**Fundamentos de enfermaría**

Materia	Fundamentos de enfermaría			
Código	V53G140V01107			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Martínez Pérez, Estefanía			
Profesorado	Díaz Ferreiros, Sara Martínez Pérez, Estefanía			
Correo-e	emartinez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Esta Materia expón ao estudante cal é a esencia da profesión, as funcións propias da enfermaría e os métodos e instrumentos derivados das proposicións científicas que forman a base da profesión. Ten como obxectivo principal que el estudante adquira coñecementos sobre cal foi e será el contorna profesional, como foi evolucionando a humanidade e con ela a profesión, cales son as bases científicas e conceptuais da profesión, así como a metodoloxía de traballo. Así como os coidados básicos que se prestan ante a alteración do auto-coidados.			

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uní ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.
CE16	Comprender dende unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina de enfermaría, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso de coidar e desenvolvendo os plans de coidados correspondentes.
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.

CT7 Razoamento crítico.

CT9 Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.

CT11 Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Coñecer as teorías e modelos de enfermaría	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5	CG1 CG2	CE16	CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT9 CT11
Ser capaz de aplicar a metodoloxía científica no proceso de coidar	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5	CG1 CG2 CG5 CG6 CG8 CG14 CG15 CG17	CE15 CE17 CE18	CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT9 CT11

Contidos

Tema	
Módulo I :Os coidados desde unha perspectiva histórica.	1-Evolución histórica do coidado enfermeiro. 2-Nacemento da enfermaría profesional. 3-Competencias profesionais. 4-Enfermaría 2.0.
Módulo II: Conceptos que configuran a disciplina enfermeira.	1-Saúde e leis aplicables. 2-Estrutura institucional de enfermaría. 3-Organización dunha unidade/servizo.
Módulo III: Teorías e modelos de enfermaría	1-Elementos fundamentais da disciplina enfermeira: persoa, contorna, saúde, enfermaría. 2-Modelos de coidados de enfermaría máis representativos.
MÓDULO IV: Metodoloxía científica. Plans de coidados	1-Proceso de atención de enfermaría (P.A.E.). 2-Etapas do P.A.E. 3-Taxonomía NANDA, NOC, NIC.
MÓDULO V: Principios, técnicas e procedementos dos coidados básicos.	1-A unidade do paciente. 2-Tipos de cama hospitalaria. 3-Constantes vitais. 4-Administración de medicación. 5-Termorregulación. 6-Respiración. 7-Alimentación. 8-Hidratación. 9-Eliminación urinaria/intestinal. 10-Mobilidade/Actividade. 11-Hixiene. 12-Descanso e soño. 13-Comunicación. 14. Seguridade. 15. Recollida de mostras.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	60	100	160
Seminario	15	6	21
Estudo de casos	1	8	9
Exame de preguntas obxectivas	1	30	31

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Estudo de casos	Proba na que o alumno/a debe analizar un feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticarlo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticarlo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Valorarase a participación activa, a asistencia, e cumprimento de instrucións.	10	CG1 CE18 CT2 CT4 CT7
Estudo de casos	Mediante a presentación dun caso o alumno deberá aplicar os coñecementos adquiridos na materia, desenvolvendo un **PAE.	10	CG1 CT2 CG2 CT3 CG5 CT4 CG6 CT7 CG8 CG15 CG17
Exame de preguntas obxectivas	Probas obxectivas cun máximo de 50 preguntas con elección de resposta. Réstanse negativas.	80	CB1 CG1 CE15 CG2 CE16 CG5 CE17 CG6 CE18 CG17

Outros comentarios sobre a Avaliación

O exame será tipo test con 4 opcións de resposta; cada erro, resta 0.25 do cómputo total de respostas correctas. Deberase alcanzar unha nota mínima de 4 sobre 10 no exame test, para contabilizar o 20% restante. A asistencia e participación activa nas clases, utilizarase como factor moderador na cualificación final, si fose necesario. Os exames realizaranse nas aulas 21 e 23: publicaranse na web do centro.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Martinez Martin, Mª Luisa; Chamorro Rebollo, Elena, **Historia de la Enfermería**, 9788491130475, 3ª Edición, Elsevier, 2017
 -Kozier, B: y otros, **Fundamentos de Enfermería. Conceptos, proceso y práctica**, 7ª Edición, MacGraw-Hill. Intermamericana, 2005
 Heather Herdman, T., **Diagnósticos Enfermeros. Definiciones y clasificación**, Elsevier, 2021/2023
 Luís Rodrigo, M. T., **Los Diagnósticos Enfermeros. Revisión crítica y guía practica**, 9ª Edición, Masson Elsevier, 2006
 Joanne Dochterman, **Clasificación de Intervenciones de Enfermería (NIC)**, 9788491134046, ELSEVIER, 2018
Clasificación de Resultados de Enfermería (NOC), 9788491134053, ELSEVIER, 2019

Bibliografía Complementaria

Carpenito, Linda J., **Manual de Diagnósticos Enfermeros**, 14ª Edición, MacGraw-Hill. Intermamericana, 1995

Rol de Enfermería,

Enfermería Clínica,

www.index-f.com/new/cuiden/, Fundación Index,

www.fisterra.com/, Elsevier,

Mitjà Costa, Jordi, <http://enfermeriablog.com/#>,

Recomendacións**Materias que continúan o temario**

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Idioma moderno: Inglés técnico				
Materia	Idioma moderno: Inglés técnico			
Código	V53G140V01108			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Silva Rodríguez, Amalia			
Profesorado	Silva Rodríguez, Amalia			
Correo-e	inglesgrado@gmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	O obxectivo da asignatura é coñecer e dominar o vocabulario específico relacionado co ámbito sanitario: anatomía, síntomas, síndromes e enfermidades, formularios, equipo interdisciplinar, así como as estruturas dos textos científicos.			

Competencias	
Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT7	Razoamento crítico.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento relevante e capacidade para aplicar resolución de problemas e toma de decisións.	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5
Coñecemento relevante e capacidade para aplicar principios de investigación e información.	CB1 CB6 CE8 CT1 CB2 CG16 CT2 CB3 CT3 CB4 CT4 CB5 CT7 CT9 CT11

Contidos
Tema

Introdución á terminoloxía da ciencia da saúde	Clasificación dos profesionais da saúde Equipo multidisciplinar Medicións Anatomía
Análisis e comprensión de textos específicos	Necesidades de nutrición Necesidades de hixiene Terapias alternativas
Comprensión lectora	Artigos de xornais científicos Publicacións médicas

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	1	0	1
Traballo tutelado	10	6	16
Resolución de problemas de forma autónoma	0	50	50
Lección maxistral	40	41	81
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminario	Clases prácticas onde se farán exercicios prácticos do exposto na clase maxistral.
Traballo tutelado	Traducións de textos específicos.
Resolución de problemas de forma autónoma	Resolución de problemas ou exercicios en grupos pequenos. Exposición de temas.
Lección maxistral	Explicación das estruturas gramaticais, vocabulario específico e características dos textos publicados.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas		
Traballo tutelado	As traducións semanais ou quincenais.	20	CB2 CB3 CB4		
Resolución de problemas de forma autónoma	Proba na que o alumno debe resolver unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo ou condición establecido polo profesor. Desta maneira o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu	20	CB3 CB4		
Resolución de problemas e/ou exercicios	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	60	CB3 CB4	CG16	CT1 CT3

Outros comentarios sobre a Avaliación

As datas de exame publicaranse na web do centro. AULAS 21 e 23.

O exame suporá o 60% da cualificación

O traballo será avaliado con 20% da nota global, correspondendo un 10% ao traballo en formato pdf entregado e outro 10% á exposición oral.

O 20% da nota final obterase do exercicio de Listening

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Glendinning & Hölstrom, **English in Medicine**, 6, Cambridge University Press, 2002

Citores & Pellegrinelli, **Healthy English**, 1, Elsevier Masson, 2009

Bibliografía Complementaria

Forsyth & Lavender, **Grammar activities**, 2, 2, Macmillan Heinemann, 2000

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Introdución á enfermaría clínica				
Materia	Introdución á enfermaría clínica			
Código	V53G140V01201			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición das competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de Enfermaría.			

Competencias

Código	
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE2	Coñecer o uso e a indicación de produtos sanitarios vinculados aos coidados de enfermaría.
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Saber as principais causas do enfermarse humano (etiología) e os mecanismos polos que estes actúan de forma nociva (patogenia).	CB5	CG3	CE9 CE13 CE28	CT1
Ser capaz de identificar os principais síntomas que se asocian á enfermidade e os signos que se detectan ao realizar a exploración física del paciente (semiología).		CG3	CE9 CE13 CE28 CE29	CT1
Ser capaz de aplicar as principais técnicas diagnósticas e as normas de actuación de enfermaría en cada unha delas.	enCB2	CG1 CG2 CG3 CG6 CG17	CE9 CE13 CE28 CE29	CT1 CT2 CT3
Ser capaz de utilizar adecuadamente os produtos sanitarios.		CG6 CG16	CE2	CT2 CT3

Ser capaz de identificar as enfermidades producidas por axentes físicos.

CG1 CE9 CT1
CG3 CE28 CT2
CG6 CE29 CT3
CG16

Contidos

Tema	
1. Fisiopatoloxía, clasificación e coidados de Enfermaría en pacientes con feridas e lesións básicas da pel e aparello locomotor.	1.1. Fisiopatoloxía da lesión tisular. 1.2. Clasificación das feridas: 1.2.1. Pola forma e mecanismos de produción: laceracións, incisións, abrasións, contusións, queimaduras, scalp, feridas perforantes, etc. 1.3. Lesións básicas do aparello locomotor: contusión, escordadura, fracturas, luxación, contractura, etc. 1.4. Úlceras vasculares e diabéticas 1.5. Lesións da pel 1.6. Coidados de enfermaría nas feridas: 1.6.1 Coidados de enfermaría en feridas cirúrxicas, traumáticas e por autólisis. 1.6.2. Coidados de enfermaría nas úlceras vasculares e diabéticas. 1.6.3. Coidados de enfermaría nas lesións da pel 1.7. Fisiopatología e Mecanismos de cicatrización das feridas.
2. Procedementos de enfermaría e protocolos básicos de coidados aplicados a pacientes con:	2.1. Sondaxe vesical: material, técnicas, procedementos, patoloxías relacionadas. 2.2. Sondaxe enteral. Gastrostomías 2.3. Drenaxes: clasificación e coidados. 2.4. Curas: procedementos, material, coidados, complicacións. 2.5. Puncións: Punción venosa (con agulla, baleiro e palomilla) Punción capilar Punción arterial Hemocultivos 2.6. Accesos vasculares: Canalización venosa periférica. Dispositivos de seguridade. Prevención de flebitis 2.7 Recollida de mostras 2.8. Electrocardiografía básica 2.9. Vendaxes: técnicas, tipos de vendas, coidados, complicacións. 2.10. Oxigenoterapia. Aspiración de secrecións 2.10. Administración de enemas 2.11. Instrumental cirúrxico 2.12. Ostomías dixestivas
3. Coidados básicos de enfermaría en terapéutica emerxente.	3.1. Soporte vital básico: PCR, RCP, SVB 3.2. Carro de paro: distribución medicación e material, revisión, normas mantemento. 3.3. Shock: tipos e coidados de enfermaría. 3.3. Primeiros auxilios: técnicas básicas de inmovilización en fracturas e luxacións, asfixia por corpos estraños, manobra de Hemlich , etc.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	44	44	88
Obradoiro	5	3	8
Exame de preguntas obxectivas	2	50	52

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Obradoiro	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os estudantes. - Primeiros auxilios. - Vendaxes - Soporte Vital Básico. - Osixenoterapia - Accesos vasculares - Coidados enfermaría accesos enterales
-----------	--

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Obradoiro	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou grupais que desenvolven os estudantes
-----------	---

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas			
Obradoiro	Probas prácticas, de execución de tarefas	10	CB5	CG1	CE2	CT1
				CG3	CE13	CT2
				CG6		CT3
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	90	CB2	CG1	CE2	CT1
			CB5	CG2	CE9	CT3
				CG3	CE13	
				CG6	CE28	
				CG17	CE29	

Outros comentarios sobre a Avaliación

A participación activa en clase durante as sesións maxistras e a participación nos talleres, utilizaranse como factores moderadores na cualificación final.

Exame tipo test de 60 preguntas, con 4 opcións de resposta. Cada resposta errónea, resta 0.25 do valor das correctas. EXAMES: As datas publicaranse na web do centro. AULAS 21 e 23.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

NANDA INTERNACIONAL, **Diagnósticos Enfermeiros: definicións e clasificación.**, 3ª Edición, ELSEVIER, 2016
 MARILYNN DOENGES, **PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMERÍA**, 1ª Edición, Mc Graw Hill, 2008
 BRUNNER/SUDARTH, **ENFERMERÍA MÉDICO-QUIRÚRGICA**, 12ª Edición, Lippincott, 2017
 ELIZABETH JAMIESON, **PROCEDIMIENTOS DE ENFERMERÍA CLÍNICA**, 5ª Edición, ELSEVIER, 2008

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría clínica III/V53G140V01301
 Prácticas clínicas II/V53G140V01303
 Prácticas clínicas III/V53G140V01306
 Enfermaría de urxencias e coidados críticos/V53G140V01414

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica I/V53G140V01204
 Enfermaría clínica II/V53G140V01205
 Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
 Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105
 Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107
 Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Ética e lexislación				
Materia	Ética e lexislación			
Código	V53G140V01202			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Fernández Ferro, Martín			
Profesorado	Mosteiro Cerviño, Martín			
Correo-e	martinfdezferro@yahoo.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A Enfermaría é unha disciplina dedicada ao trato directo coas persoas, en ocasións baixo circunstancias de diversa complexidade relacionadas co binomio Saúde-Enfermidade, a Vida-Morte. Aquí a **Etica (**Bioética) xoga un papel importante, rexe a conduta dos profesionais en circunstancias nas que estes deben decidir entre actuar con bondade ou malicia, entendendo que segundo a súa decisión o paciente pode ser máis prexudicado. A enfermaría está ao servizo do enfermo, familia e comunidade, e non só das institucións.			

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de coidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE48	Coñecer a lexislación aplicable e o código ético e deontolóxico da enfermaría española, inspirado no código europeo de ética e deontoloxía de enfermaría.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CE52	Coñecer os coidados paliativos e control da dor para prestar coidados que alivien a situación dos enfermos avanzados e terminais
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.

CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias		
Identificar as fontes de información de interese en Ética, Lexislación e xestión do seu contido.	CB1	CE48 CE49 CE50 CE52	CT3 CT11
Desenvolvemento da capacidade de aprendizaxe autónoma.	CB5	CE48 CE49 CE50	CT8 CT9
Desenvolvemento da capacidade de razoamento crítico.	CB2 CB3		CT7 CT9 CT11
Capacidade de compartir a responsabilidade do coidado e a atención da saúde a outros profesionais.	CG15 CG18		CT5 CT6
Cóñece e aplica os principios de igualdade e dereito á saúde de todas as persoas.	CG4 CG7 CG8 CG18	CE11 CE12 CE48 CE49 CE50	CT6
Cóñece o marco lexislativo español e comunitario no campo da saúde, así como os códigos deontolóxicos correspondentes.	CG1 CG7 CG8 CG12 CG18	CE11 CE12 CE48 CE49 CE50 CE52	CT3
Cóñece e respecta o marco de dereitos do paciente e de responsabilidades do profesional sanitario.	CG1 CG7 CG8 CG18	CE12 CE48 CE49 CE50 CE52	
Cóñecemento e capacidade para planificar proxectos e recursos humanos e materiais.	CB4		CT1 CT2 CT5 CT6
Discriminación entre os conceptos de control, garantía e mellora da calidade.	CG8	CE11	CT1 CT3 CT11
Resolución de problemas e toma de decisións.	CB4		CT4

Contidos	
Tema	
1. Distinción entre os conceptos: Ética, Deontoloxía e Dereito.	Breve desenvolvemento histórico da Ética e a Bioética. 1.1. Definición de ética e moral, orixe e significado. 1.2. A dimensión ética da persoa: o ben moral e o fin do obrar humano. 1.3. Fundamento e obrigatoriedade da norma moral: concepto de responsabilidade.
2. Códigos Deontolóxicos.	Códigos Deontolóxicos. Informe Belmont: 2.1. Principio de Beneficencia. 2.2. Principio de Autonomía. 2.3. Principio de No Maleficencia. 2.4. Principio de Xustiza.

3. A regulación xurídica e deontolóxica dos dereitos dos pacientes.	3.1. Diferenzas e similitudes entre Códigos normativos e éticos. 3.2. Metodoloxía para a resolución de problemas éticos.
	4. A regulación Xurídica e Deontolóxica dos dereitos dos pacientes: Dilemas éticos actuais, comúns no exercicio da profesión: 4.1. O segredo profesional e a profesión enfermeira. 4.2. O consentimento informado. 4.3. Interrupción Voluntaria do Embarazo, cuestións en torno ao aborto voluntario. 4.4. O paciente terminal, a Eutanasia e o Suicidio Asistido. 4.5. A verdade ante o enfermo. Atención humanizada, Atención espiritual. 4.6. Aspectos éticos da investigación en materia de Sanidade: Experimentación humana, Manipulación xenética. Proxecto Xenoma humano. Fecundación, Procreación, Reprodución. 4.7. Aspectos éticos en torno ao Trasplante de órganos. 4.8. Dereitos e deberes de usuarios e profesionais: 4.8.1. Dereitos e deber dos pacientes. 4.8.2. Dereito a folga na Sanidade.
5. Coñecemento do marco legal e administrativo vixente para desenvolver as funcións propias do profesional de enfermaría.	5.1. O profesional sanitario do século XXI. - Avance da Medicina e da sociedade en xeral. - O novo profesional sanitario. Da independencia ao control máis absoluto. - A medicina defensiva. - Causas que orixinaron a proliferación de reclamacións. 5.2. Aplicación de la lei 26/1984 de 19 de xullo xeral para a defensa dos consumidores e usuarios a os casos de responsabilidade médica. 5.3. A medicina e unha ciencia de medios sen que se poida garantir o resultado. 5.4. Medicina curativa e medicina satisfactiva. diferenza entre ambas. estudo jurisprudencial.
6. Normativa Ética e Xurídica en relación co segredo profesional.	6.1. Análise do concepto e alcance. 6.2. Antecedentes lexislativos. - Xuramento hipocrático. - Declaración de Xenebra. - Constitución española (Lei do Segredo Profesional). - Código de Deontología Médica. - Lei de Sanidade. - Lei de Protección de Datos. - Lei 3/2001 del Consentimento Informado. - Lei 41/2002 da Autonomía do Paciente. - Lei 3/2005 do Consentimento Informado de Galicia. 6.3. Excepcións a obrigação de segredo. 6.4. Consecuencias penais da revelación de segredos. 6.5. Consecuencias civís da revelación de segredos. 6.6. Comentario a sentenza da sección segunda do tribunal supremo de data 4 de abril do 2001 por violación de dito segredo profesional. 6.7. Consideracións finais.

7. Leis Xerais que teñen repercusión sobre a profesión.

7.10 Consentimento informado. Consideracións previas:

- a) Concepto de consentimento informado.
- b) A lei xeral de sanidade
- c) A lei galega reguladora do consentimento informado e da historia clínica. Análise dos artigos 1 a 9 da devandita lei.
- d) Lei estatal reguladora da autonomía do paciente e de dereitos e deberes en materia de información e documentación clínica. Lei 41/2002.
- e) Análise da lei galega 3/2005 que modifica a lei 3/2001 do 28 de maio reguladora do consentimento informado e da historia clínica dos pacientes.
- f) Cirurxía estética e casos análogos.
- g) Casos urxentes.
- h) A información posterior ao acto a intervención médica. Prescricións para a boa execución do tratamento.
- i) Casos de experimentación biomédica.
- j) Responsabilidades que poden ser esixidas por defecto no consentimento. Estudo xurisprudencial.
- k) Testamento vital, vontades anticipadas. especial referencia a lei 3/2001 sobre o consentimento informado e a historia clínica.

7.2 Regulación legal.

- a) Lei Xeral de Sanidade e Real Decreto que desenvolve.
- b) Lei de Protección de datos e Garantía de Dereitos Dixitais.
- c) Análise da Lei 3/2001 de Galicia sobre o Consentimento Informado e Historia Clínica.
- d) Análise da Lei Reguladora da Autonomía do paciente e de dereitos e deberes en materia de información e documentación clínica. Lei 41/2002.
- e) Análise da Lei Galega 3/2005 que modifica a Lei 3/2001 do 28 de maio reguladora do consentimento informado e da historia clínica dos pacientes.

7.2 A Lei de Protección de Datos. Aplicación no ámbito sanitario:

- a) Concepto de dato de carácter persoal.
- b) Medidas de seguridade segundo o tipo de dato.
- c) Dereitos dos interesados.
- d) Réxime sancionador.
- e) A Axencia de Protección de Datos. Funcións.
- f) A protección de datos en hospitais. Decálogo da AEPD.
- g) Garantías do traballador.
- h) Garantías do sistema instaurado pola Institución Sanitaria.
- i) Cuestións prácticas sobre a Lei de Protección de Datos.
- j) Lexislación sobre a protección de datos no ámbito sanitario.
- k) Xurisprudencia penal e civil no ámbito da Lei de Protección de Datos.
- l) Resolucións da Axencia de Protección de Datos.

7.3 Seguros que amparan a actividade sanitaria:

- a) Motivos que xustifican a formalización dun seguro.
- b) Vías polas que se pode iniciar a reclamación.
- c) 10.3. Alternativas e tipos de aseguramento sanitario.
- d) Condicións das pólizas.
- e) Cobertura das pólizas.
- f) Límites económicos.
- g) Límite temporal.
- h) Cobertura das pólizas.
- i) Concorrenza de pólizas de responsabilidade civil do profesional e do centro hospitalario.
- j) Conclusión.

7.4 A responsabilidade en xeral e a derivada da actuación sanitaria:

- a) Elementos do delito.
- b) Formas de culpabilidade
- c) Participación no delito
- d) Responsabilidade penal derivada do traballo en equipo.
- e) Consecuencias xurídicas do delito dentro da actividade profesional médica.
- f) Denominación das penas.
- g) A responsabilidade civil

7.5 Delitos tipificados no Código penal e relacionados coa actividade sanitaria:

- a) Delito de aborto fóra dos casos permitidos na Lei.
- b) Lesións ao feto.
- c) Delitos contra a saúde pública.
- d) Homicidio con imprudencia.
- e) Alteración en cantidade, dose e composición de medicamentos.
- f) Revelación de segredos profesionais.
- g) Lesións por imprudencia profesional.
- h) Aborto por imprudencia profesional.
- i) Abandono dos servizos sanitarios.
- j) Danos ao feto por imprudencia.
- k) Expedición a venda de medicamentos deteriorados ou caducados.

7.6 Dereitos e deber dos pacientes:

- a) Análise lexislativa
- b) Definición e desenvolvemento dos dereitos e deberes dos pacientes.

7.7 A responsabilidade das institucións sanitarias:

- a) Responsabilidade civil subsidiaria no procedemento penal
- b) Responsabilidade civil directa.
- c) Responsabilidade na vía contencioso administrativa
- d) Responsabilidade administrativa por incumprimento da lei de protección de datos ou outra lexislación dentro do ámbito sanitario.
- e) Funcións e Réxime Disciplinario dos Diplomados e/os Graduados en Enfermería:
- f) Funcións en institucións abertas.
- g) Funcións en institucións pechadas.
- h) Funcións en zonas médicas.

7.8 Transplante de órganos. Requisitos legais:

- a) Obtención de órganos procedentes de doantes vivos.
- b) Extracción de órganos ou outras pezas anatómicas do falecido

8. Leis específicas sanitarias.	8.1 Lei Orgánica 15/1999 de Protección de Datos de Carácter Persoal. 8.2 Lei 3/2001 de Galicia del Consentimiento Informado e de la Historia Clínica. 8.3 Lei 41/2002 básica reguladora da autonomía do paciente e de dereitos e obrigacións en materia de información e documentación clínica. 8.4 Lei 3/2005 de Galicia, que modifica parcialmente a Lei 3/2001 do consentimento informado e da historia clínica.
9. Problemas relacionados co inicio e final da vida.	A interrupción voluntaria do embarazo dende o punto de vista legal: 9.1 Concepto. - Aborto consentido pola embarazada. - Aborto non consentido pola embarazada. - Aborto violento sen intención. 9.2 Supostos recollidos na actual Lei do Aborto. 9.3 Excepcións. 9.4 Requisitos para a práctica do aborto.
(*)9. Conocimiento del marco legal y administrativo vigente para desarrollar las funciones propias del profesional de enfermería	(*)10.1. Derecho sanitario internacional y europeo 10.2. Normativa nacional relacionada con la salud y la sanidad, con especial atención a la Ley 41/2002 10.3. Comentarios a la normativa propia de la Comunidad Autónoma de Galicia 10.4. Otras leyes complementarias aplicables a la atención y responsabilidad sanitaria
(*)10. Legislación general y específica con repercusión en la asistencia sanitaria	(*)11.1. Derechos y deberes de los pacientes 11.2. Regulación jurídica en la práctica asistencial (I): Consentimiento informado. El menor como paciente 11.3. Regulación jurídica en la práctica asistencial (II): Secreto profesional y derecho a la intimidad 11.4. Regulación jurídica en la práctica asistencial (III): Manipulación genética, reproducción asistida y trasplantes 11.5. Regulación jurídica en la práctica asistencial (IV): Instrucciones previas, eutanasia y aborto. La objeción de conciencia
(*)11. Regulación jurídica de los derechos de los pacientes y estudio de su jurisprudencia derivada en el ámbito sanitario	(*)12. La Historia Clínica. Ley de Protección de Datos y normativa de la Agencia Española de Protección de Datos: aplicación al ámbito sanitario
(*)12. La Historia Clínica. Ley de Protección de Datos y normativa de la Agencia Española de Protección de Datos: aplicación al ámbito sanitario	(*)13.1. Nociones de Derecho Procesal 13.2. Responsabilidad Civil. Seguros de responsabilidad profesional 13.3. Responsabilidad Penal. Delitos tipificados en el Código Penal 13.4. Responsabilidad de las instituciones sanitarias
(*)13. Responsabilidad de las actuaciones sanitarias	(*)14. Aspectos jurídicos de la pandemia por coronavirus. Medidas preventivas y vacunación
(*)14. Aspectos jurídicos de la pandemia por coronavirus. Medidas preventivas y vacunación	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	20	20	40
Estudo de casos	18	18	36
Traballo tutelado	14	56	70
Actividades introdutorias	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticarlo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballo tutelado	O/A estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	O primeiro día de clase exporase o contido da materia e planificarase o desenvolvemento dos traballos grupais. Atenderase ao estudante para orientalo nas súas dificultades académicas.
Estudo de casos	Iranse expondo en clase os casos a estudo.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Estudo de casos	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	10	CB2 CB3	CG1		CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escritura	20	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5	CG1 CG4 CG7 CG8 CG12 CG15	CE52	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	70	CB1 CB2 CB5		CE48 CE52	CT1 CT5 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

O exame terá lugar nas aulas 21 e 23 nas datas establecidas e publicadas na web do centro (1ª e 2ª oportunidade).

A asistencia e participación en clase, poderase utilizar como factor moderador da cualificación final.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Pastor García, Luis Miguel, **Manual de ética y legislación en enfermería**, Editorial Mosby ISBN 9788481741902, 1997
 Vidal, Marciano, **Bioética, estudios de bioética racional**, Editorial Tecnos ISBN 84-309-1674-1, 1989
 Medina Castellano, Carmen Delia, **Ética y Legislación**, Editorial DAE ISBN 978-84-931330-4-7, 2002
 Arroyo Gordo, Pilar y otros, **Ética y Legislación en Enfermería**, Editorial McGraw-Hill Interamericana ISBN 9788448, 1996

Bibliografía Complementaria

Gafo, Javier, **Ética y Legislación en Enfermería**, Editorial Universitas S.A. ISBN: 9788479910174, 1994
 Löw, Reinhard, **Bioética, Consideraciones filosófico-teológicas sobre un tema actual**, Editorial RIALP ISBN 13: 9788432128790, 1992
 Galán Cortés, Julio Cesar, **El consentimiento informado del usuario de los servicios sanitarios**, Editorial S.L. Civitas Ediciones ISBN: 9788447016, 2001
 Martínez Pereda Rodríguez, José Manuel, **La responsabilidad penal del médico y del sanitario**, 3ª Edición, Editorial Colex ISBN 9788478790050, 1997
 Fernández Costales, Javier, **La responsabilidad civil sanitaria (médica y de enfermería)**, 13ª Edición, Editorial La Ley Actualidad ISBN 8481261955, 97884, 1995

Cuadernos de Bioética; Revista cuatrimestral Asociación española de Bioética y Ética Médica, ISBN: 1132-1989,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Farmacoloxía e dietética				
Materia	Farmacoloxía e dietética			
Código	V53G140V01203			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	2	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Gayoso Rey, Mónica			
Profesorado	de Miguel Bouzas, José Carlos Gayoso Rey, Mónica Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Correo-e	monica.gayoso.rey@sergas.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A Farmacoloxía como disciplina científica é o coñecemento do fármaco, do destino que sofre no organismo e do seu mecanismo de acción, no que se basean as súas propiedades terapéuticas e reaccións adversas.			

Competencias

Código	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.
CE3	Coñecer os diferentes grupos de fármacos, os principios da súa autorización, uso e indicación, e os mecanismos de acción dos mesmos.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE5	Coñecer e valorar as necesidades nutricionais das persoas sas e con problemas de saúde ao longo do ciclo vital, para promover e reforzar pautas de conduta alimentaria saudable.
CE6	Identificar os nutrientes e os alimentos en que se atopan.
CE7	Identificar os problemas nutricionais máis habituais e seleccionar as recomendacións dietéticas adecuadas.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT7	Razoamento crítico.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias		
Ser capaz de diferenciar os diferentes grupos de medicamentos, os principios da súa autorización, uso e indicacións, así como os fundamentos *farmacodinámicos e *farmacocinéticos implicados.	CB3	CE3 CE4 CE8	CT3 CT4
Ser capaz de avaliar os beneficios esperados e os riscos asociados á administración de medicamentos, tanto desde o punto de vista poboacional como do paciente individual.	CB3	CG10	CE3
Ser capaz de aplicar os principios que rexen o uso racional e eficiente da *farmacoterapia.		CE3	CT1 CT7
Saber realizar pautas e indicacións saudables na poboación sa nas distintas etapas da vida, en función de idade e sexo.	CG9 CG10	CE8	CT3
Saber identificar as situacións de risco nutricional. Saber realizar intervencións nutricionais e establecer pautas e recomendacións na prevención ou tratamento da enfermidade.		CE5 CE6 CE7	CT1 CT4

Contidos

Tema

1.- Conceptos de farmacoloxía e fármacos, principios e mecanismos xerais de acción dos fármacos. Utilización de medicamentos	Farmacoloxía: concepto e obxectivos. División da Farmacoloxía. Concepto, medicamento e droga. Nomenclatura e categoría dos medicamentos. Guías de medicamentos. Ficha técnica. Medicamento xenérico e biosimilar. Adherencia ao tratamento e conciliación. Real Decreto 1302/2018, de 22 de outubro, polo que se modifica o Real Decreto 954/2015, de 23 de outubro, polo que se regula a indicación, uso e autorización de dispensación de medicamentos e produtos sanitarios de uso humano por parte dos enfermeiros.
2. Formas de dosificación. Estabilidade dos medicamentos	Posoloxía, dosificación, caducidade e conservación dos medicamentos.
3. Farmacocinética dos medicamentos: Absorción, distribución, metabolismo, eliminación, implicacións clínicas.	Absorción, distribución, metabolismo e eliminación.
4. Farmacodinamia dos medicamentos.	Concepto xeral de acción e efecto farmacolóxico. O receptor farmacolóxico. Afinidade e actividade intrínseca. Fármacos agonistas e antagonistas. Potencia e eficacia dos fármacos.
5. Fundamento da posoloxía e do réxime posolóxico.	Vías de administración dos medicamentos. Estudo das súas características.

6. Farmacoterapia en función dos problemas máis frecuente.

Farmacoloxía das enfermidades infecciosas:
 principios xerais, selección e asociacións de antibióticos.
 Antibióticos betalactámicos.
 Antibióticos aminoglucósidos. Glucopéptidos. Oxazolidinonas.
 Streptograminas.
 Macrólidos e lincosamidas.
 Tetraciclinas. Cloranfenicol. Outros antibióticos.
 Quinolonas. Sulfamidas. Trimetoprima. Cotrimoxazol. Nitrofurantoina.
 Farmacoloxía das infeccións por micobacterias.
 Fármacos antifúngicos.
 Fármacos antivíricos.
 Fármacos antisépticos.
 Fármacos antiparasitarios: Protozoos, Helminthos e Artrópodos.
 Quimioterapia antineoplásica.
 Farmacoloxía da inmunidade. Vacinas e soros. Inmunosupresores.
 Inmunomoduladores e inmunoestimulantes.
 Fármacos anestésicos xerais.
 Anestésicos locais.
 Fármacos antipsicóticos neurolepticos. Fármacos antidepresivos e antimaníacos.
 Ansiolíticos. Sedantes. Fármacos hipnóticos.
 Fármacos antiepilépticos e antiparkinsonianos.
 Fármacos analxésicos opiáceos.
 Psicoestimulantes. Psicomiméticos. Adicción a fármacos e outras substancias.
 Fármacos analxésicos antipiréticos antiinflamatorios non esteroideos (AINEs). Antiarrítmicos.
 Medicamentos do Sistema Nervioso Autónomo. Simpaticomiméticos e simpaticolíticos.
 Parasimpaticomiméticos e parasimpaticolíticos. Bloqueantes neuromusculares.
 Autacoides e os seus antagonistas.
 Glucósidos cardíacos. Antiarrítmicos.
 Antianginosos e antihipertensivos.
 Broncodilatadores, antitusíxenos mucolíticos e expectorantes. Outros fármacos utilizados en enfermidades respiratorias.
 Antiácidos, antieméticos e eméticos.
 Laxantes e antidiarreicos.
 Farmacoloxía da coagulación sanguínea.
 Fármacos antianémicos.
 Corticoides.
 Farmacoloxía do tiroides.
 Farmacoloxía do páncreas endocrino.
 Andrógenos.
 Estrógenos e progestágenos. Anticonceptivos hormonais.
 Fármacos hipolipemiantes.
 Fármacos uricosúricos e antigotosos.
 Vitaminas. Papel fisiolóxico e utilización terapéutica. Coenzimas.

7. Información e efectos adversos dos medicamentos.

Fontes de información de medicamento.
 Tipos de reaccións adversas a medicamentos.
 Sistemas de notificación.
 Prevención de erros de medicación. Farmacovigilancia.

8. Nutrición e dietética: Desenvolvemento histórico da nutrición e a dietética, o concepto de nutrientes e enerxía.

Introdución á historia da nutrición.
 Evolución da nutrición.
 Descrición dos fundamentos nutricionais.

9. Factores que determinan as necesidades enerxéticas, necesidades e recomendacións nutricionais.

Determinantes dos requirimentos enerxéticos.
 Ecuacións predictivas do gasto enerxético.

10. Estudo dos alimentos como fonte de enerxía e nutrientes.

Requirimentos enerxéticos en situación de xaxún.
 Requirimentos enerxéticos en situación de agresión aguda.

11. Modificacións que sofren os alimentos cos procesados.

Metabolismo dos macronutrientes.

12. Estudo da alimentación das persoas e nos distintos momentos do ciclo vital.

Nutrición na infancia, adolescencia e senectude.

13. Estudo da valoración do estado nutricional dos individuos.

Valoración nutricional.
 Regulación do balance enerxético e da composición corporal.

14. Dietoterapia en función das patoloxías máis frecuentes.

Dietoterapia das enfermidades renais.
Nutrición e inmunidade.
Coidados nutricionais nas alteracións metabólicas.
Coidados nutricionais nas intolerancias alimentarias.
Nutrición e alcol
Ingreso hospitalario e dietética
Nutrición artificial
Requirimentos en situacións patolóxicas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	69	138	207
Seminario	2	0	2
Resolución de problemas	2	5	7
Estudo de casos	2	3	5
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problema e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problema e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	95	CE3 CE4
Resolución de problemas e/ou exercicios	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	5	CB3 CG9 CG10 CE5 CE6 CE7

Outros comentarios sobre a Avaliación

O sistema

de avaliación consistirá en dúas partes diferenciadas: Farmacoloxía, 63 preguntas

tipo test e 4 preguntas curtas e Dietética 33 preguntas tipo test. A nota da materia será única e global.

Os exames da 1ª e 2ª oportunidade realizaranse nas aulas 21 e 23 do segundo piso e as fechas se publicarán na web da escola. A duración será aproximadamente de

2 h.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Jesus Florez, **Farmacología Humana**, Quinta, Elsevier Masson, 2008

Silvia Castells Molina, **Farmacología en enfermería**, Tercera, Elsevier, 2012

J.M. Mosquera, **Farmacología Clínica para enfermería**, Cuarta, McGraw-Hill Interamericana, 2001

Bibliografía Complementaria

www.cofpo.org, **Canal Sanitario**,

María José Cao Torija, **Nutrición y Dietética**, Primera, Elsevier Masson, 1995

<https://www.aemps.gob.es/cima/fichasTecnicas>, **Centro Información de Medicamentos (CIMA) de la AEMPS**,

Randa Hilal-Dandan; Laurence L. Brunton, **Goodman & Gilman. Manual de farmacología y terapéutica**, Segunda, McGRAW-HILL INTERAMERICANA, 2015

Ángel Gil Hernández, **Tratado de Nutrición Tomo 3 - Nutrición Humana en el estado de la salud**, Primera, Acción Médica, 2005

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería clínica I				
Materia	Enfermería clínica I			
Código	V53G140V01204			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Muíños Álvarez, Alicia			
Profesorado	Amil Morla, Ane García Vega, Francisco Javier Magdalena Lopez, Carlos Jose Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	amuinos@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada ao coñecemento das patoloxías tanto médicas como cirúrxicas, así como os distintos coidados que o profesional de Enfermería desempeña neste eido.			

Competencias

Código	
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermmería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT7	Razoamento crítico.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de diferenciar os mecanismos e/ou problemas derivados das patoloxías máis comúns dos diferentes aparatos e sistemas do organismo humano, o seu tratamento médico e cirúrxico.	CB3	CG13 CG14	CE28 CE30	CT1 CT3 CT7
Ser capaz de planificar procedementos e intervencións precisas para proporcionar unha axeitada atención de enfermmería aos individuos con problemas médicos e cirúrxicos	CB2	CG2 CG4 CG7 CG13 CG16	CE29 CE30	CT1 CT1 CT2 CT3 CT3 CT7

Contidos

Tema

TEMA 1: INTRODUCCIÓN Á ENFERMARÍA MÉDICO CIRÚRXICA.

1. XENERALIDADES:

- 1.1. Nomenclatura dos actos cirúrxicos.
- 1.2. Diéresis, hemostasia, tomía, paracentesis, lisis.
- 1.3. Principais accións sobre os órganos: extirpación, ostomía, anastomosis, pexia, plastia.
- 1.4. Síntese.

2. INTERVENCIÓN CIRÚRXICA:

- 2.1. Cirurxía segundo a súa localización: internas, externas.
- 2.2. Cirurxías segundo a súa complexidade: maior e menor.
- 2.3. Cirurxías segundo o seu propósito: curativas, reparadoras, paliativas e plástica-estética.
- 2.4. Cirurxías segundo días de estancia: CMA e convencional.
- 2.5. Cirurxías segundo situación: programadas e cirurxías de urxencia.

3. ANESTESIA: TIPOS E PREPARACIÓN PACIENTE:

- 3.1. Anestesia. Concepto e tipos de anestesia.
 - 3.1.1. Anestesia xeral.
 - 3.1.2. Anestesia local/ rexional.
 - 3.1.3. Raquianestesia.
 - 3.1.4. Epidural.

4. COMPLICACIÓNS POST CIRÚRXICAS:

- 4.1. Shock: tipos de shock.
 - 4.1.1. Shock e anestesia.
- 4.2. Hemorraxia.
- 4.3. Complicacións respiratorias.
- 4.4. Trastornos de conciencia.
- 4.5. Complicacións vasculares.
- 4.6. Outras complicacións:
 - 4.6.1. Dor.
 - 4.6.2. Inflamación e reacción xeral secundaria.
 - 4.6.3. Feridas e infección. Infeccións cirúrxicas.

5. PATOLOXÍA CIRÚRXICA:

- 5.1. Patoloxía inducida por tóxicos.
- 5.2. Patoloxía tumoral e cirurxía oncolóxica.
- 5.3. Resposta inmune. Transplante. Sida

6.- PATOLOXÍA PAREDE ABDOMINAL:

- 6.1 Recordatorio Anatomo-fisiolóxico.
 - 6.2 Hernias Inguinocrurais.
 - 6.3 Hernias Liña Alba.
 - 6.4 Hernias pouco frecuentes.
-

TEMA 2: ATENCIÓN DE ENFERMARÍA NO PERIOPERATORIO.

1. VALORACIÓN E CUIDADOS DE ENFERMARÍA NO PACIENTE PREOPERATORIO:
 - 1.1 Contextualización.
 - 1.2 Competencias de Enfermería.
 - 1.3 Cuidados específicos.
 - 1.4 Protocolos de actuación.
 - 1.5 Diagnósticos (NANDA), Obxectivos (NOC) e Intervencións (NIC).
 - 1.6 Casos clínicos.

2. VALORACIÓN E CUIDADOS DE ENFERMARÍA DO PACIENTE NO INTRAOPERATORIO:
 - 2.1 Contextualización.
 - 2.2 Competencias de Enfermería.
 - 2.3 Cuidados específicos.
 - 2.4 Protocolos de actuación.
 - 2.5 Diagnósticos (NANDA), Obxectivos (NOC) e Intervencións (NIC).
 - 2.6 Casos clínicos.

3. VALORACIÓN E CUIDADOS DE ENFERMARÍA NO PACIENTE POSTOPERATORIO:
 - 3.1 Contextualización.
 - 3.2 Competencias de Enfermería.
 - 3.3 Cuidados específicos.
 - 3.4 Protocolos de actuación.
 - 3.5 Diagnósticos (NANDA), Obxectivos (NOC) e Intervencións (NIC).
 - 3.6 Casos clínicos.

TEMA 3: ATENCIÓN DE ENFERMARÍA Á PERSOA PACIENTE CON TRASTORNOS DO EQUILIBRIO HIDROELECTROLÍTICO E ÁCIDO BASE, SÍNDROME HEMORRÁXICA, INFLAMACIÓN, INFECCIÓN, SHOCK, DOR.

- 3.1 Shock: Proceso enfermeiro ao paciente en estado de shock.
- 3.2 Hemorragia. Tratamento con sangue e hemoderivados.
- 3.3 Dor. Proceso enfermeiro ao paciente con dor.
- 3.4 Feridas e infección. Cuidados de enfermaría.

TEMA 4: O/A PACIENTE CON ALTERACIÓNS TEGUMENTARIAS.

- 4.1 Alteracións da pel:
 - 4.1.1 Foliculite.
 - 4.1.2 Abscesos.
 - 4.1.3 Queimaduras.
 - 4.1.4 Lesións.
- 4.2 Alteracións do tecido graso: celulite.

TEMA 5: O/A PACIENTE CON PROBLEMAS DE INTERCAMBIO GASEOSO.

- 5.1 Ventilación e difusión.
- 5.2 Oxigenoterapia.
- 5.3 Insuficiencia Respiratoria
- 5.4 Ventilación mecánica.
- 5.5 Patoloxías relacionadas co intercambio gaseoso:
 - 5.5.1 Asma.
 - 5.5.2 EPOC.
 - 5.5.3 Infeccións (Bronquites, Pneumonía, absceso).
 - 5.5.4 Tumores pulmonares. Insuficiencia Respiratoria.

TEMA 6: O/A PACIENTE CON PROBLEMAS NAS FUNCIÓNS: CARDIOVASCULAR, CIRCULATORIA E HEMATOLÓXICA.

- 6.1 Cardiopatías, Valvulopatías, Pericardiopatías, Insuficiencia Cardíaca.
- 6.2 Cardiopatía isquémica.
- 6.3 Endocardite.
- 6.4 Fundamentos do Electrocardiograma (ECG).
- 6.5 Trastornos do ritmo.
- 6.6 Hipertensión arterial.
- 6.7 Anemias.
- 6.8 Leucemias.
- 6.9 Poliglobulia.

TEMA 7: ATENCIÓN DE ENFERMARÍA O/A PACIENTE ONCOHEMATOLÓXICO/A.

- 7.1 Contextualización.
- 7.2 Tratamentos. Tipos. Protocolos.
- 7.3 Técnicas e dispositivos asociados.
- 7.4 Complicacións.
- 7.5 Cuidados de enfermaría.
- 7.6 Diagnósticos (NANDA), Obxectivos (NOC) e Intervencions (NIC).
- 7.7 Casos clínicos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	70	100	170
Estudo de casos	12	37	49
Actividades introdutorias	4	0	4

Exame de preguntas obxectivas	2	0	2
-------------------------------	---	---	---

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
ACTIVIDADE INDIVIDUAL OBRIGATORIA.	
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Avaliación				
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas	
Estudo de casos	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	20	CB2 CB3	CT3
Exame de preguntas obxectivas	Proba para avaliación das competencias adquiridas que inclúe 80 preguntas tipo test con 4 opcións de resposta.	80		CE28 CE29 CE30

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os exames de 1ª e 2ª oportunidade realizaranse segundo o calendario establecido e publicado na web.

Empregaranse as aulas 21 e 23. A duración será aproximadamente de dúas horas.

DISTRIBUCIÓN TEMAS E PROFESORES ASIGNADOS/AS Aos MESMOS:

CARLOS JOSÉ MAGDALENA LÓPEZ: 1, 4

ANE AMIL MORLA: 2, 3

FRANCISCO JAVIER GARCÍA VEGA: 5, 6

ALICIA MUIÑOS ÁLVAREZ: 7

PROBA OBXECTIVA TIPO TEST: 80 PREGUNTAS (80%)

CARLOS JOSÉ MAGDALENA LÓPEZ: 25 PREGUNTAS.

FRANCISCO JAVIER GARCÍA VEIGA: 25 PREGUNTAS.

ANE AMIL MORLA: 15 PREGUNTAS.

ALICIA MUIÑOS ÁLVAREZ: 15 PREGUNTAS.

IMPORTANTE: A presencialidade/participación na aula durante as sesións maxistras poderase utilizar como factor moderador na cualificación final.

AVALIACIÓN DE XUÑO/XULLO: Os criterios de avaliación manteranse para ambas as oportunidades da convocatoria (xaneiro e xuño/xullo).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

HOSPITAL 12 DE OCTUBRE, **MANUAL DE DIAGNOSTICO Y TERAPEUTICA MEDICA**, 8, MSD, 2017

PAMELA L.SWEARINGEN, **MANUAL DE ENFERMERÍA MÉDICO QUIRÚRGICA:INTERVENCIONES ENFERMERAS Y TRATAMIENTOS INTERDISCIPLINARIOS**, 6, Elsevier-Mosby, 2016

seom.org,

seor.es,

Bibliografía Complementaria

MORILLO RODRÍGUEZ J.;FERNÁNDEZ AYUSO,D, **ENFERMERÍA CLÍNICA I**, 3, Elsevier, 2016

HARRISON, **MANUAL DE MEDICINA**, 16, MC Graw Hill, 2016

CECIL, **TRATADO DE MEDICINA INTERNA**, 23, Elsevier, 2012

RUÍZ MORENO,J;MARTÍN DELGADO,Mª C;GARCÍA-PENCHE SÁNCHEZ,R, **PROCEDIMIENTOS Y TÉCNICAS DE ENFERMERÍA**, 2, Rol s.a, 2008

seeo.org,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería clínica II/V53G140V01205

Enfermería clínica III/V53G140V01301

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería clínica II				
Materia	Enfermería clínica II			
Código	V53G140V01205			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Fernández Ferro, Martín Fernández Sanromán, Jacinto Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada ao coñecemento de las patoloxías tanto médicas como cirúrxicas, así como os distintos coidados que el profesional de Enfermería desempeña.			

Competencias

Código	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT7	Razoamento crítico.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de deseñar coidados nas principais enfermidades relacionadas co aparello dixestivo, locomotor, órganos dos sentidos, sistema nervioso e inmunitario.		CE28	CT1	
		CE29	CT3	
			CT4	
Ser capaz de planificar e prestar coidados nas principais enfermidades sistémicas.	CB3	CG7	CE28	CT1
			CE29	CT3
			CE30	CT4
Ser capaz de prestar asistencia centrada no paciente, utilizando os diagnósticos de enfermaría e as actividades derivadas deles, nas patoloxías estudadas.	CB3	CG7	CE28	CT1
			CE29	CT3
			CE30	CT4
			CE32	CT7

Contidos

Tema	
1.- PACIENTE CON PATOLOXÍA DO TECIDO CONECTIVO.	1.1. Trastornos conectivos autoinmunes: LLES, Espondilitis, Síndrome de Sjögren, Artrite reumatoide, etc. 1.2. Artroses primarias e secundarias. 1.3. Enfermidades endocrino metabólicas asociadas a patoloxías reumáticas: pinga, amiloidosis, hemofilia, etc. 1.4. Alteracións óseas: Osteoporose, osteomalacias, enfermidade de Paget 1.5. Outras patoloxías reumáticas: Trastornos extra - articulares, lumbalxias, fibromialxias. 1.6. Coidados de enfermaría.

2.- PACIENTE CON PROBLEMAS DA FUNCIÓN MÚSCULO ESQUELÉTICA.	2.1 Fracturas. Osteosíntesis. 2.2 Artroplastias: Cadeira, xeonllo 2.3 Artrodesis 2.4 Patoloxía do ombreiro 2.5 Patoloxía da man 2.6. Coidados de enfermaría nos diferentes procesos cirúrxicos aplicados en traumatoloxía: artroplastias, osteosíntesis, artrodesis, etc.
3.-PACIENTE CON DISFUNCIÓN NEUROLÓXICA.	3.1 Conceptos básicos e métodos diagnósticos: Conceptos básicos e Neuroimagen. 3.2 Principais síndromes neurolóxicas: Síndrome Miopático, Síndrome Hipertensión Intracraneal, Síndrome Dolorosa, Síndrome Meníngeo, Síndrome Piramidal e Extrapiramidal. 3.3 Hemicrania e Cefaleas primarias 3.4 Accidentes cerebrovasculares: Ictus Isquémico e Ictus Hemorrágico. Coidados de Enfermaría. 3.5 Epilepsia. Coidados de Enfermaría. 3.6 Infeccións do SNC: Meninxite e Encefalitis. 3.7 Enfermidades desmielinizantes: Esclerose Múltiple. Coidados de Enfermaría. 3.8 Enfermidades dexenerativas do SNC; Enfermidade de Parkinson, Esclerose Lateral Amiotrófica(ELA), Coreas (Enfermidade de Huntington). Coidados de Enfermaría. 3.9 Enfermidades da Medula Espiña: Mielopatía transversa. 3.10 Neuropatías periféricas: Síndrome de Guillen Barré. SEMINARIO; Enfermidade de Alzheimer e coidados de enfermaría
4.- PACIENTE CON ALTERACIÓNS DA VISIÓN.	4.1.- Afectación Visual e cegueira: Cegueira e Baixa visión. Habilitación Visual. Rehabilitación. 4.2.-Trastornos da Refracción; Ametropías. Ambliopía. 4.3.-Enfermidades Inflamatorias: Conjuntivitis. Uveítis. 4.4.-Cataratas. O Glaucoma. Traumatismo oculares de ollo aberto e pechado. Corpos Estraños. Coidados de Enfermaría.
5.-PACIENTE CON ALTERACIÓNS DA AUDICIÓN	5.1.-Introduccion, definicións e exploración auditiva: física e funcional. 5.2.-Audiometrías 5.3.-Alteracións do Oído Externo: Patoloxía do pavillón auricular. Otitis Externa. Tapón de Cerumen. Corpos Estraños. Administración de pingas óticas. 5.4.-Alteracións do Oído Medio: Otosclerosis. Otitis Media Aguda e Crónica. 5.5.-Alteracións do oído Interno: Presbiacusia. Enfermidade de Menière. Trauma

6.- PACIENTE CON PROBLEMAS DIXESTIVOS.

- 6.1 Valoración do paciente con Enfermidades do Aparello Dixestivo.
 - 6.1.1 Anamnesis. Exploración física e Inspección
 - 6.1.2 Auscultación, Palpación, Percusión.
 - 6.1.3 Probas Diagnósticas Complementarias: Laboratorio, Radioloxía, Endoscopias, Ecografías, TAC, RMN, etc.
- 6.2 Patoloxía do Esófago.
 - 6.2.1 Probas diagnósticas.
 - 6.2.2 Refluxo Gastroesofágico, Hernia de Hiato e Paraesofágicas, Achalasia.
 - 6.2.3 Tumores do Esófago.
 - 6.2.4 Diagnóstico de Enfermaría. Obxectivos.
- 6.3 Patoloxía do Estómago e Duodeno.
 - 6.3.1 Ulcus Gastroduodenal.
 - 6.3.2 Tumores do Estómago
 - 6.3.3 Coidados de Enfermaría en Pacientes Gastrectomizados.
- 6.4 Patoloxía do Intestino Delgado
 - 6.4.1 Enfermidade de Crohn.
 - 6.4.2 Tumores do Intestino Delgado
- 6.5 Patoloxía do Intestino Groso.
 - 6.5.1 Cancro de Colon e Recto
 - 6.5.2 Patoloxía Benigna do Recto e o ano: Hemorroides, Fistulas e Fisuras
 - 6.5.3 Incontinencia Fecal
 - 6.5.4 Estreñimento
 - 6.5.5 Colitis Ulcerosa
 - 6.5.6 Diagnóstico de Enfermaría e Coidados en pacientes con patoloxía colorrectal
- 6.6 Ostomías: Gastrostomías, Ileostomías, Colostomías
- 6.7 Patoloxía do Fígado e Vías Biliares
 - 6.7.1 Tumores Hepáticos Primarios e Secundarios.
 - 6.7.2 Enfermidades Infecciosas do Fígado: Hepatite
 - 6.7.3 Hepatopatías e Cirrosis Hepáticas
 - 6.7.4 Enfermidades Infiltrativas, Metabólicas e Hereditarias do Fígado
 - 6.7.5 Patoloxía Benigna das Vías Biliares: Colelitiasis, Colecistitis Aguda e Coledocolitiasis
 - 6.7.6 Neoplasias das Vías Biliares
- 6.8 Patoloxía do Páncreas
 - 6.8.1 Pancreatitis Aguda
 - 6.8.2 Pancreatitis Crónica
 - 6.8.3 Tumores Pancreáticos
- 7.- Patoloxía Paredes Abdominal
 - 7.1 Recordo AnatomoFisioloxico
 - 7.2 Hernias InguinoCruales
 - 7.3 Hernias Liña Alba
 - 7.4 Hernias Pouco Frecuentes
 - 7.5 Eventración Postoperatoria e Peches Díficiles

7.- PACIENTE CON PATOLOXÍA ARTERIAL PERIFÉRICA

- 7.1 Coidados de enfermaría na patoloxía arterial periférica crónica.
- 7.2 Coidados de enfermaría na isquemia aguda periférica: embolismos, trombosis..
- 7.3 Coidados de enfermaría en cirurxía vascular periférica: aneurismas, by pass, ...

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	46	46	92
Seminario	12	0	12
Actividades introdutorias	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	2	42	44

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Actividades introductorias Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
-----------	---

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas	
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	100	CG7	CE28 CT1 CE29 CT3 CE30 CT4 CE32 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

O exame constará de 70 preguntas tipo test de única resposta válida. Por cada catro mal contestadas restarase unha das correctas. As preguntas non contestadas (en branco) non puntúan negativa nin positivamente.

Na segunda convocatoria o exame terá as mesmas características que na primeira convocatoria.

Terase en conta a asistencia a clases na avaliación final.

As datas da avaliación publicaranse na web do centro

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Brunner y Suddarth, **Enfermería médico quirúrgica**, 12ª edición, Lippincott, 2017

Rosa Suárez, **Tratado de Enfermería Neurológica: La persona, la enfermedad y los cuidados**, 3ª edición, Elsevier, 2013

Bibliografía Complementaria

Pamela Lynn, **ENFERMERÍA CLÍNICA DE TAYLOR. MANUAL DE COMPETENCIAS Y PROCEDIMIENTOS.**, 2ª edición, Lippincott, 2016

Harrison, **Principios de medicina interna**, 19ª edición, Mc Graw Hill, 2015

Julian Garcia-Feijoo, **Manual de Oftalmología**, 1ª edición revisada, Elsevier, 2012

Jonas Johnson., **Otolaryngology (Bailey's Head and Neck Surgery)**, 5ª edición, Hardback, 2013

Elizabeth Jamieson, **Procedimientos de Enfermería Clínica: Guía para la practica basada en la experiencia.**, 5ª edición, Elsevier, 2008

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería clínica III/V53G140V01301

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería comunitaria II				
Materia	Enfermería comunitaria II			
Código	V53G140V01206			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Muñíos Álvarez, Alicia Rey Grandal, María			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Dar a coñecer aos estudantes o modelo profesional da Enfermería Comunitaria, a través dos seus modelos teóricos e metodolóxicos, os seus roles e funcións e o seu papel dentro dos Equipos Multidisciplinares de Atención á Comunidade, tendo en conta a participación comunitaria na abordaxe dos coidados da saúde, das persoas, as familias e as comunidades.			

Competencias	
Código	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermmería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermmería na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CE20	Capacidade para describir os fundamentos do nivel primario de saúde e as actividades que se desenvolven para proporcionar un coidado integral de enfermmería ao individuo, á familia e á comunidade.
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de identificar las necesidades de saúde das poboacións e grupos de interese en saúde pública.	CB3 CG6 CE20 CT1 CE23 CT2 CE24 CT3 CE25 CT5 CE26 CT6 CT7 CT8 CT9

Ser capaz de realizar enquisas epidemiolóxicas e resolver estudos epidemiolóxicos de brotes de enfermidades ou situacións desfavorables en relación coa saúde	CB3	CE23	CT1
	CB4	CE24	CT2
		CE25	CT3
			CT5
			CT7
Saber aplicar intervencións de formación para la saúde para contribuír a resolver problemas de saúde colectivos	CB4	CG2	CE23
		CG6	CE24
			CE25
			CE26

Contidos

Tema

Epidemioloxía das enfermidades transmisibles.	Concepto de enfermidade transmisible e infecciosa, enfermidades emerxentes. Enfermidades transmisibles por vía aérea, dixestiva, por contacto, zoonosis, enfermidades vectoriais, infeccións nosocomiais, boletins epidemiolóxicos. Brotos epidémicos. Inmunización
Epidemiología e prevención das enfermidades crónicas.	Programa de actividades preventivas e promoción da saúde (PAAPS) - Estratexias de prevención: Recomendacións sobre estilos de vida A diabetes Recomendación e prevención do cancro Recomendacións preventivas cardiolóxicas Prevención enfermidades infecciosas Prevención trastornos de saúde mental Actividades preventivas en maiores Actividades preventivas na muller Resumen infancia / adolescencia Epidemioloxía e prevención de accidentes
Principios xerais de Atención Primaria, Organización e funcionamento dos Servizos de Atención Primaria de Saúde. Promoción da Saúde	Enfermaría Familiar, Comunitaria e de Saúde Pública. Xeneralidades Políticas de saúde. Marco normativo. Sistema sanitario español. Atención Primaria. Equipo interdisciplinar. Carteira de servizos. Coordinación interniveis. Sistemas de información. Centro de saúde. Organización. Atención domiciliaria / enfermeira xestora de casos. Promoción da saúde: neno san, adolescente Idade adulta (violencia de xénero, atención á familia) e ancián, saúde bucodental. Paciente crónico Atención á dependencia Atención sociosanitaria Nutrición comunitaria
Conceptos xerais e bases de la formación e información para a saúde (EPS)..	Enfoques e modelos de EPS Planificación de programas e/as actividades de EPS. Métodos e medios de EPS. EPS en grupos, dinámica de grupos. EPS en persoas / pacientes Enfermaría escolar. Saúde laboral. Enfermaría militar e penal Cooperación non gobernamental

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	46	54	100
Estudo de casos	3	6	9
Traballo tutelado	8	40	48
Seminario	4	12	16
Seminario	2	6	8
Obradoiro	0	15	15
Actividades introdutorias	3	6	9
Exame de preguntas obxectivas	1.5	18.5	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, consistente nun proxecto de educación para a saúde no ámbito comunitario. Realízase en grupo, baixo tutorización da profesora responsable.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. Levarase control da asistencia ás mesmas.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite afondar ou complementar os contidos da materia.
Obradoiro	Realización do curso on line "In-Fórmate coa Biblio!", ofertado pola Uvigo.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución, expostos nas clases maxistras.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, consistente nun proxecto de educación para a saúde no ámbito comunitario. Realízase en grupo, baixo tutorización da profesora responsable.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. Levarase control da asistencia ás mesmas.
Obradoiro	Realización do curso on line "In-Fórmate coa Biblio!", ofertado pola Uvigo.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas			
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, consistente nun proxecto de educación para a saúde no ámbito comunitario. Realízase en grupo, baixo tutorización da profesora responsable.	30	CB3 CB4	CG2	CE23 CE24 CE25	CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT9
Obradoiro	Realización do curso en liña "In-Forma-te coa Biblio", ofertado pola Uvigo.	10				
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta. Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Inclúen casos prácticos.	60		CG2 CG6	CE20 CE23 CE24 CE25 CE26	CT7 CT8

Outros comentarios sobre a Avaliación

A participación activa en clase durante as sesións maxistras, a resolución de problemas, e a participación en titorías, utilizaranse como factor moderador para a cualificación final.

EXAMES: AULAS 21 y 23. As datas serán publicadas na web do centro.

60 preg. tipo TEST, con 4 opcións de resposta, as erróneas penalizarán un 0.25 cada una.

REALIZACIÓN DEL CURSO " In-Fórmate coa Biblio!": 10 % DA CALIFICACIÓN

TRABAJO EDUCACIÓN PARA LA SALUD: 30% DA CALIFICACIÓN, según implicación/participación valorada por los propios

componentes del grupo de trabajo.

TEMA (0.5 puntos): Pertinencia / Importancia / Innovación

PROXECTO (1,5 puntos):

- Formato de presentación
- Estructura adecuada ó guión establecido
- Definición de obxectivos
- Adecuación da metodoloxía
- Referencias / Bibliografía

PARTICIPACIÓN E SEGUIMIENTO DE TITORÍAS: 0,5 PUNTOS

PRESENTACIÓN: 0,5 PUNTOS

- Material de exposición: 0,25
- Exposición / defensa oral: 0,25

***Para poder optar á calificación do traballo, alcanzarse unha nota mínima de 4 sobre 10 no exame.**

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Piedrola y otros, **Medicina Preventiva y Salud Pública**, 12ª, ELSEVIER, 2015

<https://www.sergas.es/salud pública>,

Bibliografía Complementaria

Enrique Ramos Calero, **Enfermería Comunitaria: Métodos y técnicas**, 1ª, DIFUSION AVANCES DE ENFERMERIA, 2000

L. Mazarrasa Alvear, **Salud Pública y Enfermería Comunitaria**, 2ª, McGraw - Hill, 2003

<http://www.who.int/es/>,

M.B. Sanchez Gomez, J. Gómez Salgado, G. Duarte Climents,, **Enfermería Comunitaria**, 1ª, FUDEN, 2007

<http://www.msssi.gob.es/>,

<http://enfermeriacomunitaria.org/web/>,

SEMFyC, <https://www.semfyc.es/wp-content/uploads/2016/07/01-recomendaciones.pdf>,

<https://www.aepap.org/grupos/grupo-de-patologia-infecciosa/informacion-para-familias>,

Lizarraga, S. y Ayarra, M., http://www.aepap.org/apapcy/entrevista_motivacional.pdf,

<http://www.elsevier.es/es-revista-atencion-primaria-27-sumario-vol-48-num-s1-S0212656716X70102>,

http://www.juntadeandalucia.es/servicioandaluzdesalud/principal/documentosAcc.asp?pagina=pr_desa_Innovacion5,

<https://www.aepap.org/biblioteca/programa-de-salud-infantil>,

Arribas Chatá et al., **Herramientas y técnicas sanitarias**, 3ª Edición., 2015

www.seoeme.es/,

www.sennutricion.org,

María Begoña Sánchez Gómez, Juan Gómez Salgado y Gonzalo Duarte Climents, **Atención al individuo y la familia**, 1ª, FUDEN, 2009

<http://enfermeriacomunitaria.org/web/>,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermaría en saúde mental/V53G140V01305

Enfermaría xeriátrica e coidados paliativos/V53G140V01304

Enfermaría materno-infantil/V53G140V01302

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Enfermaría comunitaria I/V53G140V01104

Estatística: Estatística/V53G140V01106

Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xestión de enfermaría				
Materia	Xestión de enfermaría			
Código	V53G140V01207			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Serra Martínez, Cristina			
Profesorado	Groba Pérez, Fernando Serra Martínez, Cristina			
Correo-e	cserra@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A Enfermaría é unha disciplina dedicada ao trato directo coas persoas, en ocasións baixo circunstancias de diversa complexidade relacionadas co binomio Saúde-Enfermidade, ou Vida-Morte. A Xestión en Enfermaría é a ferramenta principal para desenvolver os coidados de Enfermaría, tanto a nivel individual como colectivo, sobre a base da Valoración, Diagnóstico, Planificación, Execución e Avaliación.			

Competencias

Código	
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uní ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CE45	Coñecer o Sistema Sanitario Español.
CE46	Identificar as características da función directiva dos servizos de enfermaría e a xestión de coidados.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT10	Motivación pola calidade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de aplicar a Política de calidade asistencial e a avaliación da calidade dos servizos de enfermaría.	CG13 CG15	CE46	CT4 CT5 CT6 CT10 CT11	
Realizar unha Xestión por Procesos Sanitarios: coñecer, comprender e manexar os diferentes Sistemas de axustes de Riscos, as ferramentas específicas para a xestión dos Procesos Sanitarios: *IC, *GRDs, IR-*GRDs, *ACGs, *CASEMIX,...	CG12 CG13 CG15	CE45 CE46	CT4 CT5 CT6 CT10 CT11	
Coñecer, comprender e manexar os principais indicadores de Xestión Sanitaria, Recurso [Cama Hospitalaria] e os seus deseños de cadro de mando integral.			CT1 CT2 CT3	

Contidos

Tema

Proceso administrativo nos servizos de saúde.	1. Concepto de dirección. 2. Elementos da dirección: a) Motivación b) Comunicación. c) Toma de decisións. d) Liderado: estilos de dirección. e) Negociación. 3. Concepto de planificación. Problema de saúde. Risco. Necesidade de saúde. 4. Tipos e niveis de planificación. Proceso de planificación: análise e diagnóstico da situación, establecemento das prioridades, determinación das alternativas, elaboración de obxectivos e formulación do plan. 5. Ciclo Administrativo. Funcións da Administración.
Análise dos ámbitos sanitarios.	1. O sector da Sanidade e a Economía. 2. A oferta de servizos sanitarios. 3. Análise do custo da unidade de Enfermaría 4. Fundamentos da Xestión Financeira
Políticas sanitarias:	1. Central e autonómica 2. Políticas sanitarias máis significativas a nivel mundial. 3. Concepto de organización. As organizacións sanitarias. 4. Principios da organización. 5. Proceso de organización: a) Estructuración: definición, tipos, organigramas. b) Sistematización: normas, protocolo, política e estándares de enfermaría. c) Instalación: recursos humanos, recursos materiais.
Xestión de servizos de enfermaría: características e procesos.	1. Cara a unha xestión de Enfermaría Innovadora. 2. Sistemas de Información e a súa aplicación nos coidados enfermeiros. 3. Organización das unidades de Enfermaría. 4. O proceso de cambio na organización. 5. Xestión por procesos de enfermaría. 6. Comunicación na organización. 7. Fundamento de Dirección de RRHH. Descrición de postos de traballo. Xestión por competencias. 8. Fundamento de loxística e Compras. Introducción á xestión de compras e aprovisionamentos. 9. Fundamento de Mercadotecnia. Mercadotecnia presente e futuro. Mercadotecnia estratéxica.
Concepto de calidade e seguridade.	1. Historia da Calidade. Fundamentos de Xestión da Calidade. 2. A mellora continua. Ferramentas para a análise e a solución de problemas. 3. O proceso de cambio na organización e a xestión do risco.
Avaliación da calidade dos servizos de Enfermería	Política de calidade asistencial e avaliación da calidade dos servizos de enfermaría

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballo tutelado	18	14	32
Lección maxistral	54	46	100
Actividades introdutorias	2	2	4
Aprendizaxe baseado en proxectos	6	6	12
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado os seus desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Aprendizaxe baseado en Entrega de informes ou traballos de investigación relacionados coa materia propostos polo proxectos profesorado durante as clases que serán de carácter opcional. Desenvolvemento dun caso práctico, creatividade e resolución de problemas cun grupo nominal, análise causa-raíz mediante un suposto práctico, emprego de ferramentas para análises (DAFO, Ishikawa...) e outras dinámica de traballo en grupo e coordinación (crebacabezas, o intérprete do grupo, etc)

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Os traballos realizados durante as dinámicas impartidas nas clases teóricas teñen por finalidade mellorar a capacidade de adquisición e desenvolvemento dos coñecementos fundamentais de xestión que permitan comprender e desenvolver os coñecementos especializados da Xestión Sanitaria. Para iso, o/a estudante dispón dunha atención personalizada que fomente o seu desenvolvemento persoal ligado ao tema específico escollido por el, dentro das directrices designadas polo/a docente.
Aprendizaxe baseado en proxectos	Proporanse distintas dinámicas de traballo.
Probas	Descrición
Exame de preguntas obxectivas	As indicacións do exame serán facilitadas en clase e especificadas na portada do mesmo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas		
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita.	20	CG13 CG15	CE45 CE46	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT10 CT11
Aprendizaxe baseado en proxectos	Entrega de informes ou traballos de investigación relacionados coa materia propostos polo profesorado durante as clases que serán de carácter opcional.	20	CG15		
Exame de preguntas obxectivas	Ponderación mínima esixida para computar co resto dos traballos, nota mínima 4,00. Min. 40 preguntas de opción múltiple, cunha única resposta correcta. Penalizan as respostas incorrectas. Cada pregunta incorrecta supón -0,33 puntos. 4 opcións de resposta.	60	CG13 CG15	CE45 CE46	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT10 CT11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os documentos que sexan presentados nas actividades académicas poderán ser sometidos a diferentes mecanismos de comprobación da orixinalidade. O profesor valorará si o traballo conta con criterios desta, de non ser así podería supor unha diminución na ponderación final do traballo presentado.

Os exames realizaranse nas datas establecidas polo centro e publicadas na web.AULAS 21 e 23 en 1ª e 2ª oportunidade.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

CABO, J. et al., **☐Dirección de Empresas (MBA) Integral: Pública y Privada☐**., Centro de Estudios Financieros., 2010
CENTRO DE INICIATIVAS PROFESIONALES ☐ CIP, **☐Fundamentos de Calidad☐**., 2012

Bibliografía Complementaria

AMAT O., **☐Contabilidad y finanzas para no financieros☐**., ISBN 10: 8423426718, DEUSTO Barcelona, 2008

MORALES, J.A. y PUIG, M., **La planificación didáctica en el Espacio Europeo de Educación Superior**, 2011

UDIMA, **☐Diseño de Programas Formativos☐**.,

MUÑIZ, R., **☐Marketing en el siglo XXI☐**., 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas III/V53G140V01306
Prácticas clínicas IV/V53G140V01405
Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Estatística: Estatística/V53G140V01106
Fundamentos de enfermária/V53G140V01107

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas clínicas I				
Materia	Prácticas clínicas I			
Código	V53G140V01208			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Martínez Pérez, Estefanía			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Martínez Pérez, Estefanía Muños Álvarez, Alicia			
Correo-e	emartinez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición de competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de Enfermería no ámbito de atención especializada e dos coidados socio-sanitarios.			

Competencias

Código	
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de participar nos coidados que teñan como finalidade garantir o maior grao de independencia das persoas nas súas necesidades básicas e específicas, na Atención especializada e no ámbito Sociosanitario.	CB5	CG1 CG3 CG6 CG13	CE18 CE29 CE31 CE50	CT6 CT7 CT8
Ser capaz de prestar coidados ó paciente, establecendo con él/ela e a súa familia, unha actitude empática, e que garanta a confidencialidade, privacidade e dignidade.			CE11 CE12 CE22 CE33 CE49	
Ser capaz de prestar coidados ó paciente, establecendo con él/ela e a súa familia, unha actitude empática, e que garanta a confidencialidade, privacidade e dignidade.				CT6

Contidos

Tema

Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación e adquisición de competencias e dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría á práctica clínica, en centros asistenciais e sociosanitarios.	Realización das actividades referidas os períodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais.
	Coidados da alteracion das necesidades básicas.
	Técnicas e procedementos básicos
	Realización de Cartafol e Memoria de prácticas.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	150	30	180
Seminario	20	0	20
Eventos científicos	0	10	10
Cartafol/dossier	0	10	10
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	5	5
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.			

Metodoloxía docente	
	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría á práctica clínica, en centros asistenciais e sociosanitarios.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Podense empregar como complemento das clases teóricas.
Eventos científicos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	Presentación e guía do/a estudante no servizo ou unidade onde vai realizalas prácticas curriculares. Visitas regulares o servizo/unidade facendo un seguimento da evolución do/a estudante.
Probos	Descrición
Cartafol/dossier	Axudar e guiar ao estudante na elaboración dun cartafol no que reflexe as características da empresa, institución sanitaria ou sociosanitaria onde realizou as prácticas, e describi-las tarefas e funcións desenvolvidas durante o proceso de formación práctica.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	Avaliación das competencias que o estudante adquire e demostra durante o desenvolvemento do seu rotatorio de prácticas preprofesionais coa aplicación dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría á práctica clínica, en centros asistenciais, sociosanitarios e hospitais. Avaliaranse: coñecementos teóricos-prácticos, actitudes, habilidades e cumprimento das normas. Avaliación do Titor/a correspondente (25%), avaliación de equipo de profesionais (70%)	95	CG3 CE11 CT6 CE12 CE33 CE49
Cartafol/dossier	O estudante presentará ao finalizar o período correspondente o portafolios, no que se inclúe o cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional, con paciente e familia, así como unha valoración global da súa estancia. Reflectirá a súa percepción sobre o grao de dificultade das tarefas realizadas.	5	CT6 CT7 CT8

Outros comentarios sobre a Avaliación

As prácticas clínicas I están vinculados a dous períodos, un de 3 semanas + a asistencia a un seminario previo (de asistencia

obligatoria) e outro de 4 semanas, en hospitalización e en centro sociosanitario.

É necesario acadar unha cualificación mínima de catro puntos sobre dez en cada unha das avaliacións para poder optar ao aprobado.

No caso de que o /a estudante non entregue en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, (un por período), repercutirá negativamente na nota, restándose un 5% da cualificación do período correspondente, no caso de que non se cumpra con devandito requirimento.

As faltas de asistencia non xustificadas suporán o suspenso e a interrupción inmediata do período, mentres que si son faltas xustificadas permitíranse un máximo de 4, que serán de recuperación obligatoria no período establecido para tal fin polo responsable da materia. A ausencia de máis de 4 días, suporá a repetición completa do período en cuestión. (Detállase na normativa de prácticas facilitada aos estudantes).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

B. Kozier et al, **Técnicas en Enfermería Clínica**,

Lippincott, **Enfermería Práctica**,

B. Kozier, **Fundamentos de Enfermería**,

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Enfermaría comunitaria I/V53G140V01104

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

Outros comentarios

Consultar normativa de asistencia a prácticas clínicas.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería clínica III				
Materia	Enfermería clínica III			
Código	V53G140V01301			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Muíños Álvarez, Alicia			
Profesorado	Magdalena Lopez, Carlos Jose Muíños Álvarez, Alicia Palomino Oquendo, Julio Cesar Pesqueira Santiago, Daniel			
Correo-e	amuinos@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Esta materia encadra as competencias a desenrolar polo estudante no coidado a persoas con patoloxías específicas dentro do campo da Enfermería Médico-Cirúrxica.			

Competencias

Código	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias				
Ser capaz de deseñar os coidados nas principais enfermidades relacionadas co aparello xeniturinario, sistema endocrino, e paciente neurocirúrxico.	CB4	CG7	CE28	CT1	
	CB5	CG8	CE29	CT2	
			CE32	CT3	
				CT4	
				CT7	
				CT8	
Ser capaz de planificar e prestar coidados antes situación concretas relacionadas cun paciente politraumatizado e neurocirúrxicos.	CB3	CG7	CE28	CT1	
	CB4		CE29	CT2	
	CB5		CE30	CT3	
			CE32	CT4	
				CT7	
				CT8	

Ser capaz de prestar asistencia centrada no paciente, utilizando os diagnósticos de enfermaría e as actividades derivadas deles, nas patoloxías estudadas.	CB4	CG7	CE28	CT1
		CG8	CE29	CT2
			CE30	CT3
			CE32	CT4
				CT7
				CT8
Ser capaz de aplicar os coidados necesarios para a atención á persoa/paciente crítico incluído o potencial doante de órganos.	CB3	CG7	CE28	CT1
	CB4	CG8	CE29	CT2
			CE30	CT3
			CE32	CT4
				CT7
				CT8

Contidos

Tema

1. Patoloxía Endocrina	1.1 Xeneralidades da patoloxía endocrina: Conceptos xerais e recordo anatómico, valoración xeral endocrina, tratamento médico e cirúrxico. 1.2 Exe hipotálamo-hipófisis: Estudo diagnóstico e enfermidades. 1.3 Tiroides: Enfermidades benignas e neoplasia maligna do tiroides. 1.4 Paratiroides: Hipoparatiroidismo, hiperparatiroidismo e carcinoma de paratiroides. 1.5 Patoloxía endocrina, suprarrenal, pancreática e Síndrome de NEM. 1.6 Diabetes, dislipemias, hiperuricemia e obesidade. 1.7 Enfermaría Endocrina: 1.7.1 Coidados de enfermaría. 1.7.2 Técnicas de enfermaría. 1.7.3 Tratamentos e administración dos mesmos. 1.7.4 Educación sanitaria. 1.7.5 Prevención e complicacións.
2. Politraumatismos	2.1 Soporte vital avanzado, asistencia ao politraumatizado e triaxe en catástrofes. 2.2 Traumatismo cervical e torácico: vía aérea, neumotorax, hemotorax, lesións da vía aérea, lesións pulmonares, lesións cardíacas e de grandes vasos, lesións diafragmáticas, lesións da parede torácica e lesións esofáxicas. 2.3 Traumatismo abdominal: Control de danos, síndrome compartimental, traumatismo hepático e esplénico, traumatismo duodenopancreático, traumatismo intestinal e traumatismo retroperitoneal.

3. Patoloxía Renal e Urolóxica

- 3.1 Estudo do paciente con Enfermidade Renal. Patoloxía Nefrourolóxica:
 - 3.1.1 Valoración Función Renal e Urinaria.
 - 3.1.2 Manexo das Enfermidades Renais.
 - 3.1.3 Manexo das Enfermidades Urolóxicas.
- 3.2 Enfermidades Renais:
 - 3.2.1 Insuficiencia Renal Aguda.
 - 3.2.2 Insuficiencia Renal Crónica.
 - 3.2.3 Síndrome Nefrótico.
 - 3.2.4 Nefropatías Glomerulares.
 - 3.2.5 Nefropatías Túbulointersticiais.
- 3.3 Hemodiálise.
- 3.4 Diálise Peritoneal.
- 3.5 Paciente Urolóxico:
 - 3.5.1 Avaliación do paciente Urolóxico.
 - 3.5.2 Síntomas e Signos.
 - 3.5.3 Técnicas Diagnósticas.
- 3.6 Enfermidades Benignas Tracto Xenitourinario
 - 3.6.1 Enfermidades Infecciosas do Tracto Xenitourinario.
 - 3.6.2 Enfermidades Inflamatorias do Tracto Xenitourinario.
- 3.7 Patoloxía Urolóxica Renal:
 - 3.7.1 Uropatía Obstrutiva.
 - 3.7.2 Tumores Renais.
- 3.8 Patoloxía Vesical:
 - 3.8.1 Disfuncións neuromusculares do tracto urinario.
 - 3.8.2 Tumores Vesicais.
- 3.9 Patoloxía Prostática:
 - 3.9.1 Hiperplasia Benigna da Próstata.
 - 3.9.2 Cancro da Próstata.
- 3.10 Patoloxía do Testículo:
 - 3.10.1 Escroto Agudo.
 - 3.10.2 Tumores do Testículo e Paratesticulares.
- 3.11 Patoloxía Xenital Masculina e Disfunción Sexual.
- 3.12 Coidados de enfermaría no paciente urolóxico:
 - 3.12.1 Técnicas.
 - 3.12.2 Tratamentos.
 - 3.12.3 Educación sanitaria.
 - 3.12.4 Prevención de complicacións.

4. Doazón de órganos

- 4.1 Aspectos lexislativos polos que se regulan as actividades de obtención e utilización de órganos e tecidos.
 - 4.2 Diagnóstico e certificación da morte.
 - 4.3 Consentimento presunto.
 - 4.4 Organización Nacional dos Trasplantes (ONT). Oficina de Coordinación dos Trasplantes de Galicia.
 - 4.5 Coordinación dos Trasplantes a nivel hospitalario.
 - 4.6 Qué órganos e tecidos se poden doar.
 - 4.7 Valoración do doante potencial.
 - 4.8 Entrevista familiar.
 - 4.9 Contextualización mantemento do paciente doante.
 - 4.10 Documentación relacionada.
 - 4.11 Introducción coidados paciente crítico.
-

5. Neurocirurxía:

- 5.1 Introdución a Neurocirurxía
 - 5.1.1 Subespecialidades en neurocirurxía: A enfermaría en neurocirurxía.
 - 5.1.2 Historia da neurocirurxía e os avances tecnolóxicos asociados.
 - 5.1.3 O profesional de enfermaría no servizo de neurocirurxía:
 - 5.1.3.1 Coidados básicos e específicos no paciente neurocirúrxico.
 - 5.1.3.2 Circuito do paciente neurocirúrxico.
 - 5.1.4 Anatomía cirúrxica.
 - 5.1.5 Exploración neurolóxica básica.
 - 5.1.6 Neuroradioloxía.
 - 5.1.7 Síndromes neurolóxicas e neurocirúrxicas.
 - 5.1.8 Escalas de valoración en neurocirurxía.
- 5.2 Técnicas neurocirúrxicas e instrumental:
 - 5.2.1 Quirófano en neurocirurxía.
 - 5.2.2 Mesa neurocirúrxica.
 - 5.2.3 Coidados e colocación do paciente en neurocirurxía.
 - 5.2.4 Microscopio.
 - 5.2.5 Instrumental básico.
 - 5.2.6 Neuronavegador.
- 5.3 Procedementos básicos en neurocirurxía:
 - 5.3.1 Craneais:
 - 5.3.1.1 Trépano-Mini trépano.
 - 5.3.1.2 Craneotomía-Craniectomía.
 - 5.3.1.4 Biopsia cerebral.
 - 5.3.1.5 Derivación ventrículo peritoneal.
 - 5.3.2 Columna:
 - 5.3.2.1 Laminectomía, discectomía cervical, lumbar.
 - 5.3.2.2 Instrumentación columna, vertebroplastia, cifoplastia.
- 5.4 Procedementos:
 - 5.4.1 UCC-monitorización PIC.
 - 5.4.2 Drenaxe ventricular externo.
 - 5.4.3 Drenaxe lumbar.
 - 5.4.4 Coidados especiais das feridas no paciente neurocirúrxico.
- 5.5 Procedementos especializados:
 - 5.5.1 Neurocirurxía estereotáxica.
 - 5.5.2 Radiocirurxía.
 - 5.5.3 Neuroradioloxía intervencionista: vascular, columna, dor.
- 5.6 Patoloxía tumoral:
 - 5.6.1 Meninxíomas.
 - 5.6.2 Glioblastoma multiforme.
- 5.7 Patoloxía vascular cerebral:
 - 5.7.1 Isquémica, hemorráxica.
- 5.8 Patoloxía traumática:
 - 5.8.1 Craneal, trauma craneal leve con risco, TCE grave, raquimedular.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	36	61	97
Actividades introdutorias	3	0	3
Estudo de casos	8	8	16
Traballo tutelado	1	31	32
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor/a dos contidos específicos da materia obxecto de estudo.
Actividades introdutorias	Sesións de clase expositiva dos contidos xerais por cada un dos profesores/as intergrantes da materia.
Estudo de casos	Actividades prácticas a desenrolar na aula na que o/s estudante/s de forma activa, ben de forma individual ou en grupo describe, analiza, e resolve en caso necesario, situacións concretas expostas ou simuladas polo profesor/a tendo en conta os contidos da materia desenrolados previamente.
Traballo tutelado	O/a estudante, de maneira individual, elabora un documento seguindo as directrices do profesor responsable, sobre unha temática da materia concreta. Trátase dunha actividade autónoma do estudante que inclúe a procura e recollida de información, lectura, manexo de bibliografía actualizada, redacción, exposición e defensa.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Ademais da información facilitada polo profesor sobre os requisitos para levar a cabo a elaboración do traballo proposto, o estudante poderá establecer comunicación con el para liquidar dúbidas xurdidas durante proceso de elaboración a través da ferramenta/s de comunicación establecida/s polo mesmo.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adquirir destreza en procedementos alternativos de solución.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas			
Estudo de casos	De forma grupal ou individual expóranse casos e situacións a través das distintas ferramentas dispoñibles (soporte escrito, presentación audiovisual, simulación práctica, moovi, campus remoto, taller práctico...) que os estudantes de forma activa tratarán de analizar e resolver segundo as directrices marcadas previamente polo profesor. (TALLER NEUROCIRUXÍA).	20	CB3 CB4	CG7 CE30 CE32	CT1 CT3 CT4 CT7	
Traballo tutelado	O/a estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre unha temática concreta e seguindo as directrices definidas previamente nunha data límite establecida polo profesor (DR MAGDALENA). Levarase a cabo de forma individual.	20	CB3 CB4 CB5	CE28 CE29 CE32	CT1 CT2 CT3 CT7 CT8	
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta. O estudante seleccionará unha resposta entre un número limitado de posibilidades (catro opcións de resposta). Cada resposta correcta sumará catro puntos e cada incorrecta restará un punto. Oportunidade de Xaneiro e Xuño/Xullo no horario establecido no calendario oficial de exames publicado na web. Aulas 21 e 23.	60	CB3 CB4	CE28 CE29 CE32	CT1 CT2 CT3 CT4 CT8	

Outros comentarios sobre a Avaliación

DISTRIBUCIÓN DE BLOQUES TEMÁTICOS E PROFESORES ASIGNADOS AOS MESMOS:

CARLOS JOSÉ MAGDALENA LÓPEZ: 1, 2

DANIEL PESQUEIRA SANTIAGO: 3

ALICIA MUIÑOS ÁLVAREZ: 1, 4

JULIO CÉSAR PALOMINO OQUENDO: 5

PROBA OBXECTIVA TIPO TEST: 60 PREGUNTAS (60%)

- CARLOS JOSÉ MAGDALENA LÓPEZ: 25 PREGUNTAS

- DANIEL PESQUEIRA SANTIAGO: 15 PREGUNTAS

- ALICIA MUIÑOS ÁLVAREZ: 15 PREGUNTAS

- JULIO CÉSAR PALOMINO OQUENDO: 5 PREGUNTAS

IMPORTANTE: A presencialidade/participación na aula durante as sesións maxistras poderase utilizar como factor moderador na cualificación final.

AVALIACIÓN DE XUÑO/XULLO:

Os criterios de avaliación manteranse para ámbalas dúas oportunidades da convocatoria (xaneiro e xuño/xullo).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

P. Parrilla Paricio; J.I. Landa Garcia, **Cirugía AEC**, 2ª Edición, Editorial Medica Panamericana,

Pamela L. Swearingen, **Manual de Enfermería Médico- Quirúrgica**, 6ª Edición, Elsevier- Mosby,

Sabiston, **Tratado de Cirugía. Fundamentos Biológicos de la Práctica Quirúrgica Moderna**, 20ª Edición, SA Elsevier España, 2017

L. Andreu Periz et. al, **La Enfermería Médica y el Trasplante de Órganos**, Panamericana S.A, 2004

Alan Wein et.al, **Campbell Walsh Urología**, Décima, Panamericana S.A, 2015

Mark S. Greenberg, **Manual de Neurocirugía**, 2ª edición, Journal, 2013

Bibliografía Complementaria

Brunner&S; Suddarth's, **Textbook of Medical- Surgical Nursing**, 12ª Edición, Lippincott Williams &S; Wilkins,

Kathleen Duffy, **Medical- Surgical Nursing Made Incredibly Easy**, 1ª Edición UK, 2011

Morris PJ, Malt RA, **Oxford Testbook of Surgery**, 2ª Edición,

Ministerio de Sanidade, Servizos Sociais e Igualdade, www.ont.es,

J. Larry Jameson et. al, **Harrison Endocrinología**, 20ª Edición, Mc Graw Hill, 2007

Marylynn E. Doenges et al., **Planes de Cuidados de Enfermería**, Séptima Edición, Mc Graw-Hill, 2008

Mary Fran Hazink et. al. Edición en español: Fabian C.Gelpi, **Aspectos Destacados de la Actualización de las Guías de la AHA para RCP y ACE de 2015**, CPR&S;ECC, 2015

Laso JF, **Introducción a la medicina clínica: Fisiopatología y semiología**, 2ª edición, Elsevier-Masson, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Enfermería de urgencias e cuidados críticos/V53G140V01414

Introducción á enfermaría avanzada/V53G140V01415

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Traballo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Bioquímica: Bioquímica/V53G140V01103

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Enfermería clínica II/V53G140V01205

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introducción á enfermaría clínica/V53G140V01201

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería materno-infantil				
Materia	Enfermería materno-infantil			
Código	V53G140V01302			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	9	OB	3	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Domínguez Otero, M ^a José			
Profesorado	Cid González, Carla Domínguez Otero, M ^a José Estévez Guimeráns, Francisco			
Correo-e	mjdominguez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A materia consta de dous partes ben diferenciadas: A enfermaría maternal que se ocupa da atención a muller e nai; e a enfermaría infantil cuxo obxectivo é o neno nas súas diferentes etapas evolutivas ata a idade adulta. Como obxectivos xenerais, o alumno, ao finalizar a materia será capaz de: - Obter coñecementos e habilidades necesarias sobre aspectos de coidados de técnicas de enfermaría materno-infantil, que permitan capacitalo para desenvolver a practica enfermeira dunha forma idónea - prestar coidados integrais tanto á muller como ao neno, desde o seu nacemento ata a adolescencia, nos diferentes niveis de atención de saúde: promoción, prevención, recuperación e rehabilitación; tendo en conta a súa individualidade e, o contexto familiar e socio-ambiental no que se desenvolven - Desenvolver un espírito crítico e investigador no area da enfermaría materno-infantil, que lle permita enriquecer o seu desenvolvemento e formación.			

Competencias	
Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CE34	Identificar as características das mulleres nas diferentes etapas do ciclo reprodutivo e no climaterio e nas alteracións que se poden presentar proporcionando os coidados necesarios en cada etapa.
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e previr complicacións.

CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.
CE38	Aplicar as técnicas que integran o coidado de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos nenos e os seus coidadores.
CE39	Seleccionar as intervencións dirixidas ao neno san e ao enfermo, así como as derivadas dos métodos de diagnóstico e tratamento.
CE40	Ser capaz de proporcionar educación para a saúde aos pais ou coidadores primarios.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de planificar coidados de enfermaría nas distintas etapas da vida da muller, dentro do contexto familiar e comunitario, para lograr un estado de saúde óptimo ou recuperar a saúde, baseándose a toma de decisións, en datos obxectivos, feitos científicos e evidencias clínicas.	CB1	CG2	CE34	CT1
	CB2	CG4		CT2
	CB3	CG5		CT3
	CB4	CG7		CT4
	CB5	CG8		CT5
		CG9		CT6
		CG10		CT7
		CG11		CT8
				CT9
Saber describir os cambios que acontecen no organismo durante a xestación, parto e puerperio.	CB1		CE35	CT1
	CB2			CT2
	CB3			CT3
	CB4			CT4
	CB5			CT5
				CT6
				CT7
				CT8
				CT9
Saber describir, as intervencións e actividades axeitadas a prevención e tratamento dos problemas de saúde, na infancia e na adolescencia, e planificar os coidados garantindo o dereito a dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión, do neno e a súa familia.	CB1	CG2	CE36	CT1
	CB2	CG7	CE37	CT2
	CB3	CG8	CE38	CT3
	CB4	CG9	CE39	CT4
	CB5	CG10	CE40	CT5
		CG11		CT6
				CT7
				CT8
				CT9

Contidos

Tema	
1.-Recordo anatómico do aparello xenital feminino	1.1- Características anatómicas 1.2- Medios de fixación, vascularización e inervación.
2.- Ciclo xenital feminino.	2.1- Ovulación 2.2- Menstruación
3.- Puberdade e climaterio	3.1- Definición 3.2- Diagnóstico 3.3- Tratamento
4.- Diagnóstico do embarazo.	4.1- Modificacións fisiolóxicas e psicolóxicas da muller embarazada
5.- Control prenatal.	5.1- Infeccións perinatais
6.- Coidados hixienico-dietéticos da muller embarazada.	6.1- Educación maternal
7.- Principais problemas médicos que poden xurdir na muller embarazada.	7.1- Patoloxía médico-cirúrxica da xestante

8.- Principais problemas que afectan o desenvolvemento fetal	8.1- Parto prematuro 8.2- Desprendemento prematuro de placenta normoinsera 8.3- Placenta previa 8.4- CIR 8.5- Embarazo prolongado
9.- Parto	9.1- Inicio 9.2- Definición 9.3- Causas 9.4- Períodos
10.- Seguimento da parturienta durante as fases de parto.	10.1- Intervencións obstétricas. Coidados de enfermaría
11.- Taller: Toma de mostrax vaxinais	11.1- Características do cérvix 11.2- Requisitos para a toma 11.3- Técnica da toma 11.4- Colposcopia
12.- Lactación materna.	12.1- Fisioloxía 12.2- Problemas máis frecuentes.
13.- Coidados de enfermaría no puerperio.	13.1- Infección puerperal
14.- Aborto.	14.1- Embarazo ectópico 14.2- Mola
15.- Planificación familiar	15.1- Historia 15.2- Asesoramento 15.3- Métodos
16.- Trastornos menstruais	16.1- Amenorrea/oligomenorrea 16.2- Hemorrxias uterinas anormais 16.3- Dismenorrea
17.- Infeccións xinecolóxicas	17.1- Diagnóstico e tratamento
18.- Tumores xinecolóxicos	18.1- Definición 18.2- Diagnóstico 18.3- Estadiaxe 18.4- Tratamento
19.- O neno. Pediatría e puericultura	19.1- Conceptos e evolución 19.2- Aspectos sociais 19.3- Saúde infantil en España
20.- O recentemente nado	20.1- Características 20.2- Valoración e atencións 20.3- Medidas preventivas 20.4- Problemas neonatales
21.- Alimentación do lactante.	21.1- Lactación natural, artificial e mixta 21.2- Alimentación complementaria 21.3- Alimentación despois do ano de vida.
22.- O lactante de alto risco	22.1- Neno pretérmino 22.2- Neno con baixo peso para o seu E.G. 22.3- Neno inmatureo 22.4- Neno postmaduro
23.- Aspectos psicosociais: Educación infantil.	23.1- Técnicas educativas e erros educativos 23.2- O ambiente familiar 23.3 O xogo e a TV
24.- Servizos de sanidade infantil.	24.1- Malos tratos infantís
25.- Hospitalización infantil	25.1- Preparación para a hospitalización 25.2- Reacción do neno e os seus pais fronte á enfermidade e hospitalización. 25.3- Asistencia ao neno enfermo 25.4- Peculiaridades da hospitalización infantil
26.- Principios de enfermaría cirúrxica:	26.1.- Coidados pre e postoperatorios do neno. 26.2.- Accidentes na infancia
27.- Nutrición e nutrientes. Anorexia nerviosa e falsa anorexia. Obesidade e os seus factores. Vitaminas. Dietas especiais	27.1- Anorexia nerviosa e falsa anorexia 27.2- Obesidade e os seus factores 27.3- Dietas especiais
28.- Metabolismo da auga. Balance hidroelectrolítico.	28.1- Deshidratación: Tipos e tratamento 28.2- Equilibrio ácido-base. 28.3- Acidose e alcalose e, os seus mecanismos de compensación
30.- Xenética médica.	30.1- Enfermidades conxénitas e hereditarias 30.2- Erros conxénitos do metabolismo

31.- Enfermidades mais frecuentes no neno por aparellos e sistemas	31.1- Sistema endocrino 31.2- Sistema nervioso 31.3- Psicopatoloxía. Retraso mental. Test de desenvolvemento psico-motor 31.4- Órganos dos sentidos: visión e audición 31.5- Aparello dixestivo 31.6- Sistema cardio-vascular 31.7- Hematoloxía 31.8- Lesións da pel: Enfermidades exantemáticas. Queimaduras no neno. 31.9- Aparello xenito-urinario 31.10- Sistema osteo-articular
--	---

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	56	114	170
Traballo tutelado	3	15	18
Estudo de casos	12	12	24
Seminario	2	6	8
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.			

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/*s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Estudo de casos	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Resolución de problemas	Proba na que o alumno debe solucionar, de forma presencial, unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/*as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu sobre o tema.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Seminario	A actividade académica desenvolverase, individual e en pequenos grupos, coa finalidade de atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas cos temas específicos, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial e/ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Traballo tutelado	A actividade académica desenvolverase, individual e en pequenos grupos, coa finalidade de atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas cos temas específicos, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial e/ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	5	
Estudo de casos	O estudante desenvolve exercicios ou casos clínicos na aula baixo as directrices do profesor e en relación con materia estudada previamente. Estará vinculado con actividades autónomas do estudante de forma individual ou en grupo e, con posterior resolución dos mesmos	10	CB4 CG2 CE34 CB5 CG4 CE35 CG5 CE36 CG7 CE37 CG9 CE38 CG10 CE39

Seminario	Valorase a participación do alumno en clase, así como a resolución/execución dos traballos realizados durante o mesmo.	5
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta. Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. A ter en conta que se establece criterio de puntos negativos naqueles casos nos que existan preguntas mal contestadas.	80

Outros comentarios sobre a Avaliación

No examen de preguntas obxectivas, tres fallos descuentan unha resposta correcta.

Para poder optar a cualificación das restantes probas, deberá alcanzarse unha nota mínima de 4 no exame. Os exames realizaránse nas aulas 21 e 23 nas datas publicadas na páxina web do centro.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

AGUILAR M.J., **TRATADO DE ENFERMERIA INFANTIL: CUIDADOS PEDIATRICOS**, Última edición, Ed. Elsevier, 2012
 GONZALEZ VILLANUEVA, **ENFERMERIA DE LA INFANCIA Y LA ADOLESCENCIA**, última edición, Ed. Universitaria Ramon Areces, 2011
 DONAT COLOMER F, **ENFERMERIA MARTELAL Y GINECOLOGICA**, última edición, Ed. Masson, 2006
 SEGURANYES GLORIA, **ENFERMERIA MATERNAL**, Última edición, Masson, 2006

Bibliografía Complementaria

BURROUGHS A., **ENFERMERIA INFANTIL**, última edición, McGraw-Hill-Interamericana, 2002
 ESPINAZO, **MANUAL DE ENFERMERIA PEDIATRICA PARA ATENCIÓN PRIMARIA**, última edición, Ed. Publimed, 2006
 GONZALEZ MERLO J, **GINECOLOGÍA. OBSTETRICIA**, Última edición, Ed. Masson, 2013
 SPEROFF, GLASS, KASE, **ENDOCRINOLOGIA GINECOLOGICA E INFERTILIDAD**, Ed. Waverly Hispanica SA,
 SINGLETON, FOWLER, **ONCOLOGIA GINECOLOGICA**, Ed McGraw Hill,
 CREASY AND RESNIK, **MATERNAL-FETAL MEDICINE**, Ed. Saunders,
<http://www.aeped.es/protocolos>, **Protocolos diagnósticos y terapéuticos en pediatría**,
www.sego.es, **Información general de asistencia obstétrica-ginecológica**,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
 Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas clínicas II				
Materia	Prácticas clínicas II			
Código	V53G140V01303			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	15	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Martínez Pérez, Estefanía Muños Álvarez, Alicia			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A materia de prácticas clínicas II facilita a realización de coidados de enfermería baseándose na atención integral de saúde, a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial, utilizando a enfermería baseada na evidencia científica, co fin de proporcionar coidados ao paciente aplicando o proceso de enfermería, establecendo unha actitude empática co paciente e a familia garantindo en todo momento o dereito á confidencialidade, privacidade e dignidade.			

Competencias	
Código	
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermería.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermería na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermería española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uní ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CG17	Realizar coidados de enfermería baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE17	Aplicar o proceso de enfermería para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermería.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermería, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.

CE49	Prestar cuidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE50	Individualizar o cuidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias		
	CB5	CG2	CE4 CT3
Realizar cuidados de enfermmería basándose en la atención integral de salud, que supone la cooperación multiprofesional, la integración de los procesos y la continuidad asistencial.		CG3	CE8 CT4
		CG4	CE11 CT5
		CG6	CE12 CT6
		CG7	CE17 CT7
Aplicar las intervenciones de la enfermmería en la evidencia científica y en los medios disponibles.		CG9	CE18 CT8
		CG11	CE29 CT11
		CG12	CE31
		CG13	CE33
		CG15	CE49
		CG16	CE50
		CG17	
Ser capaz de proporcionar cuidados ao paciente aplicando o proceso de enfermmería, establecendo unha actitude empática co paciente e a familia aos que garantirá o dereito á confidencialidade, privacidade e dignidade.		CG2	CE4 CT3
		CG3	CE8 CT4
		CG4	CE11 CT5
		CG6	CE12 CT6
		CG7	CE17 CT7
		CG9	CE18 CT8
		CG11	CE29 CT11
		CG12	CE31
		CG13	CE33
		CG15	CE49
		CG16	CE50
		CG17	

Contidos

Tema	
Rotatorio de prácticas preprofesionales que permitan a aplicación e a adquisición de competencias e dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermería á práctica clínica, en centros asistenciais (socioasistenciais e hospitais).	Realización das actividades referidas aos períodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais, aplicando cuidados de enfermmería básicos e específicos, segundo necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedementos. Realización portafolios en cada período.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticum, Practicas externas e clínicas	342	0	342
Obradoiro	5	5	10
Estudo previo	2	16	18
Actividades introdutorias	1	0	1
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	2	2
Cartafol/dossier	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio da profesión na área de Ciencias da Saúde. Como o título de Graduado/a en enfermmería pola Uvigo é presencial e habilita para o exercicio dunha profesión regulada, no relativo ás prácticas clínicas, considérase imprescindible a formación presencial nos centros sanitarios de referencia. A realización de prácticas clínicas presenciais é un condicionante para que poidan ser avaliadas.

Obradoiro	Actividade enfocada á adquisición de coñecementos procedementais, habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor/a ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os/as estudantes.
Estudo previo	Busca, lectura e traballo de documentación, previo ás clases ou prácticas de laboratorio, que realiza o alumnado de forma autónoma.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O responsable do servizo xunto ao profesor titular das prácticas clínicas, realizarán o seguimento da evolución do estudante no desenvolvemento da súa actividade e resolverán os posibles incidentes que poidan xurdir.
Probas	Descrición
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	Na primeira semana daranse as instrucións acerca do seu enchimento, insistindo na adquisición dos resultados de aprendizaxe, valorando ademais a relación co equipo profesional, pacientes e familias, e así realizar o estudante a súa propia autoavaliación do período desenvolvido.
Cartafol/dossier	O enchimento do portafolios supón que o estudante debe rexistrar as actividades diarias que realiza, mediante a súa observación ou ben a realización das mesmas. O grao de dificultade será expresado polo estudante, dato que se terá en conta por parte dos profesores titulares da materia de prácticas clínicas, co fin de liquidar a devandita dificultade nos seguintes períodos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Avaliación continua por parte do titor/a correspondente para identificar necesidades particulares do estudante (25%) e do equipo / profesionais do servizo (70%), valorando a adquisición das competencias asignadas, seguindo o modelo establecido, que se estrutura en: coñecementos teórico/prácticos, actitudes, habilidades e cumprimento das normas.	95	CG3 CE4 CT5 CG6 CE11 CT6 CG11 CE12 CG13 CE17 CG15 CE18 CE29 CE31 CE33
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	Informe do estudante na que se inclúe cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional, paciente e familia e valoración global da súa rotación no servizo asignado.	2.5	CG7 CT3 CT5 CT6 CT8
Cartafol/dossier	Documento cumprimentado polo estudante que reflicte a súa percepción sobre o grao de dificultade ou observación das diferentes actividades e técnicas.	2.5	CE4 CE8 CE11 CE12 CE17 CE31 CE33 CE49

Outros comentarios sobre a Avaliación

As prácticas clínicas I están vinculados a dous períodos, un de 3 semanas + a asistencia a un seminario previo (de asistencia obrigatoria) e outro de 4 semanas, en hospitalización e en centro sociosanitario.

É necesario acadar unha cualificación mínima de catro puntos sobre dez en cada unha das avaliacións para poder optar ao aprobado.

No caso de que o /a estudante non entregue en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, (un por período), repercutirá negativamente na nota, restándose un 5% da cualificación do período correspondente, no caso de que non se cumpra con devandito requirimento.

As faltas de asistencia non xustificadas suporán o suspenso e a interrupción inmediata do período, mentres que si son faltas xustificadas permitíranse un máximo de 4, que serán de recuperación obrigatoria no período establecido para tal fin polo responsable da materia. A ausencia de máis de 4 días, suporá a repetición completa do período en cuestión. (Detállase na normativa de prácticas facilitada aos estudantes).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

NANDA, **Diagnósticos Enfermeros: definición y clasificación**, ELSEVIER, 2015-2017

<http://www.index-f.com/new/cuiden/>,

Berman, A., Snyder, S.J., Kozier, B., Erb, G., **Fundamentos de enfermería: Conceptos, proceso, y prácticas.**, Pearson Educación., 2008.

Bibliografía Complementaria

DOENGES, **PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMERÍA**, McGraw-Hill, 2008

María Teresa Luis Rodrigo, **Los diagnósticos enfermeros**, 9ª edición, ELSEVIER, 2011

Sandra F., **De las técnicas básicas a las avanzadas.**, Pearson, 2009

<http://enfermeriaactual.com/relacion-nanda-noc-nic/>,

P.L.SWEARINGEN, **MANUAL DE ENFERMERÍA MÉDICO - QUIRÚRGICA**, 6ª ED., ELSEVIER, 2008

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Enfermería clínica III/V53G140V01301

Enfermería en saúde mental/V53G140V01305

Enfermería xeriátrica e cuidados paliativos/V53G140V01304

Enfermería materno-infantil/V53G140V01302

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Enfermería comunitaria II/V53G140V01206

Ética e lexislación/V53G140V01202

Farmacoloxía e dietética/V53G140V01203

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

DATOS IDENTIFICATIVOS**Enfermería xeriátrica e coidados paliativos**

Materia	Enfermería xeriátrica e coidados paliativos			
Código	V53G140V01304			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Mosquera Losada, María Elena			
Profesorado	Mosquera Losada, María Elena Pérez Martín, Javier Serra Martínez, Cristina			
Correo-e	marimosquera@uvigo.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A materia de "Enfermería Xeriátrica e coidados paliativos" trata de proporcionar ao alumno o coñecemento das modificacións que se producen no individuo coa idade, desde aspectos non só bio- ** fisiolóxicos e funcionais senón tamén socio-económicos que teñen neste grupo de poboación unha significación de suma importancia e transcendencia, trata igualmente dos coidados que deben dispensarse aos anciáns sans e enfermos, así como da actitude adecuada ao dispensar os devanditos coidados. Tamén engloba os coidados paliativos desde a perspectiva persoal, social e familiar e abordando os coidados que se dispensan na devandita situación.			

Esta materia impártese no terceiro curso do Grao de Enfermería, e é unha materia semestral.

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermmería, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermmería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermmería.
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermmería na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uní ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.

CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de coidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE41	Comprender os cambios asociados ao proceso de envellecemento e a súa repercusión na saúde.
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.
CE43	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes nos anciáns
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a previr os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE52	Coñecer os coidados paliativos e control da dor para prestar coidados que alivien a situación dos enfermos avanzados e terminais
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
CT10	Motivación pola calidade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Saber aplicar os aspectos xerais do proceso do envellecemento no seu contexto socio-sanitario.	CB1	CG3	CE8	CT1
	CB2	CG5	CE41	CT2
	CB3	CG6	CE42	CT3
	CB4	CG7	CE43	CT4
	CB5	CG9		CT5
		CG11		CT6
		CG14		CT7
				CT8
				CT9
				CT10
				CT11
Realizar coidados tendo en conta as modificacións **morfofuncionais e psicosociais do envellecemento.	CB1	CG1	CE8	CT1
	CB2	CG2	CE44	CT2
	CB3	CG3	CE49	CT3
	CB4	CG5	CE52	CT4
	CB5	CG6		CT5
		CG7		CT6
		CG9		CT7
		CG11		CT8
		CG14		CT9
		CG15		CT10
		CG18		CT11

Contidos

Tema	
TEMA 1: O ENVELLECIMENTO: MARCO CONCEPTUAL. ASPECTOS XERAIS DO ENVELLECIMENTO	1.1: CONCEPTO DE VELLEZ 1.2: CONCEPTOS CRAVES NA VELLEZ 1.3: CONCEPTO Y FORMAS DE ENVEJECIMIENTO
TEMA 2: ENFERMARÍA XERONTOLÓXICA	2.1: GERIATRÍA E GERONTOLOGÍA 2.2: FUNCIÓNS DA ENFERMEIRA XERONTOLÓXICA 2.3: COIDADOS ESPECÍFICOS DA ENFERMEIRA XERONTOLÓXICA EN RELACIÓN COAS NECESIDADES DOS USUARIOS (MODELO VIRGINIA HENDERSON)

TEMA 3: O CONTEXTO SOCIO-SANITARIO DA POBOACIÓN ANCIÁ	3.1: ENVELLECIMENTO DAS POBOACIÓNS 3.2: PROBLEMÁTICA DO ENVELLECIMENTO 3.3: ENVELLECIMENTO SAUDABLE E ENVELLECIMENTO ACTIVO 3.4: PLAN XERONTOLÓXICO 3.5 RECURSOS ASISTENCIAIS 3.6: CONCEPTO CRAVES DA DEPENDENCIA 3.7: LEI DA DEPENDENCIA 3.8 IDAISMO. MALTRADO NA VELLEZ. CONTENCIÓNS 3.9 ENFERMERIA XERIÁTRICA NOVOS ROLES.
TEMA 4: NIVEIS ASISTENCIAIS	4.1: CONCEPTO DE NIVEL ASISTENCIAL 4.2 CLASIFICACIÓN DE NIVEIS ASISTENCIAIS 4.3: FUNCIÓNS DA ENFERMARÍA XERONTOLÓXICA NOS DISTINTOS NIVEIS ASISTENCIAIS 4.5 ORGANIZACIÓN DOS COIDADOS DE ENFERMARÍA DENTRO DAS INSTITUCIÓNS SOCIOSANITARIAS.
TEMA 5: TEORÍAS DO ENVELLECIMENTO	5.1 TIPOS DE CLASIFICACIÓNS DAS TEORÍAS DE ENVELLECIMENTO 5.2 TEORÍAS DO ENVELLECIMENTO
TEMA 6: MODIFICACIÓNS *MORFOFUNCIONALES E PSICOSOCIAIS DO ENVELLECIMENTO	6.1: CARACTERÍSTICAS XERAIS DA PRESENTACIÓN DE ENFERMIDADES NO PACIENTE ANCIÁN 6.2: CAMBIOS FÍSICOS NO ENVELLECIMENTO E PRESENTACIÓNS ATÍPICAS DAS ENFERMIDADES POR APARELLOS 6.3 CAMBIOS PSÍQUICOS E SOCIAIS NO ENVELLECIMENTO 6.4: CARACTERÍSTICAS XERAIS DA PRESENTACIÓN DE ENFERMIDADES NO PACIENTE ANCIÁN 6.5 TERAPÉUTICA FARMACOLÓXICA NO PACIENTE ANCIÁN
TEMA 7: A PERSOA MAIOR ENFERMA. VALORACIÓN INTEGRAL	7.1: VALORACIÓN XERIÁTRICA 7.2: INSTRUMENTOS Ou ESCALAS DE VALORACIÓN 7.3: VALORACIÓN DA SAÚDE FÍSICA 7.4: VALORACIÓN DA CAPACIDADE FUNCIONAL 7.5: VALORACIÓN DA SAÚDE MENTAL 7.6: VALORACIÓN SOCIAL 7.7.:ANEXOS (ESCALAS) 7.8:TRASTORNOS NEUROCOGNITIVOS.
TEMA 8: O ANCIÁN FRÁXIL	8.1 TIPOS DE PACIENTES EN XERIATRÍA 8.2 O ANCIÁN FRÁXIL. ABORDAXE
TEMA 9: GRANDES SÍNDROMES XERIÁTRICAS	9.1: CONCEPTO DE SD XERIÁTRICO 9.2: CLASIFICACIÓN DAS SÍNDROMES XERIÁTRICAS 9.3: SÍNDROMES XERIÁTRICAS.
TEMA 10: COIDADOS PALIATIVOS	10.1 PASADO E ACTUALIDADE DOS COIDADOS PALIATIVOS 10.2 ENFERMERIA E COIDADOS PALIATIVOS FUNCIONS 10.3 ATENCIÓN NOS ÚLTIMOS DÍAS. AGONÍA 10.4 DUELO DEFINICIÓN. FASES E MANIFESTACIONS 10.5 DUELO PATOLÓXICO 10.6 APOIO PSICOSOCIAL A LA FAMILIA 10.7 EUTANASIA

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas	8	20	28
Estudo de casos	10	20	30
Traballo tutelado	8	2	10
Foros de discusión	0	10	10
Debate	3	0	3
Seminario	3	0	3
Lección maxistral	22	42	64
Exame de preguntas obxectivas	0.5	0	0.5
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente
Descrición

Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvolo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma dos estudantes que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Foros de discusión	Foros no que se propón o alumno que opine sobre diferentes conceptos da materia. E no que tamén debe reflexionar e opinar de forma asertiva sobre a visión do resto dos compañeiros.
Debate	Actividades grupais, no que os alumnos expoñen a súas ideas e arguméntaas sobre un tema relacionado coa materia. Da mesma forma escoitan outras ideas e argumetos co fin de ter diferentes visións e por tanto enriquezase o seu campo de coñecementos. O debate estará moderado polo profesor para orientar e conducir o debate dentro do campo profesional.
Seminario	Exposición por parte do profesor dun tema relacionado coa materia e que complementa e enriquece o coñecemento dos alumnos en relación co campo da Enfermería Xeriátrica.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	O alumno deberá resolver exercicios proposto que se remitiron por correo electrónico e que servirán par manter unha discusión que o docente non que se reflexionará sobre conceptos craves desta materia. Tamén deberá calcular extraendo datos do INE diferentes índices e taxas relacionadas co envellecemento en España
Estudo de casos	O alumno debere resolver diferentes casos propostos polo profesor en grupo e de forma individual relacionados coas materias (determinar os coidados máis adecuados en diferentes situacións clínicas que se manifestan en Xeriatria, saber aplicar escalas de valoración das AVD e sobre o estado Cognitivo, etc)
Traballo tutelado	O alumno desenrolará na clase en grupo sendo titorizada polo docente, diversos exercicios sobre envellecemento activo, organización dos coidados en de centros xeriátricos, etc.
Foros de discusión	Estableceranse diferentes foros de discusión, sobre conceptos importantes en xeriatria incluído o campo dos coidados paliativos

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Resolución de problemas	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu.	11	CB1 CG3 CE42 CT2 CB5 CG14 CE43 CT3 CE49 CT4 CE52 CT8 CT10
Estudo de casos	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	15	CB1 CG1 CE8 CT1 CB2 CG2 CE41 CT3 CB3 CG3 CE42 CT4 CB4 CG5 CE43 CT7 CB5 CG6 CE49 CT8 CG7 CE52 CT9 CG9 CT10 CG15 CG18
Traballo tutelado	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	5	CB1 CG2 CE8 CT1 CB2 CG3 CE41 CT2 CB3 CG5 CE42 CT3 CB4 CG6 CT4 CB5 CG7 CT5 CG9 CT6 CG14 CT7 CG15 CT8 CT9 CT10 CT11

Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Restarase 1 correcta por cada 2 fallos	40	CB1 CB3 CB5 CG1 CG2 CG3 CG5 CG6 CG7 CG9 CG14 CG15	CE41 CE42 CE43	CT1 CT8
Resolución de problemas e/ou exercicios	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia.	29	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG1 CG2 CG3 CG5 CG6 CG7 CG9 CG11 CG14 CG15 CG18	CE8 CE41 CE42 CE43 CE44 CE49 CE52 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9 CT10 CT11	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9 CT10 CT11

Outros comentarios sobre a Avaliación

DURACIÓN DO EXAME: 2 HORAS

1ª OPORTUNIDADE: Pendente de publicar na Web do Centro
AULAS 21 E 23.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

MOSQUERA LOSADA ME.; PEREZ MARTIN J.; SERRA NMARTINEZ, C., **MANUAL DE ENFERMERIA GERIATRICA**, 11, 2022/2023

Bibliografía Complementaria

Gil Gregorio, López Trigo. Sociedad Española de Geriátría y Gerontología, **Manual de buena práctica en cuidados a las Personas Mayores.**, 2, IMC, 2015

MARGARET ECKMAN, **ENFERMERIA GERIATRICA.**, 2, Manual moderno, 2012

C. CANTERO MOLLINEDO; V. CANDIÑANOS MARCO-GARDOQUI; L CARRILLO IZQUIERDO; J. ARRETXE ZAMAKONA; N. LE, **Protocolos de actuación. Residencias de personas mayores Servicio Foral Residencial**, 1, Diputacion Floral de Navarra, 2011

SOCIEDAD ESPAÑOLA DE GERIATRIA Y GERONTOLOGIA, **MANUAL DEL RESIDENTE EN GERIATRIA**, 1, Ene Life Publicidad S.A. y Editores, 2011

LOURDES BERMEJO GARCIA, **ENVEJECIMIENTO ACTIVO Y ACTIVIDADES SOCIOEDUCATIVAS CON PERSONAS MAYORES: GUIA DE BUENAS PRACTICA**, 1, Editorial Panamericana, 2010

ELENA MUÑOZ MARRON, **ESTIMULACION COGNITIVA Y REABILITACION NEUROPSICOLOGICA**, 1, UOC (UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA), 2009

Aut.: Kaplan, Jauregui, Rubil. Edimed, **Grandes Síndromes Geriátricos.**, 1, Ediciones médicas SRL., 2009.

HUEROS IGLESIAS A., **CEAFA ATENDER A UNA PERSONA CON ALZHEIMER**, 1, ONA IDUSTRIA GRAFICA, 2008

SENPE - SEGG, **VALORACION NUTRICIONAL EN EL ANCIANO**, 1, GALENICAS-NIGRA TREA, 2007

Servicio Regional de Bienestar Social Comunidad de Madrid, **Guía de protocolos y documentación para residencias geriátricas de la Comunidad de Madrid. Protocolos Asistenciales en Residencias de Mayores**, 1, COMUNIDAD DE MADRID, 2007

GLORIA PEREZ SERRANO, **INTERVENCION Y DESARROLLO INTEGRAL EN PERSONAS MAYORES**, 1, ED. UNIVERSITAS, SA, 2006

Millán Calenti., **Principios de Geriátría y Gerontología**, 1, Mc GRAW HILL Interamericana, 2006

XUNTA DE GALICIA, **VIDA E LIBERDADE: O DEREITO A UNA MORTE DIGNA**, CONSELLERIA DE PRESIDENCIA, 2006

Joaquín Giro Miranda, **Envejecimiento Activo - Envejecimiento en Positivo**, 1, Universidad de la Rioja, 2006

J. HERRERA CARRANZA; J.C. MONTERO TORREJON, **ATENCION FARMACEUTICA EN GERIATRIA**, 1, S.A. ELSEVIER ESPAÑA, 2005

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermería clínica III/V53G140V01301

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Enfermería comunitaria I/V53G140V01104

Enfermería clínica I/V53G140V01204

Enfermería clínica II/V53G140V01205

Enfermería comunitaria II/V53G140V01206

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería en saúde mental				
Materia	Enfermería en saúde mental			
Código	V53G140V01305			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Suárez González, Vicente			
Profesorado	Suárez González, Vicente			
Correo-e	vicentesuarezgonzalez@hotmail.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	A materia de enfermaría en saúde mental pretende dotar aos alumnos das ferramentas necesarias que lles permitan previr, recoñecer, tratar e manexar a *sintomatología das enfermidades mentais,prestando unha atención técnica e profesional acorde ás necesidades de saúde da poboación atendida e tendo en conta os avances técnicos e científicos actuais. Aprenderase a realizar plans de coidados enfermeiros utilizando a *taxonomía *NANDA baseándonos nos patróns funcionais de *Marjory Gordon, destinados ás persoas con enfermidade mental e a súa contorna. Ademais tratanse os aspectos legais e deontolóxicos relacionados coa saúde mental.			

Competencias	
Código	
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.
CE51	Coñecer os problemas de saúde mental máis relevantes nas diferentes etapas do ciclo vital, proporcionando coidados integrais e eficaces, no ámbito da enfermaría.

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Saber la clasificación, clínica y tratamiento de los distintos trastornos mentales y los cuidados de enfermería asociados a ellos.	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51

Contidos	
Tema	
Introdución á saúde mental.	TEMA 1. Historia da psiquiatría. TEMA 2. Concepto de saúde mental. Modelos explicativos do enfermarse en Psiquiatría. TEMA 3. Enfermería de Saúde Mental e psiquiátrica: evolución ao longo da historia. Situación actual. TEMA 4. Rede asistencial e papel da enfermaría nos distintos dispositivos. TEMA 5. A entrevista en psiquiatría. TEMA 6. Clasificacións das enfermidades psiquiátricas. TEMA 7. Valoración psiquiátrica de enfermaría. Rexistros.
Comunicación e relación terapéutica.	TEMA 8. A comunicación terapéutica. Bases da relación co paciente
Terapias interactivas	TEMA 9. Tratamentos biolóxicos en psiquiatría: farmacoloxía, TEC. TEMA 10. Tratamentos psicolóxicos TEMA 11. Actuación de enfermaría nos distintos tratamentos.

TEMA 12. A exploración psicopatolóxica
 TEMA 13. Trastornos mentais orgánicos
 TEMA 14. Trastornos por abuso de sustancias
 TEMA 15. Esquizofrenia e outros trastornos **psicóticos
 TEMA 16. Trastornos do estado de ánimo
 TEMA 17. Trastornos de ansiedade
 TEMA 18. Trastornos somatomorfos
 TEMA 19. Trastornos da conduta alimentaria
 TEMA 20. Trastornos do soño
 TEMA 21. Disfuncións sexuais
 TEMA 22. Trastornos do control de impulsos
 TEMA 23. Trastornos da personalidade
 TEMA 24. Trastornos máis habituais na infancia e a adolescencia
 TEMA 25. O paciente suicida
 TEMA 26. Urxencias en psiquiatría. O paciente axitado

Coidados de enfermaría nos distintos trastornos mentais
 TEMA 27. Consideracións éticas e legais no enfermo mental
 TEMA 28. Plans de coidados. Padróns funcionais.
 TEMA 29. Plans de coidados e actuación de enfermaría nos distintos trastornos mentais.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	56	56	112
Obradoiro	4	4	8
Estudo de casos	6	6	12
Exame de preguntas obxectivas	1	5	6
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Obradoiro	Actividades enfocadas á adquisición de coñecementos e habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor ás actividades individuais e/ou grupais que desenvolven os estudantes.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	Se realizará un taller de relaxación en ansiedad
Estudo de casos	Se realizará un exercicio de valoración de casos clínicos

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc	20	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51
Exame de preguntas obxectivas	Proba con 80 preguntas tipo test cunha soa resposta verdadeira.	40	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51

Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. As/vos estudantes deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta argumentada.	40	CE10 CE12 CE24 CE31 CE32 CE51
---------------------------------------	--	----	--

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os exames realizaranse nas aulas 21 e 23, segundo o calendario publicado na web do centro.

A duración do mesmo será aproximadamente de 2 horas.

Na parte tipo test, cada resposta correcta será valorada cun punto e cada resposta incorrecta restará 0,25 puntos.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

E-CUIDADOS,

Joana Fornés Vives. Mª Consuelo Carballal Balsa, **ENFERMERÍA DE SALUD MENTAL Y PSIQUIÁTRICA. GUÍA PRACTICA DE VALORACIÓN Y ESTRATEGIAS DE INTERVENCIÓN**, 1ª edición, Panamericana, 2001

Jose Luis Galiana Roch, **Enfermería psiquiátrica**, 1ª edición, Elsevier, 2015

Luis Cibanal, **Técnicas de comunicación y relación de ayuda en ciencias de la salud**, 3ª edición, Doyma, 2014

Bibliografía Complementaria

J.Vallejo Ruicoba, **INTRODUCCIÓN A LA PSICOPATOLOGÍA Y A LA PSIQUIATRÍA**, 8ª edición, Masson, 2015

Joana Formés Vives, **ENFERMERÍA DE SALUD MENTAL Y PSIQUIÁTRICA. VALORACIÓN Y CUIDADOS**, 2ª edición, Panamericana, 2012

Carlos J. van-der Hofstadt Román, **TÉCNICAS DE COMUNICACIÓN PARA PROFESIONALES DE ENFERMERÍA**, 1ª edición, Generalitat Valenciana. Conselleria de Sanidad, 2006

Louise Rebraca Shives, **ENFERMERÍA PSIQUIÁTRICA Y DE SALUD MENTAL CONCEPTOS BÁSICOS**, 6ª edición, Mc Graw Hill, 2010

I Eguiluz, R Segarra, **Introducción a la Psicopatología.**, 3 edición, Editorial Médica Panamericana, 2013

Kaplan & Sadock, **Sinopsis de Psiquiatría**, 11 edición, Wolters Kluwer - Lippincott, 2015

Demetrio Barcia Salorio, **Tratado de Psiquiatría**, 1ª edición, Arán, 2000

Elena Rodríguez Seoane, **Enfermería en la rehabilitación de la enfermedad mental severa**, 1ª edición, Díaz de Santos, 2015

Andoni Anseán, **Manual de prevención, intervención y postvención de la conducta suicida**, 2ª edición, Fundación Salud Mental España, 2014

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermaría xeriátrica e cuidados paliativos/V53G140V01304

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Psicoloxía: Psicoloxía/V53G140V01102

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas clínicas III				
Materia	Prácticas clínicas III			
Código	V53G140V01306			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Martínez Pérez, Estefanía Muñíos Álvarez, Alicia			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición de competencias teórico - prácticas en relación cos coidados e procedementos de Enfermería nel ámbito da atención especializada e a atención primaria.			

Competencias

Código	
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE18	Cofecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
CE19	Dirixir, avaliar e prestar os coidados integrais de enfermaría, ao individuo, á familia e á comunidade.
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.

CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e prever complicacións.
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a prever os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de participar nos coidados que teñan como finalidade garantir o maior grao de independencia das persoas nas súas necesidades básicas e específicas, en Atención especializada, Primaria e ámbito sociosanitario.	CB2	CG1 CG2 CG3 CG4 CG6 CG7 CG9 CG10 CG11 CG12 CG13 CG15 CG16 CG17	CE4 CE8 CE11 CE12 CE17 CE18 CE19 CE22 CE23 CE24 CE25 CE29 CE31 CE33 CE35 CE36 CE37 CE42 CE44 CE49 CE50	CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT11

Contidos

Tema	
Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación e a adquisición de competencias e dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermería á práctica clínica, en centros de Atención Primaria e Especializada (consulta externa)	Realización das actividades referidas aos períodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais, aplicando coidados de enfermaría básicos e específicos, segundo necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedementos. Realización de portafolios en cada período.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	4	4	8
Eventos científicos	8	0	8
Prácticum, Practicas externas e clínicas	280	140	420
Estudo de casos	8	2	10
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas (Repetida non usar)	0	2	2
Cartafol/dossier	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Eventos científicos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Sesións clínicas
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O estudante desenvolverá a súa actividade nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde, dentro do ámbito sociosanitario de Atención Especializada e Primaria. Como o título de Graduado/a en enfermmería pola Uvigo é presencial e habilita para o exercicio dunha profesión regulada, no relativo ás prácticas clínicas, considérase imprescindible a formación presencial nos centros sanitarios de referencia. A realización de prácticas clínicas presenciais é un condicionante para que poidan ser avaliadas.
Estudo de casos	Exporanse preguntas sobre o seguimento dun paciente ou evolución clínica do mesmo

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	De forma previa á localización no servizo de destino, o profesor responsable do servizo, exporá ao estudante as características do mesmo, tipoloxía de pacientes, así como a normativa vixente e o sistema de avaliación.
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O responsable do servizo realizará seguimento da evolución do estudante no desenvolvemento da súa actividade e resolverá os posibles incidentes que poidan xurdir.
Estudo de casos	Exporanse preguntas sobre o seguimento dun paciente ou evolución clínica do mesmo
Probos	Descrición
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas (Repetida non usar)	A primeira semana, explicarase ao alumno a forma de cumprimentación, insistindo na importancia da súa valoración persoal sobre o cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional e co paciente e familia así como as súas experiencias e valoración global.
Cartafol/dossier	A primeira semana explicarase ao alumno forma de cumprimentación, nel reflectirase o rexistro das actividades diarias que a/o estudante realiza ou observa diariamente, así como o grao de dificultade das mesmas.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Prácticum, Practicas externas e clínicas	Avaliación continua por parte do titor/a correspondente para identificar necesidades particulares do estudante (25%) e do equipo / profesionais do servizo (70%), valorando a adquisición das competencias asignadas, seguindo o modelo establecido, que se estrutura en: coñecementos teórico/prácticos, actitudes, habilidades e cumprimento das normas.	95	CB2	CG1 CG2 CG3 CG4 CG6 CG7 CG9 CG10 CG11 CG12 CG13 CG15 CG16 CG17	CE4 CE8 CE11 CE12 CE17 CE18 CE19 CE22 CE23 CE24 CE25 CE29 CE31 CE33 CE35 CE36 CE37 CE42 CE44 CE49 CE50	CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT11
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas (Repetida non usar)	Informe do estudante no que se inclúe o cumprimento de obxectivos, relación co equipo profesional, paciente e familia así como a valoración global da súa rotación no servizo asignado.	2.5				
Cartafol/dossier	Documento cumprimentado polo estudante que reflicte a súa percepción sobre o grao de dificultade ou observación das diferentes intervencións realizadas.	2.5		CG9 CG11 CG12 CG13 CG17	CE8 CE12 CE17 CE31 CE35	CT2

Outros comentarios sobre a Avaliación

As prácticas clínicas II están vinculados a dous períodos, en quirófano e unidade de hospitalización. Nesta última realizaranse 2 PAES, que suporán

É necesario acadar unha cualificación mínima de catro puntos sobre dez en cada unha das avaliacións para poder optar ao aprobado.

No caso de que o /a estudante non entregue en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, (un por período), repercutirá negativamente na nota, restándose un 5% da cualificación do período correspondente, no caso de que non se cumpra con devandito requirimento.

As faltas de asistencia non xustificadas suporán o suspenso e a interrupción inmediata do período, mentres que si son faltas xustificadas permitiranse un máximo de 4, que serán de recuperación obligatoria no período establecido para tal fin polo responsable da materia. A ausencia de máis de 4 días, suporá a repetición completa do período en cuestión. (Detállase na normativa de prácticas facilitada aos estudantes).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

DOENGES, **PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMARÍA**, McGraw-Hill, 2008

Berman, A., Snyder, S.J., Kozier, B., Erb, G., **Fundamentos de enfermería: Conceptos, proceso, y prácticas.**, Pearson Educación., 2008.

<http://enfermeriaactual.com/relacion-nanda-noc-nic/>,

Bibliografía Complementaria

NANDA, **Diagnósticos Enfermeiros: definición e clasificación.**, ELSEVIER,

CUIDEN/INDEX ENFERMARÍA, **Bases da datos de Enfermaría,**

María Teresa Luis Rodrigo, **Los diagnósticos enfermeros**, 9ª edición,

<http://www.index-f.com/new/cuiden/>,

Sandra F., **De las técnicas básicas a las avanzadas**, 7ª, Pearson, 2009

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Enfermería clínica I/V53G140V01204
Enfermería clínica II/V53G140V01205
Enfermería comunitaria II/V53G140V01206
Farmacología e dietética/V53G140V01203
Introducción á enfermaría clínica/V53G140V01201

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos de enfermaría/V53G140V01107
Prácticas clínicas I/V53G140V01208

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas IV**

Materia	Prácticas clínicas IV			
Código	V53G140V01405			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Muíños Álvarez, Alicia			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Martínez Pérez, Estefanía Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	amuinos@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada á adquisición de competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de enfermaría no eido da atención especializada.			

Competencias

Código	
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uní ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de coidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.

CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e prever complicacións.
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a prever os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT10	Motivación pola calidade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de participar nos coidados que teñan como finalidade garantir o maior grao de independencia das persoas nas súas necesidades básicas e específicas, tanto en atención especializada, coma en institucións sociosanitarias.	CB2	CG1	CE4	CT1
	CB3	CG3	CE8	CT2
	CB4	CG4	CE10	CT3
		CG6	CE11	CT4
		CG7	CE12	CT5
		CG8	CE13	CT6
		CG9	CE17	CT7
		CG10	CE18	CT8
		CG11	CE29	CT10
		CG12	CE31	CT11
		CG13	CE33	
		CG15	CE35	
		CG16	CE36	
		CG17	CE37	
		CG18	CE42	
			CE44	
			CE49	
			CE50	

Ser capaz de proporcionar cuidados ao paciente aplicando o Proceso de Atención de Enfermería, establecendo unha actitude empática co paciente e familia e garantindo o dereito a confidencialidade, privacidade e dignidade.

CB2 CG1 CE4 CT1
CG3 CE8 CT2
CG4 CE10 CT3
CG6 CE11 CT4
CG7 CE12 CT5
CG8 CE13 CT6
CG9 CE17 CT7
CG10 CE18 CT8
CG11 CE29 CT11
CG12 CE31
CG13 CE33
CG15 CE35
CG16 CE36
CG17 CE37
CG18 CE42
CE44
CE49
CE50

Contidos

Tema

Rotatorio de prácticas preprofesionais que permitan a aplicación e a adquisición de competencias dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermería na práctica clínica en áreas de hospitalización, servizos especiais e institucións sociosanitarias.	Realización das actividades referidas aos periodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais, aplicando cuidados de enfermaría básicos e especializados, segundo as necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedementos correspondentes. Realización do cartafol-memoria do estudante en cada periodo. Elaboración de catro Plans de Cuidados (PAE) en hospitalización.
--	---

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	3	0	3
Estudo de casos	12	24	36
Eventos científicos	0	6	6
Prácticum, Practicas externas e clínicas	360	36	396
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	3	3
Cartafol/dossier	0	6	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticarlo e adestrarse en procedementos alternativos de solución. Aquel estudante asignado a hospitalización deberá levar a cabo a elaboración de catro plans de cuidados.
Eventos científicos	O/a estudante poderá asistir de forma voluntaria aos eventos docentes programados vinculados ao seu servizo asignado durante o periodo de prácticas, previa autorización do responsable do mesmo e información ao titor/a.
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O estudante desenvolverá as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión na área de Ciencias da Saúde.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O responsable do servizo realizará o seguemento da evolución do estudante no desenrolo da súa actividade e resolverá as posibles incidencias que poidan xurdir.
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a reunir información sobre os estudantes, así como presentar a materia e proporcionar información básica sobre normas e tipo de actividade desenrolada en cada un dos servizos vinculados a materia.
Estudo de casos	Plantexaránse preguntas sobre o seguimento dun paciente ou evolución clínica do mesmo

Probos

Descrición

Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	O longo da primeira semana informarase sobre a súa cumplimentación, insistindo na importancia do rexistro da súa valoración persoal sobre o cumprimento de obxetivos, relación co equipo profesional, pacientes e familias, así como a súa valoración global do periodo.
Cartafol/dossier	A primeira semana explicarase ao estudante a súa cumplimentación, no que sefectuará o rexistro das actividades diarias que o/a estudante realiza ou observa diariamente, así coma o grao de dificultade das mesmas segundo a súa percepción.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas			
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Avaliación continua por parte do tutor/a correspondente para identificar necesidades particulares do/a estudante (25%) e do equipo/profesionais do servizo (70%), valorando a adquisición das competencias asignadas, seguindo o modelo establecido que se estrutura en: coñecementos teórico-prácticos, actitudes, habilidades e cumprimento das normas.	95	CB2 CB4	CG1 CG3 CG6 CG10 CG11 CG13 CG15 CG16 CG17 CG18	CE4 CE8 CE11 CE12 CE13 CE17 CE18 CE31 CE33 CE35 CE36 CE37	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	Informe do estudante no que se inclúe cumprimento de obxetivos, relación co equipo profesional, paciente e familia e valoración global da súa rotación no servizo asignado.	2.5	CB3 CB4	CG11 CG13 CG16	CE4 CE8 CE35 CE36 CE37	CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT7 CT8
Cartafol/dossier	Documento cumplimentado polo estudante que reflexa a súa percepción sobre o grao de dificultade ou observación das diferentes actividades e técnicas.	2.5	CB3 CB4	CG11 CG13 CG16	CE4 CE8 CE35 CE36 CE37	CT1 CT2 CT3 CT5 CT6 CT7 CT8

Outros comentarios sobre a Avaliación

En caso de que o/a estudante non entregue en tempo e forma o cartafol e a memoria de prácticas, (un por periodo, tres en total), repercutirá negativamente na nota, restándose un 5% da calificación do periodo correspondente en caso de que non se cumpra con dito requirimento.

As prácticas clínicas IV están vinculados tres periodos, sendo necesario alcanzar unha calificación mínima de catro puntos sobre dez en cada unha das avaliacións para poder optar ao aprobado.

Nas unidades de hospitalización e centros sociosanitarios, realizaranse catro Plans de Atención de Enfermaría (PAES), que se avaliarán dentro do 25% correspondente ao titor/a (10% PAES).

As faltas de asistencia non xustificadas suporán un suspenso e a interrupción inmediata do periodo, mentres que si se trata de faltas xustificadas, permitirase un máximo de CATRO, que serán de recuperación obrigatoria no periodo establecido para tal fin polo responsable da asignatura.

A ausencia de máis de 4 días, suporá a repetición completa do período en cuestión. (Detállase na normativa de prácticas facilitada aos estudantes).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

CARME ESPINOSA I FRESNEDO et. al, **DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS**, ÚNDECIMA, ELSEVIER, 2018

T. HEATHER HERDMAN ET AL., **DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS. DEFINICIONES Y CLASIFICACIÓN**, 12ª EDICIÓN, ELSEVIER, 2021

Bibliografía Complementaria

GLADYS G. BUSTOS, **ENFERMARÍA MATERNOINFANTIL E NEONATAL: COMPENDIO DE TÉCNICAS**, 2ª EDICIÓN, LATORRE LITERARIA, 2014

SHEEHY, **MANUAL DE URXENCIAS HOSPITALARIAS**, 6ª EDICIÓN, ELSEVIER ESPAÑA, 2007

ENFERMARÍA XINECOOBSTÉTRICA, 1ª EDICIÓN, 2009

JOHN R. HAMPTON, **ECG BÁSICA**, 7ª EDICIÓN, ELSEVIER, 2009

MARÍA TERESA LUIS RODRIGO, **LOS DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS**, 9ª EDICIÓN., ELSEVIER MASSON, 2013

COORDINADOR EDITORIAL: CARLOS BIBAINO GUILLÉN, **MANUAL DE URGENCIAS**, 2ª EDICIÓN, ASTRAZÉNECA, 2014

MANUEL JOSÉ VÁZQUEZ LIMA Y JOSÉ RAMÓN CASAL CODESIDO, **GUÍA DE ACTUACIÓN EN URGENCIAS**, 4ª EDICIÓN, OFELMAGA S.L., 2012

AGUSTÍN JULIAN JIMÉNEZ, **MANUAL DE PROTOCOLOS Y ACTUACIÓN EN URGENCIAS**, 4ª EDICIÓN, BAYER HEALTHCARE, 2014

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas V/V53G140V01406

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Enfermería de urgencias e cuidados críticos/V53G140V01414

Introducción á enfermería avanzada/V53G140V01415

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Enfermería materno-infantil/V53G140V01302

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas clínicas V**

Materia	Prácticas clínicas V			
Código	V53G140V01406			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	4	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Giráldez Miranda, Esperanza María Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Martínez Pérez, Estefanía Muíños Álvarez, Alicia			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición de competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de enfermaría no campo da atención especializada.			

Competencias

Código	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.

CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de participar nos coidados que teñan como finalidade garantir o maior grao de independencia das persoas nas súas necesidades básicas e específicas, tanto en atención especializada como en institucións socio-sanitarias.	CB4	CG1 CG3 CG6 CG7 CG8 CG9 CG10 CG11 CG15 CG16 CG17	CE4 CE8 CE10 CE11 CE12 CE18 CE29 CE31 CE33	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6
Ser capaz de proporcionar coidados ao paciente aplicando o Proceso de Enfermaría, establecendo unha actitude *empática con el paciente e a familia, o que garantirá o dereito á confidencialidade, privacidade e dignidade.	CB3 CB4	CG2 CG3 CG5 CG6 CG16	CE4 CE8 CE12 CE13 CE17 CE18 CE29 CE31 CE50	CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8

Contidos

Tema	
Rotatorio de prácticas preprofesionales que permitan a aplicación e a adquisición de competencias dos coñecementos teóricos e metodolóxicos da Enfermaría na práctica clínica en áreas de hospitalización e institucións socio-sanitarias.	Realización das actividades referidas aos períodos de prácticas clínicas nos correspondentes servizos asistenciais aplicando coidados de enfermaría básicos e especializados, segundo as necesidades individuais de cada paciente, así como técnicas e procedementos correspondentes. Realización do cartafol - memoria do estudante en cada período asistencial.
	Elaboración de PAES

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Estudo de casos	4	6	10
Prácticum, Practicas externas e clínicas	420	0	420
Cartafol/dossier	6	12	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvolo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.

Prácticum, Practicas externas e clínicas	O estudante desenvolverá a súa actividades nun contexto relacionado co exercicio da profesión na área de Ciencias da Saúde.
--	---

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Prácticum, Practicas externas e clínicas	
Probas	Descrición
Cartafol/dossier	O estudante realizará un cartafol no cal se incluírá a súa memoria das prácticas así como a descrición diaria das actividades e procedementos de Enfermería observados ou realizados polo estudante. Tamén deberá describir o grao de dificultade que lle supuxo dita adquisición de competencias.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Avaliación continua por parte do tutor/a correspondente para identificar necesidades particulares do/a estudante (25%) e do equipo/profesionais do servizo (70%), valorando a adquisición das competencias asignadas, seguindo o modelo establecido que se estrutura en: coñecementos teórico-prácticos, actitudes, habilidades e cumprimento das normas.	95	CB4 CG1 CE4 CT1 CG2 CE8 CT2 CG3 CE10 CT3 CG6 CE11 CT4 CG7 CE12 CT5 CG10 CE13 CT6 CG15 CE17 CT7 CG16 CE18 CT8 CG17 CE29 CE31 CE33
Cartafol/dossier	O estudante presentará ao finalizar o período o cartafol correspondente que incluírá as actividades desenvolvidas durante as prácticas e o grao de dificultade.	5	CB4 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT8

Outros comentarios sobre a Avaliación

A calificación definitiva se calculará sobre un máximo de dez puntos. Incluindo todos os apartados citados na avaliación.

No caso de que o estudante non entregue, en tempo e forma o cartafol e memoria de prácticas, repercutirá negativamente na nota, restando un 5% da calificación final. En unidades de hospitalización, se realizaranse Plans de Atención de Enfermería, que se evaluarán dentro de l 25% correspondente ao titor (10% PAES). O estudante conta ao seu disposición cunha normativa de asistencia a prácticas, de obrigado cumprimento, a mesma lle será entregada polo profesor titor ao comezo do curso. Nela inclúense aspectos relativos a as penalizacións na avaliación final por faltas de asistencia sen xustificar, así como as normas xerais e disciplinarias do centro. Tamén, na normativa inclúense os criterios de selección para a elección do servizo onde o estudante realizará os seus prácticas clínicas. A falta de asistencia non xustificada, segundo a normativa, supondrá o suspenso e a interrupción inmediata do período. Permitirase un máximo de 8 faltas xustificadas en todo o período, que serán de recuperación obrigatoria no período establecido para tal fin polo responsable da materia. No caso de que nas avaliacións finais, o número de matriculas de honra acadadas polos/as estudantes superen as ofertadas pola Universidade, aplicarase o baremo da nota media para adxudicar a matrícula de honra. Existe a opción de realizar unha proba escrita para a avaliación dos contidos teóricos, en cada servizo.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

NANDA INTERNACIONAL, **DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS: DEFINICIONES Y CLASIFICACIONES**, 10ª Edición, ELSEVIER, 2012

MARÍA TERESA LUIS RODRIGO, **LOS DIAGNÓSTICOS ENFERMEROS**, 9ª Edición, ELSEVIER MASSON, 2013

Bibliografía Complementaria

MARILYNN DOENGES, **PLANES DE CUIDADOS EN ENFERMERÍA**, 7ª Edición, Mc GRAW HILL, 2008

Recomendaciones

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Trabajo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Prácticas clínicas I/V53G140V01208

Prácticas clínicas II/V53G140V01303

Prácticas clínicas III/V53G140V01306

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Traballo de Fin de Grao				
Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	V53G140V01407			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Giráldez Miranda, Esperanza María			
Profesorado	Bouza Testa, Pablo de la Fuente Aguado, Javier Fernández Ferro, Martín Giráldez Miranda, Esperanza María Magdalena López, Pilar Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Martínez Pérez, Estefanía Mosquera Losada, María Elena Muíños Álvarez, Alicia Suárez González, Vicente			
Correo-e	mgiraldez@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	O Traballo de Fin de Grao (TFG), é unha materia de carácter obrigatorio, que consiste nun traballo individual, que cada estudante realizará de forma autónoma, baixo titorización docente e que debe permitirle de forma integrada a adquisición de contidos formativos e as competencias asociadas ao título. Orientarase, como un estudo de investigación, de autoría propia e que en ningún caso, presentouse, con anterioridade, no desenvolvemento de calquera titulación.			

Competencias

Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural.
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG8	Promover e respectar o dereito de participación, información, autonomía e consentimento informado na toma de decisións das persoas atendidas, acorde coa forma en que viven o seu proceso de saúde-enfermidade.
CG9	Fomentar estilos de vida saudables e o autocoidado, apoiando o mantemento de condutas preventivas e terapéuticas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.

CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CG12	Aplicar o código ético e deontolóxico da enfermaría española, comprendendo as implicacións éticas da saúde nun contexto mundial en transformación.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CG14	Establecer mecanismos de avaliación, considerando os aspectos científico-técnicos e de calidade.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uní ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG16	Ser capaz de utilizar os sistemas de información sanitaria.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CG18	Aplicar estratexias para adoptar medidas de confortabilidade e atención de síntomas, dirixidas ao paciente e familia, na aplicación de coidados paliativos que contribúan a aliviar a situación de pacientes en situacións de enfermidade avanzada e/ou terminal.
CE1	Coñecer e identificar a estrutura e funcións do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
CE2	Coñecer o uso e a indicación de produtos sanitarios vinculados aos coidados de enfermaría.
CE3	Coñecer os diferentes grupos de fármacos, os principios da súa autorización, uso e indicación, e os mecanismos de acción dos mesmos.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE5	Coñecer e valorar as necesidades nutricionais das persoas sas e con problemas de saúde ao longo do ciclo vital, para promover e reforzar pautas de conduta alimentaria saudable.
CE6	Identificar os nutrientes e os alimentos en que se atopan.
CE7	Identificar os problemas nutricionais máis habituais e seleccionar as recomendacións dietéticas adecuadas.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.
CE10	Identificar as respostas psicosociais das persoas ante as diferentes situacións da saúde (en particular, a enfermidade e o sufrimento), seleccionando as accións axeitadas para proporcionarlles axuda nesas situacións.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE12	Utilizar estratexias e habilidades que permitan unha comunicación efectiva con pacientes, familias e grupos sociais, así como a expresión das súas preocupacións e intereses.
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.
CE14	Coñecer e identificar os problemas psicolóxicos e físicos derivados da violencia de xénero para capacitar ao estudante na prevención, a detección precoz, a asistencia e a rehabilitación das vítimas desta forma de violencia.
CE15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.
CE16	Comprender dende unha perspectiva ontolóxica e epistemolóxica, a evolución dos conceptos centrais que configuran a disciplina de enfermaría, así como os modelos teóricos máis relevantes, aplicando a metodoloxía científica no proceso de coidar e desenvolvendo os plans de coidados correspondentes.
CE17	Aplicar o proceso de enfermaría para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
CE19	Dirixir, avaliar e prestar os coidados integrais de enfermaría, ao individuo, á familia e á comunidade.
CE20	Capacidade para describir os fundamentos do nivel primario de saúde e as actividades que se desenvolven para proporcionar un coidado integral de enfermaría ao individuo, á familia e á comunidade.
CE21	Comprender a función e actividades e actitude cooperativa que o profesional deberá desenvolver nun equipo de Atención Primaria de Saúde.
CE22	Promover a participación das persoas, familia e grupos no seu proceso de saúde-enfermidade.
CE23	Identificar os factores relacionados coa saúde e os problemas do ámbito, para atender ás persoas en situacións de saúde ou enfermidade como integrantes dunha comunidade.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE25	Aplicar os métodos e procedementos necesarios no seu ámbito para identificar os problemas de saúde máis relevantes nunha comunidade.
CE26	Analizar os datos estatísticos referidos a estudos de poboación, identificando as posibles causas dos problemas de saúde.
CE27	Educar, facilitar e apoiar a saúde e o benestar dos membros da comunidade, cuxas vidas están afectadas por problemas de saúde, risco, sufrimento, enfermidade, incapacidade ou morte.
CE28	Coñecer as alteracións da saúde do adulto, identificando as manifestacións que aparecen nas súas distintas fases.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.
CE31	Realizar as técnicas e procedementos de coidados de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos enfermos e familiares.

CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.
CE33	Ter unha actitude cooperativa cos diferentes membros do equipo.
CE34	Identificar as características das mulleres nas diferentes etapas do ciclo reprodutivo e no climaterio e nas alteracións que se poden presentar proporcionando os coidados necesarios en cada etapa.
CE35	Aplicar coidados xerais durante o proceso de maternidade para facilitar a adaptación das mulleres e os neonatos ás novas demandas e previr complicacións.
CE36	Coñecer os aspectos específicos dos coidados do neonato. Identificar as características das diferentes etapas da infancia e adolescencia e os factores que condicionan o patrón normal de crecemento e desenvolvemento.
CE37	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes na infancia e identificar as súas manifestacións. Analizar os datos de valoración do neno, identificando os problemas de enfermaría e as complicacións que poden presentarse.
CE38	Aplicar as técnicas que integran o coidado de enfermaría, establecendo unha relación terapéutica cos nenos e os seus coidadores.
CE39	Seleccionar as intervencións dirixidas ao neno san e ao enfermo, así como as derivadas dos métodos de diagnóstico e tratamento.
CE40	Ser capaz de proporcionar educación para a saúde aos pais ou coidadores primarios.
CE41	Comprender os cambios asociados ao proceso de envellecemento e a súa repercusión na saúde.
CE42	Identificar as modificacións estruturais, funcionais, psicolóxicas e de formas de vida asociadas ao proceso de envellecer.
CE43	Coñecer os problemas de saúde máis frecuentes nos anciáns
CE44	Seleccionar as intervencións coidadoras dirixidas a tratar ou a previr os problemas de saúde e a súa adaptación á vida diaria mediante recursos de proximidade e apoio á persoa anciá.
CE45	Coñecer o Sistema Sanitario Español.
CE46	Identificar as características da función directiva dos servizos de enfermaría e a xestión de coidados.
CE47	Coñecer e ser capaz de aplicar as técnicas de dirección de grupos.
CE48	Coñecer a lexislación aplicable e o código ético e deontolóxico da enfermaría española, inspirado no código europeo de ética e deontoloxía de enfermaría.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CE50	Individualizar o coidado considerando a idade, o xénero, as diferenzas culturais, o grupo étnico, as crenzas e valores.
CE51	Coñecer os problemas de saúde mental máis relevantes nas diferentes etapas do ciclo vital, proporcionando coidados integrais e eficaces, no ámbito da enfermaría.
CE52	Coñecer os coidados paliativos e control da dor para prestar coidados que alivien a situación dos enfermos avanzados e terminais
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.
CT9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
CT10	Motivación pola calidade.
CT11	Sensibilidade cara a temas ambientais.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Ser capaz de deseñar e executar un estudo de investigación

CB1	CG1	CE1	CT1
CB2	CG2	CE2	CT2
CB3	CG3	CE3	CT3
CB4	CG4	CE4	CT4
CB5	CG5	CE5	CT5
	CG6	CE6	CT6
	CG7	CE7	CT7
	CG8	CE8	CT8
	CG9	CE9	CT9
	CG10	CE10	CT10
	CG11	CE11	CT11
	CG12	CE12	
	CG13	CE13	
	CG14	CE14	
	CG15	CE15	
	CG16	CE16	
	CG17	CE17	
	CG18	CE18	
		CE19	
		CE20	
		CE21	
		CE22	
		CE23	
		CE24	
		CE25	
		CE26	
		CE27	
		CE28	
		CE29	
		CE30	
		CE31	
		CE32	
		CE33	
		CE34	
		CE35	
		CE36	
		CE37	
		CE38	
		CE39	
		CE40	
		CE41	
		CE42	
		CE43	
		CE44	
		CE45	
		CE46	
		CE47	
		CE48	
		CE49	
		CE50	
		CE51	
		CE52	

Contidos

Tema	
CURSO UVIGO: "COMO AFRONTAR O TEU TFG"	Dota de ferramentas básicas, para iniciar o traballo individual do/a estudante.
PROCURAS BIBLIOGRÁFICAS	Procura de información científica relevante nas principais fontes de información científica sanitaria
LECTURAS CRÍTICAS	Manexar bases de datos científicas. - Ler libros e artigos de forma reflexiva e crítica. - Ler literatura científica. - Discriminar as lecturas relevantes para o tema do TFG.
DESEÑO E DESENVOLVEMENTO DUN PLAN DE INVESTIGACIÓN.	Elaboración e entrega de protocolo de traballo Elaboración e entrega de informe final de investigación, para posterior defensa e exposición pública.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	8	10
Seminario	16	28	44
Prácticas con apoio das TIC	0	30	30
Traballo tutelado	16	100	116
Metodoloxías baseadas en investigación	1	99	100

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Exposición dos obxectivos da materia, sobre os que se traballarán, aclarando a metodoloxía a seguir e informando os criterios de avaliación.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación do coñecemento nun contexto determinado e de adquisición de habilidades básicas e procedimentales en relación coa materia a través do TIC.
Traballo tutelado	A/o estudante, de xeito individual elabora un documento baixo directrices da/o seu director/a
Metodoloxías baseadas en investigación	Mellora o procesamiento da información en dominios específicos recorrendo a actividades de investigación científica.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. PROTOCOLO DE TFG. ELABORACIÓN E MANEXO DE BASES DE DATOS. REVISIÓNS SISTEMÁTICAS.
Prácticas con apoio das TIC	Curso da biblioteca UVigo "Como afrontar o teu TFG" Nel oriéntase a empregar unha metodoloxía básica para a elaboración e defensa do TFG. - Coñecer fontes de información e recursos da biblioteca. - Atopar e avaliar a información recollida, mediante estratexias de procura. - Uso responsable, ético e legal da información.
Traballo tutelado	Cada titor, en base ás necesidades das/vos estudantes establecerá titorías programadas.
Metodoloxías baseadas en investigación	Elaboración de informe final de investigación e defensa ante tribunal (Unipersonal ou Colexiado)

Avaliación

Descrición	CualificaciónCompetencias Avaliadas
------------	-------------------------------------

Metodoloxías baseadas en investigación	Informe final de investigación e presentación e defensa do mesmo, ante tribunal colexiado.	100	CB1	CG1	CE1	CT1
			CB2	CG2	CE2	CT2
			CB3	CG3	CE3	CT3
			CB4	CG4	CE4	CT4
			CB5	CG5	CE5	CT5
				CG6	CE6	CT6
				CG7	CE7	CT7
				CG8	CE8	CT8
				CG9	CE9	CT9
				CG10	CE10	CT10
				CG11	CE11	CT11
				CG12	CE12	
				CG13	CE13	
				CG14	CE14	
				CG15	CE15	
				CG16	CE16	
				CG17	CE17	
				CG18	CE18	
					CE19	
					CE20	
					CE21	
					CE22	
					CE23	
					CE24	
					CE25	
					CE26	
					CE27	
					CE28	
					CE29	
					CE30	
					CE31	
					CE32	
					CE33	
					CE34	
					CE35	
					CE36	
					CE37	
					CE38	
					CE39	
					CE40	
					CE41	
					CE42	
					CE43	
					CE44	
					CE45	
					CE46	
					CE47	
					CE48	
					CE49	
					CE50	
					CE51	
					CE52	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os contidos e estrutura do TFG descríbense na "Guía do TFG", difundida a través de MOOVI. Esta ferramenta, utilizarase como medio de comunicación para a difusión das directrices e prazos, cara ó desenvolvemento das actividades establecidas.

Asignarase director/a segundo elección da/o estudante, por expediente académico.

Establécese o TRIBUNAL COLEXIADO como órgano responsable da avaliación, tendo en conta a aportación dos directores/as, segundo a seguinte distribución:

DIRECTOR/A (3 puntos)

0,5 ORGANIZACIÓN / SEGUIMIENTO TITORÍAS

0,5 PROTOCOLO DE TRABAJO

0,75 INTRODUCCIÓN, MARCO TEÓRICO

1,25 METODOLOXÍA, RESULTADOS, DISCUSIÓN/ CONCLUSIONES

TRIBUNAL COLEXIADO (7 PUNTOS)

- 0,5 PERTINENCIA/ RELEVANCIA DO TEMA
- 1,5 INTRODUCCIÓN / MARCO TEÓRICO
- 1,5 METODOLOXÍA
- 1,5 RESULTADOS / DISCUSIÓN / CONCLUSIÓNS
- 2 PRESENTACIÓN / DEFENSA

PRESENTACIÓN PÚBLICA E DEFENSA ORAL: As datas pódense consultar no calendario académico publicado na web., Difundirase as asignación e horarios ós distintos tribunais colexiados constituídos.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Nancy Burns et al, **INVESTIGACION EN ENFERMERIA**, 2012,
Julio Cabrero García, **INVESTIGAR EN ENFERMERÍA**, 2010,
Blanca Fernández - Lasqueutty Blanc, **INTRODUCCIÓN A LA INVESTIGACIÓN EN ENFERMERÍA**, 2012,
Pilar Serrano Gallardo, **TRABAJO FIN DE GRADO EN CIENCIAS DE LA SALUD**, 2012,
Ana Belén Salamanca Castro, **El aeiou de la investigación en Enfermería**, 2013,
<http://www.fisterra.com/>,
Biblioteca virtual de la salud, <http://bvsalud.isciii.es/php/index.php>,
CUIDEN, <http://www.doc6.es/index/>,
INSTITUTO DE SALUD CARLOS III, <http://www.isciii.es/>,
Azucena Sanmillán., <https://ebevidencia.com/>,

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Estatística: Estadística/V53G140V01106
Ética e lexislación/V53G140V01202

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Atención de enfermería nas emerxencias e catástrofes				
Materia	Atención de enfermería nas emerxencias e catástrofes			
Código	V53G140V01413			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición				
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Cabadas Aviñón, Rafael			
Profesorado	Cabadas Aviñón, Rafael García Vega, Francisco Javier			
Correo-e	rcabadas@povisa.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermería, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermería.
CG5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas.
CG10	Protexer a saúde e o benestar das persoas, familias ou grupos atendidos, garantindo a súa seguridade.
CG13	Aplicar os principios de financiamento sanitario e sociosanitario e utilizar axeitadamente os recursos dispoñibles.
CG15	Ser capaz de traballar co equipo de profesionais como unidade básica na que se estruturan de forma uni ou multidisciplinar e interdisciplinar os profesionais e demais persoal das organizacións asistenciais.
CG17	Realizar coidados de enfermería baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE2	Coñecer o uso e a indicación de produtos sanitarios vinculados aos coidados de enfermería.
CE3	Coñecer os diferentes grupos de fármacos, os principios da súa autorización, uso e indicación, e os mecanismos de acción dos mesmos.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.
CE17	Aplicar o proceso de enfermería para proporcionar e garantir o benestar a calidade e seguridade das persoas atendidas.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE30	Analizar os datos recollidos na valoración, priorizar os problemas do paciente adulto, establecer e executar o plan de coidados e realizar a súa avaliación.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT7	Razoamento crítico.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Ser capaz de realizar valoracións sistemáticas utilizando as ferramentas adecuadas para o paciente, tendo en conta as necesidades individuais.	CB3 CG3 CE24 CT1 CG13 CE29 CT2 CG17 CE30 CT4

Ser capaz de facer valer os xuízos clínicos para asegurar que se alcanzan os estándares de calidade e que a práctica estea baseada na evidencia científica.	CG1 CG3 CG13 CG17	CE2 CE3 CE4 CE13 CE17 CE24 CE29 CE30	CT1 CT2
Ser capaz de pór en práctica principios de saúde e seguridade, incluídos a mobilización e o manexo do paciente, control de infección, primeiros auxilios básicos e procedementos de emerxencia.	CG1 CG3 CG5 CG10 CG13 CG15 CG17	CE2 CE3 CE4 CE13 CE17 CE24 CE29 CE30	
Ser capaz de aplicar resolución de problemas e toma de decisións	CB2 CG3	CE17 CE30	CT1 CT4 CT7
Ser capaz de usar adecuadamente as habilidades de consello (técnicas de comunicación para promover o benestar o paciente).	CG15		CT5

Contidos

Tema	
Tipos de catástrofes. Definicións	Impacto ambiental, social sanitario e económico das catástrofes. Mecanismos de prevención de catástrofes. Actuación de emerxencias no contexto internacional. Organización e planificación sanitaria en relación á atención de enfermaría en emerxencias e catástrofes Recursos humanos e materiais
Organización e planificación sanitaria en relación á atención das emerxencias nas catástrofes.	Evacuación de pacientes segundo a patoloxía e a gravidade. Medios necesarios.
Actuación ante as emerxencias derivadas das catástrofes.	Funcións específicas do profesional de enfermaría.
Recursos humanos e materiais necesarios	Necesidades básicas segundo tipo de emerxencia.
Mecanismos de prevención de catástrofes e actuación de *emerxencia no contexto internacional.	Métodos de illamento e control de infeccións en evacuación de pacientes.
Primeiros auxilios.	Actuación de enfermaría en: - Urxencias e emerxencias obstétricas. - Urxencias e emerxencias xinecolóxicas. - Urxencias e emerxencias pediátricas. - Urxencias e emerxencias psicosociais. - Urxencias e emerxencias en situación de risco vital. - Urxencias e emerxencias de maior incidencia. - Urxencias e emerxencias músculo-esqueléticas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	54	48	102
Seminario	20	10	30
Exame de preguntas obxectivas	2	16	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
--------------	------------

Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Avaliación						
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas			
Seminario	Contidos establecidos segundo temática.	30		CG1	CE2	CT2
				CG3	CE3	CT4
				CG10	CE13	CT5
				CG15	CE29	
				CG17	CE30	
Exame de preguntas obxectivas	Exame de 50 preguntas tipo test, de contidos teóricos e supostos prácticos. 4 opcións de resposta, cada erro, resta 0.25 puntos.	70	CB2	CG1	CE2	CT2
				CG3	CE3	CT4
				CG10	CE4	CT7
				CG17	CE13	
					CE17	
					CE29	

Outros comentarios sobre a Avaliación

En caso de que lo/la estudiante no entregue en tiempo y forma la carpeta y la memoria de prácticas, (uno por periodo, tres en total), repercutirá negativamente en la nota, restándose un 5% de la calificación del periodo correspondiente en caso de que no se cumpla con dicho requerimiento.

A las prácticas clínicas IV están vinculados tres periodos, siendo necesario alcanzar una calificación mínima de cuatro puntos sobre diez en cada una de las evaluaciones para poder optar al aprobado.

En las unidades de hospitalización y centros sociosanitarios, se realizarán cuatro Planes de Atención de Enfermería (PAES), que se evaluarán dentro del 25% correspondiente al tutor/la (10% PAES).

Las faltas de asistencia no justificadas supondrán un suspenso y la interrupción inmediata del periodo, mientras que si se trata de faltas justificadas, se permitirá un máximo de CUATRO, que serán de recuperación obligatoria en el periodo establecido para tal fin por el responsable de la asignatura. La ausencia de más de 4 días, supondrá la repetición completa del período en cuestión. (Se detalla en la normativa de prácticas facilitada a las/os estudiantes).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Enfermería de urgencias e coidados críticos				
Materia	Enfermería de urgencias e coidados críticos			
Código	V53G140V01414			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Povisa)			
Coordinador/a	Cabadas Avión, Rafael			
Profesorado	Bouza Testa, Pablo Cabadas Avión, Rafael García Vega, Francisco Javier González Abelleira, Óscar Manuel			
Correo-e	rcabadas@povisa.es			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Segundo a OMS, urgencia é a aparición fortuíta (imprevista ou inesperada), en calquera lugar ou actividade, dun problema de saúde de causa diversa e gravidade variable, que xera a conciencia dunha necesidade inminente de atención por parte de suxeito que a sofre ou da súa familia, así as UUH defínense como unha organización de profesionais sanitarios que ofrece asistencia multidisciplinar, situada nunha área específica do hospital, que cumpre uns requisitos funcionais, estruturais e organizativos, que garanten condicións de seguridade, calidade e eficiencia para atender ás urgencias e a emerxencia. Unha organización de profesionais sanitarios que ofrece asistencia multidisciplinar nun espazo específico do hospital, que cumpre uns requisitos funcionais, estruturais e organizativos, de forma que garante as condicións de seguridade, calidade e eficiencia adecuadas para atender pacientes que, sendo susceptibles de recuperación, requiren soporte respiratorio ou que precisan soporte respiratorio básico xunto con soporte de, polo menos, dous órganos ou sistemas; así como todos os pacientes complexos que requiran soporte por fallo multiorgánico.			

Competencias

Código	
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermmería dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG11	Saber establecer unha comunicación eficaz con pacientes, familias, grupos sociais e compañeiros. Fomentar a formación e información para a saúde.
CE4	Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.
CE13	Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.
CE29	Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.
CE32	Seleccionar as intervencións encamiñadas a tratar ou previr os problemas derivados das desviacións de saúde.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Utilización dos medicamentos, avaliando os beneficios esperados e os riscos asociados e/ou efectos derivados da súa administración e consumo.		CE4	CT1	CT2
			CT3	CT4
Identificar as necesidades de coidado derivadas dos problemas de saúde.	CG2	CE13	CT1	
	CG11	CE29	CT3	
		CE32	CT4	
Recoñecer as situacións de risco vital e saber executar manobras de soporte vital básico e avanzado.		CE13	CT1	CT2
			CT4	CT5

Contidos

Tema	
1.- Urxencias	1.1 Concepto 1.2 Estrutura 1.3 Calidade
2.- Sistemas integrais Emerxencia/*Mod *Sist *Extrahospitalario/061 Galicia	2.1 Descrición e funcionamento. 2.2 Transporte Sanitario
3.- Dor torácica	3.1 Concepto e tipos 3.2 Síndrome coronaria agudo (SCA)
4.- Síncope	4.1 Tipos, etiología e actuación
5.- Asistencia inicial ao Politraumatizado	5.1 Conceptos. 5.2 Manexo extrahospitalario 5.3 Inmovilización, rescate e extricación de pacientes. 5.4 Manexo intrahospitalario
6.- Insuficiencia respiratoria aguda	6.1 Tipo 6.2 Apoio ventilatorio. 6.3 Ventilación mecánica
7.- Alteración do nivel de conciencia (baixo nivel de conciencia e axitación)	7.1 Síndrome confusional agudo. 7.2 Paciente psiquiátrico, axitación.
8.- Dor abdominal agudo	8.1 Tipos 8.2 Etioloxías e actuación.
9.- Manexo avanzado da vía aérea	9.1 Xustificación 9.2 Tipos e coidados
10.- Prevención da infección nosocomial en UCC. Proxectos Zero	10.1 Xustificación 10.2 Proxecto Bacteriemia zero 10.3 Proxecto pneumonía zero 10.4 Proxecto Resistencia zero 10.5 Proxecto infección urinaria zero
11.- Electrocardiografía básica en urxencias yUCC	11.1 Bases e derivacións 11.2 ECG normal 11.3 Arritmias básicas 11.4 Tto eléctrico das arritmias/DESA
12.- Fármacos e vías de administración	12.1 A vía intraósea
13.- Reaccións alérxicas	13.1 Tipos 13.2 Anafilaxia. Actuación
14.- Fallo renal e técnicas de depuración extrarrenal	14.1 Manexo práctico da HDFVVC
15.- Principios da asistencia sanitaria en catástrofes e vítimas en masa	15.1 Triaxe 15.2 Organización, asistencia in situ e traslado.
16.- Paciente queimado	16.1 Manexo xeneral do paciente queimado 16.2 Coidados de enfermaría do paciente queimado
17.- Intoxicacións agudas	17.1 Métodos para eliminar el tóxico 17.2 Tóxicos frecuentes e antídotos.
18.- Reanimación cardiopulmonar RCP	18.1 Bases teóricas 18.2 Actuación práctica
19.- Anestesiología	19.1. Anestesia Xeral 19.2. Anestesia Rexional 19.3. Coidados postoperatorios 19.4. Tratamento da dor
20. Profesional de enfermaría en las Unidades de Coidados intensivos	20.1. Conceptos xerais. 20.2. Características da Unidade. 20.3. Formación específica
21. Criterios de ingreso en UCI	21.1 Abordaxe de enfermaría
22. Coidados de enfermaría no paciente Crítico	22.1. Coidados xerais 22.2. Sedación e analgesia 22.3. Prescrición electrónica asistida 22.4. Contención mecánica 22.5. Delirio 22.6. Cambios posturais 22.7. Traslado intra e interhospitalario 22.8. Humanización
23. Insuficiencia cardíaca	23.1. Fisiopatoloxía 23.2. Coidados de enfermaría

24. Shock	24.1. Tipos de Shock 24.2. Fisiopatoloxía 24.3. Coidados de enfermaría
25. Insuficiencia respiratoria	25.1. Fisiopatoloxía 25.2. Ventilación mecánica 25.3. Coidados de enfermaría
26. Doazón de órganos	26.1 Coidados de enfermaría do doante
27. Seguridade do paciente	27.1. Aspectos básicos da seguridade do paciente

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	35	50	85
Seminario	2	20	22
Traballo tutelado	4	25	29
Exame de preguntas obxectivas	2	12	14

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminario	Presentación de casos prácticos de pacientes críticos
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado os seus desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado os seus desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Seminario	Presentación de casos de pacientes críticos

Avaliación					
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas		
Seminario	Resolución adecuada de casos clínicos	10	CG2 CG11	CE13 CE29	CT2 CT4 CT5
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixa as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado os seus desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.	10	CG11	CE4 CE13 CE29 CE32	CT4 CT5
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	80	CG2 CG11	CE29 CE32	

Outros comentarios sobre a Avaliación

A asistencia ao seminario, considérase de carácter obrigatorio.

As preguntas tipo test mal contestadas contan negativo: Cada resposta incorrecta resta 0,25.

As datas dos exames serán publicadas na web do centro. AULAS 21 e 23.

Bibliografía. Fontes de información	
Bibliografía Básica	
Bibliografía Complementaria	
Manual de Urgencias para Enfermería , ELA-ARAN,	
Potter, Urgencias en enfermería , Interamericana,	
Recomendaciones asistenciales en Trauma Grave. , SEMES. Edicomplet,	
Atención al paciente Politraumatizado , ELA-ARAN,	
Terapia Intensiva. Procedimientos de la AACN , Panamericana,	

Pamela Kidd/Patty Sturt, **Urgencias en enfermería.**, Harcourt Brace,
Abelardo García de Lorenzo y Mateos, Juan Caturla Such, **Medicina intensiva**, Editorial universitaria Ramón Areces,
Alvarez Leiva, **Manual de asistencia sanitaria en las catástrofes**, ELA-ARAN.,
Rodríguez de Vigurí, **Manual de Soporte Vital Avanzado**, Elsevier/Masson,
Protocolos de asistencia prehospitalaria al paciente politraumatizado. Urgencias Sanitarias 061,
PHTLS 6ª edición, Elsevier Mosby,
www.cprguidelines.eu/,

Recomendaciones

Materias que continúan o temario

Prácticas clínicas V/V53G140V01406
Trabajo de Fin de Grao/V53G140V01407

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Prácticas clínicas IV/V53G140V01405

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101
Fisiología: Fisiología/V53G140V01105
Enfermería clínica I/V53G140V01204
Enfermería clínica II/V53G140V01205
Enfermería clínica III/V53G140V01301

Outros comentarios

Fecha de examen 14 de enero a las 18:00h

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Introdución á enfermaría avanzada				
Materia	Introdución á enfermaría avanzada			
Código	V53G140V01415			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo			
Profesorado	Álvarez Fernández, Félix Bouza Testa, Pablo Cáceres Serrano, José Carlos Capelo Martínez, Francisco José Fernández Sanromán, Jacinto Gutiérrez Plata, Margarita Maldonado Arroyo, Alfonso Eduardo Moledo Eiras, Enrique Muñoz Garzón, Victor			
Correo-e	emaldonado@cepovisa.com			
Web	http://www.cepovisa.com			
Descrición xeral	Materia destinada a adquisición das competencias teórico-prácticas en relación cos coidados e procedementos de Enfermaría.			

Competencias

Código	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría.
CG7	Saber comprender, sen prexuízos, as persoas, considerando os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais, como individuos autónomos e independentes, asegurando o respecto ás súas opinións, crenzas e valores, ademais de garantir o dereito á intimidade, a través da confidencialidade e o segredo profesional.
CG17	Realizar coidados de enfermaría baseándose na atención integral de saúde, que supón a cooperación multiprofesional, a integración dos procesos e a continuidade asistencial.
CE8	Aplicar as tecnoloxías e sistemas de información e comunicación dos coidados de saúde.
CE9	Coñecer os procesos fisiopatolóxicos e as súas manifestacións e os factores de risco que determinan os estados de saúde e enfermidade nas diferentes etapas do ciclo vital.
CE18	Coñecer e aplicar os principios que sustentan os coidados integrais de enfermaría.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CT2	Capacidade de organización e planificación.
CT4	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias			
Ser capaz de recoñecer os diversos roles, responsabilidades e funcións dunha enfermeira.	CB3	CG1 CG2 CG3 CG17	CE18 CE49	CT2 CT4 CT5
Ser capaz de emprender valoracións exhaustivas e sistemáticas utilizando las ferramentas e marcos adecuados para el paciente, tendo en conta os factores físicos, sociais, culturais, psicolóxicos, espirituais e ambientais relevantes.	CB3	CG1	CE18	CT2 CT4

Ser capaz de recoñecer e interpretar signos normais o cambiantes de saúde-mala saúde, sufrimento, incapacidade de la persoa (valoración e diagnóstico).	CB3	CG1 CG2 CG3 CG17	CE9 CE18 CE49	CT2 CT4
Ser capaz de manter la dignidade, privacidade e confidencialidade del paciente (utilizando las habilidades...).		CG7	CE49	
Ser capaz de considerar os coidados emocionais, físicos e persoais, incluíndo satisfacer las necesidades de confort, nutrición e hixiene persoal e permitir el mantemento de las actividades cotiás (utilizando las habilidades...).		CG1 CG3	CE18	
Coñecer de forma relevante e ser capaz de aplicar tecnoloxía e informática a os coidados de saúde.			CE8	CT2

Contidos

Tema	
1. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN MEDICINA NUCLEAR	1.1. Descrición de procesos diagnósticos en Medicamento Nuclear. 1.2. Ganglio centinela. 1.3. Coidados de Enfermaría en Medicamento Nuclear.
2. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN RADIOLOXÍA CONVENCIONAL E INTERVENCIONISTA.	2.1. Descrición e clasificación das diferentes técnicas de radiodiagnóstico. 2.2. Radioloxía Intervencionista 2.3. Coidados e procedementos de enfermaría en radioloxía intervencionista e convencional.
3. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN CIRURXÍA PLÁSTICA E QUEIMADOS	3.1. Técnicas cirúrxicas aplicadas a a cirurxía plástica e reconstructiva: enxertos, colgajos, etc. 3.2. Reimplantes de membros e transferencias. 3.3. Tumores cutáneos. 3.4. Cirurxía de mama: plástica reconstructiva e estética. 3.5. Queimaduras. 3.6. Coidados de enfermaría.
4. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN CIRURXÍA CARDÍACA E TORÁCICA.	4.1. Introducción aos procesos fisiopatolóxicos relacionados coa cirurxía cardíaca e torácica. 4.2. Descrición das técnicas cirúrxicas. 4.3. Perfusionismo e hemodinamia 4.4. Coidados de enfermaría.
5. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNOSTICO E COIDADOS DE ENFERMARÍA EN CIRURXÍA ORAL E MÁXILO FACIAL.	5.1. Cirurxía oral e implantoloxía. Patoloxías máis comúns e indicacións da cirurxía. 5.2. Articulación témporomandibular: fisiopatología, clasificación das principais alteracións, posibilidades de tratamento 5.3. Patoloxías das glándulas salivares, tumores, clasificación e técnicas cirúrxicas empregadas. 5.4. Patoloxía cervical congénita e adquirida: diagnóstico e tratamento. 5.5. Oncoloxía oral e maxilofacial: clasificacións, diagnóstico e posibles tratamentos. Manexo do paciente oncolóxico en planta. 5.6. Traumatología craneo-maxilofacial: manexo do paciente traumatizado, tipos de fracturas, tratamento e manexo postoperatorio. 5.7. Deformidades dentofaciais: clasificación, diagnóstico e tratamento.

6. BASES CONCEPTUAIS DE DIAGNÓSTICO E CUIDADOS DE ENFERMARÍA EN RADIOTERAPIA

6.1. Clasificación e descrición das diferentes técnicas radioterápicas: Braquiterapia, terapia metabólica, ...

6.2. Complicacións da radioterapia: radiodermitis

6.2. Cuidados de enfermaría en radioterapia.

7. TÉCNICAS DE REPRODUCCIÓN ASISTIDA

7.1. Bases anatómico fisiolóxicas

7.2. Técnicas de reprodución asistida

7.3. Proceso, cuidados

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Seminario	2	0	2
Obradoiro	2	2	4
Lección maxistral	44	29	73
Exame de preguntas obxectivas	2	68	70

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Obradoiro	Actividade enfocada á adquisición de coñecementos procedementais, habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor/a ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os/as estudantes.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante

Atención personalizada

Metodoloxías

	Descrición
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Obradoiro	Actividade enfocada á adquisición de coñecementos procedementais, habilidades manipulativas e instrumentais sobre unha temática concreta, con asistencia específica por parte do profesor/a ás actividades individuais e/ou en grupo que desenvolven os/as estudantes.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades	100	CB3 CG1 CE8 CT2 CG2 CE9 CT4 CG3 CE18 CT5 CG7 CE49 CG17

Outros comentarios sobre a Avaliación

O exame constara de preguntas tipo test cunha soa resposta válida.

As preguntas mal contestadas puntuarán negativo. (cada unha restarán 0,25 das respostas correctas)As preguntas non contestadas non punturan negativa nin positivamente.O numero de preguntas totais do exame, se distribuirá en función das horas docentes planificadas para cada tema o modulo.O exame contendrá 60 preguntas tipo test, como máximo.O temario de exame o entregará cada un dos profesores asociados á materia. Na segunda convocatoria manteranse as mesmas directrices que na primeira.Na avaliación se terá en conta a asistencia a clases (faltar o 20% das horas restara un punto da nota final, ou 30% dous puntos)Faltar a clase máis do 40% das horas sen xustificación supón o suspenso da materia.As datas das avaliacións da primeira e segunda convocatorias publicaránse na web do centroO exame realizárase nas aulas 21 e 23

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica**Bibliografía Complementaria**

BRUNNER Y SUDDARTH, **ENFERMERÍA MÉDICO-QUIRÚRGICA**, 12ª Edición, Lippincott, 2017

ELIZABETH JAMIESON, **PROCEDIMIENTOS DE ENFERMERÍA CLÍNICA**, 5ª Edición, ELSEVIER, 2008

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultáneamente

Enfermaría de urxencias e coidados críticos/V53G140V01414

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía humana: Anatomía humana/V53G140V01101

Fisioloxía: Fisioloxía/V53G140V01105

Enfermaría clínica I/V53G140V01204

Enfermaría clínica II/V53G140V01205

Introdución á enfermaría clínica/V53G140V01201

Enfermaría clínica III/V53G140V01301

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Antropoloxía da saúde				
Materia	Antropoloxía da saúde			
Código	V53G140V01416			
Titulación	Grao en Enfermaría			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición				
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermaría (Povisa)			
Coordinador/a	Suárez González, Vicente			
Profesorado	Suárez González, Vicente			
Correo-e	vicentesuarezgonzalez@hotmail.com			
Web				
Descrición xeral	Preténdese introducir aos estudantes na reflexión sobre os elementos constitutivos do ser humano, desde unha perspectiva filosófica. Esta materia permite a análise das diferentes concepcións da persoa e das sociedades existentes			

Competencias	
Código	
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
CG1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
CG2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
CG6	Aplicar as intervencións da enfermaría na evidencia científica e nos medios dispoñibles.
CE11	Establecer unha relación empática e respectuosa co paciente e a familia, acorde coa situación da persoa, problema de saúde e etapa de desenvolvemento.
CE15	Identificar, integrar e relacionar o concepto de saúde e os coidados, desde unha perspectiva histórica, para comprender a evolución do coidado de enfermaría.
CE20	Capacidade para describir os fundamentos do nivel primario de saúde e as actividades que se desenvolven para proporcionar un coidado integral de enfermaría ao individuo, á familia e á comunidade.
CE24	Identificar e analizar a influencia de factores internos e externos no nivel de saúde dos individuos e grupos.
CE49	Prestar coidados, garantindo o dereito á dignidade, privacidade, intimidade, confidencialidade e capacidade de decisión do paciente e familia.
CT1	Capacidade de análise e síntese.
CT3	Capacidade de xestión da información.
CT5	Traballo en equipo, multidisciplinar e multilingüe.
CT6	Habilidades nas relacións interpersoais.
CT7	Razoamento crítico.
CT8	Aprendizaxe autónoma.

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias

Coñecemento e capacidade para uso e xestión de recursos bibliográficos e desde Internet sobre temas relacionados coa antropoloxía da saúde, experiencia da enfermidade, sistemas problemas sanitarios e de saúde e xénero	CB1 CB3 CB4 CB5	CT3 CT7 CT8
Capacidade de organización traballar, priorizar e seleccionar os recursos e materiais axeitados		
Adquisición da conciencia crítica da relación entre o pensamento e os procesos actuais e do pasado		
Mostrar unha actitude ética ante práctica profesional e relación con outros e, especialmente, co enfermo.		
□ Desenvolvemento da capacidade de Aprendizaxe autónoma		
Coñecer o marco de dereitos humanos e mostrar compromiso con esos dereitos.	CB1 CB3 CB4 CB5	CG1 CG2 CG6
□ Capacidade para aceptar o a diversidade como parte da condición humano.		
□ Mostrar unha actitude ética ante práctica profesional e relación con outros e, especialmente, co enfermo.		
□ Desenvolvemento da capacidade de Aprendizaxe autónoma		
Capacidade para poñerte no lugar do outro nas relacións co paciente e o seu contorno.	CB1 CB3 CB4 CB5	CG1 CG2 CG6 CE11 CE15 CE20 CE24 CE49
Coñecemento sobre antropoloxía de saúde e factores socioculturais relacionado coa enfermidade		
Coñecemento sobre o marco posibles relacións entre a enfermidade e as condicións de marxinación e risco Social.		
Capacidade para asumir aspectos social e cultural na determinación de diagnósticos e tratamentos de enfermaría		
Desenvolvemento de capacidade Aprendizaxe autónoma		CT1 CT3 CT5
Poñer en práctica a capacidade de diálogo crítico sobre cuestións antropolóxicas respectando as opinións dos demais e demostrando rigor científico		CT6 CT7 CT8
Capacidade para traballar en equipo		
Preparar traballos de análise e síntese con argumentos antropolóxicos utilizando como fontes textos académicos, materiais audiovisuais, publicacións en internet		
Poder traballar en equipo asumindo diferentes funcións e respectando aspectos multidisciplinares e multiculturais		

Contidos

Tema

1.- Antropoloxía Social e Cultural. Grandes paradigmas.	O home na cultura occidental. Evolucionismo, materialismo, determinismo, racionalismo, antropocentrismo e biocentrismo
2.- A especie humana	Orixes e evolución do home. O proceso de hominización e humanización A noción de progreso
3.- Antropoloxía da saúde	Construción social de saúde e enfermidade. Papel dos factores sociais nos procesos de saúde-enfermidade. Do modelo biomédico ao modelo psicosocial.
4.- Saúde e multiculturalidade	Enfermidade en varias culturas. Asistencia sanitaria en contextos interculturais.
5.- O corpo, a dor e a morte: visión antropolóxica.	A construción da corporalidade. Antropoloxía da dor. O home enfrontado á morte.
6.- Xénero e saúde	A construción cultural do xénero. Prexuízos de xénero na saúde.
7.- Violencia de xénero	Conceptos básicos. Lexislación. Cultura e violencia de xénero. Prevención
8.- Consecuencias do proceso de emigración na saúde dos emigrantes	Saúde física e psíquica. Principais patoloxías detectadas en emigrantes. Aproximación desde a enfermería
9.- Antropoloxía e hábitos de saúde nas distintas culturas	Abordar a modificación dos hábitos de saúde segundo as diferentes culturas
10.- Investigación en antropoloxía	Métodos cualitativos e cuantitativos aplicados a investigación antropolóxica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	30	30	60
Seminario	6	20	26
Estudo de casos	6	20	26
Presentación	15	15	30
Resolución de problemas de forma autónoma	1	2	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor/a dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudante ten que desenvolver.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite afondar ou complementar os contidos da materia. Pódese empregar como complemento das clases teóricas
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticarlo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o/a docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno/a debe desenvolver as solucións axeitadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	Entrevistas persoais ou por videoconferencia co profesor para asesorar e orientar a actividade co fin de facilitar o proceso de aprendizaxe
Estudo de casos	Entrevistas persoais ou por videoconferencia co profesor para asesorar e orientar a actividade co fin de facilitar o proceso de aprendizaxe
Presentación	Entrevistas persoais ou por videoconferencia co profesor para asesorar e orientar a actividade co fin de facilitar o proceso de aprendizaxe
Resolución de problemas de forma autónoma	Entrevistas persoais ou por videoconferencia co profesor para asesorar e orientar a actividade co fin de facilitar o proceso de aprendizaxe

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Estudo de casos	Abordaxe e solución de casos relativos a antropoloxía da saúde	15	
Presentación	Exposición por parte do estudante ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... pódese levar a cabo de xeito individual ou en grupo	15	
Resolución de problemas de forma autónoma	O alumno mostrará capacidade e solucións para abordar problemas e casos relacionados con antropoloxía, aportando solucións e visión crítica	10	
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumno deberá responder a exercicios nos que aportará unha ampla visión do tema solicitado, nun tempo determinado, relacionando conceptos e extrapolando aplicacións.	60	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ARIÉS, P., **El hombre ante la muerte**, Taurus, 2011

HERBERT, C. HEBERT, C., **Antropología cultural**, Prentice Hall, 1997

Bibliografía Complementaria

SABORIDO, C., **Filosofía de la medicina.**, Tecnos, 2020

VALLS, C., **Mujeres invisibles**, Editorial Capitán Swing, 2020

LE BRETON, D., **Antropología del dolor**, 2019

FRIEDAN, BETTY, **La mística de la feminidad**, Cátedra, 2016

LISÓN, C., **Introducción a la Antropología Social y Cultural**, Akal, 2007

PICHARDO, J., **Reflexiones en torno a la cultura: una apuesta por el interculturalismo.**, Dykinson, 2003

COMELLES, J.M., PERDIGUERO, E., **Medicina y cultura. Estudios entre la antropología y la medicina**, Ed. Bellaterra, 2000

TORRALBA, F., **Antropología del cuidar**, Fundación MAPFRE Medicina e IBB, 1998

Artigas, M, y Turbón, D.,, **El origen del hombre**, Eunsas,, 2008

Arendt, A, **La condición humana**, Paidós, 1993

Recomendacións